

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

ris. Nam quos tu dicis deos, ego & omnes, qui sunt sanis oculis, videmus esse lapides, & as, & plūbum. Dixit Præfectus: Meas iniurias philosophando contēpsi: non possum autem ferre deorū contumelias. Dixit sancta Cæcilia: Ex quo os aperuisti, nullum verbum fecisti, quod non te offenderet iniustum, insipientem & stultū. Sedenim quidnam hoc est, quod externis oculis te esse cecū ostendis, quando quod omnes lapidem esse adspicimus, & lapidē inutilem, tu deum esse testaris? Do tibi, si iubes, consiliū. & cum tangens, discere esse lapidē: si non nōsti, id adspiciens: est enim dedecus, a toto te rideri populo. Omnes enim sciūt Deū esse in cælis: hæc autē, vt quæ sint formæ lapideæ, per ignem posse melius mutari in calcem: quoniam iam suo ocio pereūt, & neque tibi, si simul pereas, neque si in ignē coniectæ fuerint, sibi poterunt subuenire.

hic locū ex Latinis ita restitimus

Cap. 26.

Nihil læditur ab igne.

Tertio cæsa in capite, tri duo superuixit.

Obitus sanctissime virginis.

Tunc valdē iratus Almachiū, iussit eam reduci in domū suam, & illic balnei flamma torreri. Cū autem esset in aëre balnei sui inclusa, & subtrās toto die & nocte magna vis ardentis igni adhiberetur, tanquā in loco refrigerato illæsa permanisset & salua, Domini gratia: a deo, vt nulla pars omnino ex eius mēbris vel minimo sudoris signo fuerit humectata. Quod cū audiisset Almachiū Præfectus, illuc misit ad ipsam, vt in ipsis balneis ei caput amputaretur. Quā spiculator tribus percussit ictibus, & non potuit ei caput amputare. Sic autem eam semiputato capite ferus & crudelis ille licet reliquit: a deo vt omnes turbæ, quæ per illam crediderant, sanguinem linereis tanquā spongijs hauserint. Tribus autem, quibus superuixit diebus, non cessauit omnes, quos aluit & quos docuit, confirmare & corroborare in fide Domini. Quibus etiam distribuit omnia, quæ habebat, & sanctissimo Papæ Urbano commendauit. Cui etiam dixit: Trium dierum mihi iam petiui terminum, vt tradam hæc tuæ sanctitati, & hanc domum meam in seculum ecclesiæ nomine consecres. Impletis autem tribus diebus, & Deum precante beata Cæcilia, cū essent adhuc preces in ore eius, tradidit preciosam & sanctam suam animam in manus Dei viuētis, mensis Nouembris xxiij. Tunc sanctissimus Papa Urbanus, cū gloriosum eius corpus sustulisset noctū cum Diaconis, sepelijt ipsam inter alios collegas suos Episcopos, vbi sunt omnes confessores & martyres depositi. Eius autem domum in æternum consecrauit nomine sanctæ ecclesiæ, & illic perpetuū peraguntur sancta Domini mysteria vsque in hodiernum diem: in memoriam quidem martyris, gloriam autem & laudem magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI CLEMENTIS MARTYRIS, EPISCOPI ROMANI, DISCIPVLI S. PETRI APO. *foli: Authore Simeone Metaphraste, Tomo 5, Aloysij.*

TRAIANI Imperatoris tēpore, Torcutianus Comes officiorum, cū innumerabilem multitudinem Christo vidisset credere, accersijt Præfectos regionum, & datis eis pecunijs, persuasit, vt turbam mouerent aduersus nomen Christianum. Urbis autem Præfecturam obtinente Mamertino, excitata est populi Romani seditio nomine Clementis: & exorta inter se inuicem confusione, alius aliud in ipsum dicebat. Aliqui autem contrā dicebant: Quid enim mali fecit? aut quid non boni rectē gessit? Nam quencunque ægrotorum visitauit, is sanitatem ab eo est consecutus. Quicunque ad eum abiit affectus tristitia, is

Noueb. 23.

Seditio populi aduersus S. Clementem.

lætus est reuersus. Nullum vnquam læsit, omnibus verò profuit. Alij autem diabolico spiritu accens, clamabant: Magicis artibus hæc faciens, deorum nostrorum cultum euerit. Iouem dicit non esse Deum: Herculem autem nostrum, custodem esse dicit immundorum spirituum: sanctam Venerem refert fuisse meretricem: Vestam autem magnam deam, igne fuisse consumptam, impiè asserit. Similiter sanctissimam quoque Mineruam, Dianamque & Mercurium, Saturnumque & Martem calumniatur. Omnia nostrorum deorum nomina & templa probris insectatur & contumelijs. Aut dijs nostris sacrificabit, aut ipse delebitur.

Tunc Mamertinus Urbis Præfectus non ferens populi seditionem, beatissimum Cle-

RIUS
ber
ober
VIII
5

Clementem iussit ad se adduci. Quem cum vidisset, cepit dicere: Ex generosa quidem radice processisti, ut tibi testimonium fert Romanus populus: sed errorem susceperisti, & ideo non possunt in animum inducere, ut taceant. Nam nescio quemnam Christum colis, & contra deos admittis. Quamobrem oportet te deponere omnem superfluum superstitionem, & colere deos, quos de more colimus. Tunc dixit B. Clemens: Optare excellentiam tuam prudentiam attendere meam defensionem & non propter imperitorum seditionem, sed propter meam doctrinam, me accusare. Nam etiam multi canes nos allatruerint & conciderint, non possunt nobis auferre, quin simus homines rationis participes: illi autem, canes latrantes. Semper enim, constat, seditionem proficisci ab imperitis, ut nihil habeat tutum, nec verum. Quamobrem queritur ratio silentij, in quo pro sua salute homo particeps rationis, & per se incipiat consultare & disserere, ut verum Deum inueniat, cui suam fidem honorifice commendet. Tunc Mamertinus Urbis Praefectus mittens ad Traianum Imperatorem, dedit nomen B. Clementis, dicens: Hunc Clementem seditiosus clamoribus populus incessanter querere, & non potest in eum inueniri fide digna probatio. Tunc rescriptum Traianus Imperator, oportere eum vel consentire sacrificantem, aut ultra mare & Pontum in desertam ciuitatem, sitam prope Chersonem relegari.

Quando autem Traiani iussus fuit confirmatus, cogitabat apud se Mamertinum quonam modo Clemens voluntarium non peteret exilium, sed dijs potius offerre libamina. Sed beatus Clemens contendebat ipsius quoque iudicis animum ad fidem Christi traducere, & ostendere, se potius eligere exilium, quam id timere. Dominus autem Clementi praeiuit tantam gratiam, ut Mamertinus Urbis Praefectus desereret, & diceret: Deus, quem tu synceres colis, ipse tibi opem feret in hoc, quo fuisti damnatus exilio. nauemque ei constituit: & cum omnia in eam immisisset, quae erant ad vitam necessaria, dimisit. Porro autem multi quoque ex populo viri pii eum sunt secuti. Cum autem peruénit ad locum, in quem erat relegatus, ad opus fodiendi & cedendi marmoris, illic inuenit plusquam duo millia Christianorum, qui ad longissimum tempus erant condemnati. Qui quidem cum vidissent sanctum & egregium Clementem, omnes vnanimis cum gemitibus & lachrymis accedentes, dicebant: Ora pro nobis sancte Pontifex, ut efficiamur digni Christi promissione. Quos cum cognouisset sanctus Clemens propter Christum fuisse relegatos, dixit: Non ab re me huc misit Dominus: sed ut, cum fuisset particeps vestrarum perpeffionum, praeberem etiam exemplum consolationis & tolerantiae.

Ab eis autem accepit, quod à sex milliaribus portabant aquam suis humeris. Statim itaque Clemens rogauit eos, dicens: Precemur Dominum nostrum Iesum Christum, ut fidei suae confessoribus aquae fontem aperiat: & qui percussit petram in terra deserta Sinae, & abunde fluxerunt aquae, ipse copiosum nobis praebeat fluentum, ut laetemur eius suppeditatione. Impleta autem precatione, in eo loco ad quem adspexerat, vidit agnum stantem: qui dexterum pedem leuauit, veluti sancto Clementi locum indicans. Tum sanctus Clemens cogitans esse Dominum, quem ipse solus adspexit, & nullus alius, profectus est ad locum, & dixit: In nomine patris & filij & spiritus sancti pulsate in hoc loco. & cum omnes circum circa fodissent lignonibus, & non ipsum locum, in quo stetit agnus, paruo ligone accepto, paruo ictu sanctus pulsauit locum, qui erat sub pede agni: unde repente emerfit fons pulcherrimus aquis scaturientibus, qui magno impetu effusus fecit fluuium. Tunc sanctus Clemens dixit omnibus exultantibus: Fluminis impetus laetificat ciuitatem Dei. Propter hanc ergo famam accurrit omnis prouincia, & omnes, qui venerant ad doctrinam sancti Clementis, conuersi sunt ad Dominum: adeo, ut quotidie quingenti & plures baptizati recederent. Intra vnum autem annum factae sunt illic à fidelibus septuaginta quinque ecclesiae: & contrafacta sunt omnia simulacra, omnia templa regionis, quae erat circum circa, sunt diruta: omnes luci, qui erant ad trecenta milliaria, omnino in orbem sunt concili & constrati.

Tunc ergo odiosa narratio peruenit ad Traianum Imperatorem, quod illic ad multitudinem innumerabilem auctus esset populus Christianorum: & ab eo missus fuit Praefes Aufidianus, qui plurimos Christianos diuersis tormentis sustulit. Videns autem omnes ad martyrium cum gaudio accedentes, cessit multitudini: solum autem sanctum Clementem cogens sacrificare: & videns eum sic esse firmum & stabilem in Domino, & nolle omnino à sua dimoueri sententia, dicit licitoribus: Accipite eum,

S. Clemens Praefectus sapienter respondet. Sedicio populi semper proficiscitur ab imperitis.

Praefectus humaniter se erga illum gerit in exilium abeuntem.

Exod. 17.

Precibus S. Clementis impetrat fontem insignem. Plal. 45.

Per multos conuertit ad Dominum extructis ecclesijs.

S U

eum, & ducite in medium maris, & projicite eum in profundum, ne possint Christiani tollere eius corpus, & pro deo eum colere. Cum hoc ergo factum esset, vniuersa multitudo Christianorum adstans fiebat in litore.

Demergitur in mare.

Post hac autem dixerunt Cornelius & Phœbus eius discipuli: Omnes oremus vnanimis, vt ostendat nobis Dominus martyr sui reliquias. Orante ergo populo, retrocessit mare in suum sinum ad tria ferè millia. per siccum autem ingressi populi, inuenerunt in figura templi marmorei paratum à Deo habitaculum, & illic situm corpus sancti Clementis, & ancoram, cum qua fuit proiectus, prope ipsum iacētem. Reuelatum ergo fuit eius discipulis, ne reliquias è loco eijcerent: quibus etiam hoc fuit responsum, quod singulis annis in die suæ decertationis, cessurum sit mare venientibus, septem dies siccum iter eis præbens. Quod quidem Deo placuit fieri ad laudem eius nominis vsque in hodiernum diem. Hoc autem factò, quod erat præter opinionem, miraculo, omnes gentes circuncirca credidère Christo. Quo in loco nullus inuenitur Gentilis, nullus Hebræus, nullus omninò hæreticus. Illic enim plurima fiunt beneficia. In eius festo cæci illuminantur, dæmones expelluntur, febrientes sanantur: Nephretici, & qui calculo laborant, solo contactu eius reliquiarum, & aquæ sanctificatæ ad dispersione & potu, à morbo liberantur: & qui quouis morbo affecti, confugientes ad sacri martyris auxilium, fruuntur curatione: & permanet gloria eius & laus in æternum, per Dominum nostrum Iesum Christum: Per quem & cum quo patri gloria cum sanctissimo & viuifico eius spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Molti creduti in Christu propter miraculum.

Miracula in festo eius.

NARRATIO SANCTI MARTYRIS EPHRÆM EPISCOPI GERSONIS, DE MIRACULO FACTO IN puerum à sancto martyre & Apostolo Clemente. Habetur per Simeonem Metaphrastem, quinto tomo Alosij.

Irabilis Deus in sanctis suis, opportunū est hodiè dicere cum Propheta. &: Quam admirabilia sunt opera tua Domine? &: Quis Deus magnus, sicut Deus noster? & tu es Deus faciens mirabilia solus. Quod enim præfenti orationi aliud afferam proœmium? Artificiofam enim dicendi artem præfens superat miraculū, cum miraculum multa excellat miracula, & ipsa etiam prophetica miracula exuperet, vt est ostensura oratio.

Psal. 67. 71. 76.

Scio vos cupere scire, quodnam & cuiusnam sit miraculum, & vrgetis vt dicamus. Id autem est primum quidē Dei, à quo omnis datio bona & omne donū perfectum. Præterea autem Clementis Romani, qui post Petrum fuit præco veritatis, & eius Romana sedis successor fidelis: illius, inquam, Clementis, cuius vsque in hodiernum diem vniuersa terra vel tacens salutiferas clamat fuisse doctrinas. Clementis illius, qui fuit verè palme vitis Christi, per quem nobis expressus botrus doctrinæ, pietatis & salutis multum nobis effudit. Clementis, qui fuit veræ scalæ, quæ nos non deducunt ad sublimem aliquam terræ altitudinem: sed virtutū ascensionibus tanquàm aliquibus gradibus nos ad celū transmittunt & celestia. Scalæ quæ ijs, quæ à Iacob visæ sunt, nihil sunt inferiores: non ostendentes nobis Angelos per eas ascendentes & descendentes, sed hominum animas diuinis admonitionibus, vt quæ à gradibus in gradus per virtutes ad Deum deducant. Cuius quidem miraculum cum non didiceritis, o pulcherrime & fidelissime cœtus, quale sit & quantum, audire, vt viri pij, contendite, & ad audiendam exultate orationem, & aures inclinate, & nostram arguite tarditatem. de hoc enim gaudeo. solūm vos rogo, vt vsque ad finem mihi attentum animum adhibeatis, & nulla cogitatio, quæ ad huius vitæ curam pertinet, mentem vestram subeat, nec promptum vestrum animi studium sinatur retardare: sed hoc vigilanti animo & attento fideliter excipite. Res autem ita se habet:

Iacob. 1.

S. Clemens palme vitis Christi. Ierem. scala virtutum.

Gen. 28.

Cum præclarissimus & beatissimus Clemēs perfecisset doctrinæ cursum & Apostolatū, & per consummationem martyrij hinc excessisset, vt gloriosi eius martyrij liber declarauit, (quæ vos non ignorare est mihi persuasum) non iustū iudicauit is, qui eos, qui ipsum glorificat, glorificat, non ipsum vicissim glorificare, qui pro amore in eum sic decertauit: sed eum valdè glorificare & magnificè extollere: & vt in celo Angelis, ita etiam hic hominibus eum reddere clarissimum, & maximè venerandum per

1. Reg. 4.

R I U S
ber
ober
VIT
5

Nota hæc
de miracu-
lis S. Cle-
mentis.

miracula, miracula, inquam, quorum magnitudinem mens non potest comprehendere, nec oratio dicere multitudinem, neque manus exprimere infinitatem. Vt ergo ex simbria, ut est in proverbio, textum pannum possitis cognoscere, id vobis narabo, quod prius sum pollicitus. Cum venerandæ sanctissimi martyris Clementis reliquie in maris profundum fuissent proiectæ ab impijs illis cultoribus simulacrorum, & ecce excepisset templum in profundo à Deo ædificatum, hic quoque maximum facit miraculum Deus admirabilem. Cum enim hoc factum esset, & eius discipuli steterunt cum ijs, qui illic erant fidelibus, & ut sacrosanctas gloriosi martyris reliquias eis ostenderet, quod etiam factum est, Deum supplices rogarent, protinus immensum pelagus desistens & retrocedens, effecit ut profundum adiri posset à fidelibus usque ad tria milliaria. Ingressi autem, inuenerunt habitaculum instar templi marmoreum & illic in capsula lapidea sanctissimas & gloriosissimas martyris Christi repositas reliquias. Qui cum statuisset sanctissimas ex profundo tollere reliquias, nodum accedens sanctus, eos sic est allocutus: Reliquias quidem nolite tollere: hanc autem vobis concedo gratiam, ut singulis annis die meæ decertationis septem dies mare retrocedens, præbeat iter per siccum ingrediendum hucusque. Quod autem dixerat, deinde factum est ad effectum. Ab eo enim tempore usque in hodiernum diem singulis annis fit hoc miraculum. Quid est hoc minus faciendum, quam Moysi miraculum? Quid verò Elisei vilius, aut minus gloriosum? Immo verò est longè maius & gloriosius. Ille enim virga & viuis & semel mare scindens, maris profundum ut iter esset, effecit. Hic verò similiter pelle ouilla secans Iordanem, semel quoque hoc fecit miraculum: ambabus aquis post transitum redactis ad suam naturam, quibus hoc nunquam factum est postea. Hic autem post mortem, & non semel, sed ab eo tempore usque in hodiernum diem. O miraculum & gloriam martyris, quale donum est affectus singulis annis die gloriose suæ decertationis? Septem enim dies, sicut prius diximus, retrocedens mare illud infinitum, pijs præbet iter facile.

Præclara
fane miracu-
la.

Quorannis
pater iter per
siccum ma-
re ad eius fa-
ctas reliquias
Exod. 14.
& Reg. 2.

Cum hoc ergo sic factum omnes pijs, tam qui erant in regione, quam ciues Chersonis audiuisent, perrexerunt ad contemplantum miraculum. Cum quibus quidam quoque vir pius cum pia vxore & filio masculino, ad sacrosancti martyris templum viam peregerunt prompto & alacri animo. Cum autem ad locum peruenissent, & miraculum quod adhuc fiebat, adspexissent, ingressi sunt illud templum, quod à Deo ædificatum fuerat in profundo: & cum ad capsam accessissent, supplices sanctum rogabant, petentes ut per ipsum sibi daretur venia peccatorum: & precantur, ut sibi daretur vita longa, & nullis obnoxia calamitatibus, & opum copia, & quæ consentaneum est petere parentes filio vnico. Postquam ergo preces peregerunt, & sancti osculati fuissent reliquias, redierunt. Qui cum egressi essent, aqua rursus in suum locum redijt. Illi autem conuersi, & quod prius erat iter, pelagus adspicientes, huc & illuc circumspicientes, filium quærere aggrediebantur. Is autem in arca sancti remanserat: & hoc non obliuione parentum, sed Dei voluntate factum est, ut in hoc quoque martyrem faceret magis admirabilem.

Multi quo-
annis ad san-
ctas eius co-
fluunt reli-
quias orati-
onis ergo.

Cum ergo parentes non inuenirent filium, & cogitassent puerum fuisse à se obliuoniam in profundo mandatum, quid opus est dicere & patris lamentationes, & maris eiulatus? Præclarum enim illud festum conuerterunt in lamentationem. Quid enim non dicebant? Quid non faciebant ex ijs, quæ consentaneum est vel ipsum lapidem posse mouere ad lachrymas? Mater enim oculos ad mare extendens, & manus in altum extollens, sancto tales voces emittebat: Hæc sunt, ô sancte, tuæ remunerationes hanc ne reddis gratiam ijs, qui tanto tuî desiderio ad te accurrerunt? Hanc ne reddis disti mercedem pro labore, quem passus sum, ex quo accessi? Vbi est mihi filius? Vbi cum viuam tanquam sepulcrum operuit? Quemnam modò adspiciam oculis? Pro quo verò orabo? Quis autem erit meæ senectutis baculus? Cur, ô sancte, non fecisti me esse sociam mortis filij mei, ut quomodò ad te accessi eum manu tenens, iudicet etiam eum vnus ferens, infelix ad inferos descenderem? O mare & profundum, quomam tuî sinu meum tenebis filium? Quomodò autem eum quoque ales? Hei mihi miserande fili: fili, raptè ante tempus: fili, quomodò à meis oculis recessisti? Quibus pedibus es conuersus? Quemnam autem tanquam agnum adspiciam exilientem? Pater verò rursus & manus & oculos feriens, sic conquerebatur: Cur, ô sancte, me repentè orbum fecisti liberis? Cur permixisti, ut meus filius moreretur morte tam miseranda?

Nota, Præ-
clarum testu
B. Clemen-
tis.

Parentes v-
nicum filium
in templo
reliquen-
tes, tanquàm
amissum de-
fuerunt.

Parentes vnicum filium in templo reliquerunt, tanquam amissum defuerunt.

S U

miserabili? Cur mihi obtigerunt contraria ijs, quæ speravi? Hac ne fide ad te accessimus? Talia ne sunt dona martyrum in eos, qui ad ipsos magno accedunt desiderio? Reuerà non tu, sed procella meorum peccatorum mari tradiderunt filium. O fili mi, quis tui mortui claudet oculos? Quis te autem componet ad sepulcrum? Quanam verò theca pulchrum tuum & iucundum teget tabernaculum? An omninò quidem tuos oculos rexit mare, & sepelijt profundum, & tibi theca fuit venter pifcium?

Cùm sic autem plangerent & lamentarentur parentes, quidam ex ijs, qui illuc conuenerant, vix tantùm eis persuaferunt, vt cessarent à lamentatione. Cùm à luctu autem parùm cessassent, domum abièrunt. Cùm ergò tempus processisset, & memoriæ sancti martyris dies venissent, hæc inter se dicebant, recordati sui filij: Agedùm proficiscimur ad sanctum, vt, si vllæ reliquæ, quod fieri non potest, remanserint nostri filij, eas accipiamus, & cum sancto, iudicio contendamus: vt, si fieri possit, illic moriamur, mortis societatem ineuntes cum filio. Cùm hæc ergò dixissent, nondùm ijs, quæ dicebantur, finem imposuerant, & cœperunt iter ingredi. Cùm verò accessissent, & ad locū peruenissent, & mare retrocessisset, Deo hic quoquè honorante martyrem, filij sui desiderio stimulati, primi profundum insilièrunt, eosque sequens vadebat multitudo. Cùm autem peruenissent ad inprimis venerandum templum martyris, (ò miraculum) vident suum filium viuum, lætum & exilientem. Cùm sic autem à miraculis in miraculum incidissent, reque insigni & admirabili essent obtupefacti, primum quidem Deum laudârunt: deindè martyri quoquè egèrunt gratias. Deinceps verò adolescentem interrogârunt, quomodo esset seruatus, quonam viuificante, quonam seruante, & quonam nutriente? Puer autem vna quidem manu tenens arcam, altera autem manu digito indicans eum, qui intus iacebat, respondit interrogantibus: Hic post Deum meus custos & vita & alimentum fuit, & propulsator bel-luarum marinarum. Hic me quotidie alebat splendidissimè.

Parentes autè admiratione & lætitia affecti, & martyris fide magis confirmati, per quem filium, quæ putabant mortuum, viuentem acceperunt, priores luctus conuertunt ad gratiarum actionem, sancto sic acclamantes: Verè ergò admirabilis est Deus in sanctis suis, & eorū, qui ipsum timent, faciens voluntatem, & audiens eorum prececionem. Seruasti, ò sancte, nostrum filium: reddidisti nobis eum, qui non sperabatur. O celum & terra, & tu profundum, quod nos prius execrabamur, admirare magnum hoc opus, quod naturam superat. Esto autem tu quoquè, ò sancte, nobis propitijs, & ea nobis condona, quæ animo cruciati, in te diximus & fecimus. Nè pro nobis in te male dictis parem referas gratiam. Filium recepimus: eum, qui erat mortuus, per te nunc in vitam reuocatum accepimus. Senectutis nostræ baculum, rursus habemus tuo auxilio. Quid pluribus opus est? Non triū dierum, sed vnus anni mortuum: & non lapide, sed aqua conditum: & non à vermibus, quod est naturæ humanæ proprium, consumptum, sed à piscibus, vt existimabamus, deuoratum, saluum per te accepimus. O gratiam, ò gloriam, ò virtutem & beneficentiam, ò sancte. Cùm sic ergò sanctum eum lachrymis essent laudibus profecuti, accipientes filium, venèredomum, narrantes omnibus miraculum.

Quidnam ergò cum his conferemus? Aiunt Eliam aliquandò filium, qui erat mortuus, viuum matri reddidisse: quod quidè est magnum, & valdè admirabile. Quin etiam ad Elisei aliquandò, vt literis est proditum, monumentum quendâ à quibusdam homicidis interfectum, & in eo proiectum, surrexisse & vixisse: quod quidem est magnum, & valdè admirandum. Porro autem Petrus quoquè in nostris libris, Petrus, inquam, princeps Apostolorum, illam, quæ pauperes alebat, viduam Tabitham mortuam, eadem hora ad vitam suscitauit precibus. Et sunt hæc quidem admirabilia, & longè clarissima: præsens autem miraculū quantum ea exuperat? Attentiùs autem mihi considera miraculi excellentiam. Elias quidem, vt prius diximus, nupèr mortuū puerum, & qui nondùm refrixerat, sed adhuc seruabat naturæ calorem, suscitauit. Elisei verò virtus duabus de causis fecit miraculum: vna quidè ostendens prophetam, qui ignorabatur: altera autem non concedens cedere etiam post mortem. Petrus verò sua virtute, & adiutus etiam eorū precibus, qui à vidua fuerant affecti beneficio, ipsè quoquè excitauit eam modo mortuam. Sanctus autem martyr Clemens (ò miraculum) non recens, sed iam anno vno mortuum, vel vt melius dicam, in vnoquoque puncto, & eius tenuissima parte morientem, conseruauit. Scitis autem omnes, qui eius fecistis pericu-

Illustre in primis & diuinū miraculum in sui filij intentione.

Pfal. 67.

Pfal. 144.

Eum saluū reducum domum.

3. Reg. 17.

4. Reg. 13.

Act. 9.

R I U S

ber
ober
RVIII
5

Triplex in pucero miraculum.

periculum, quanto tempore verisimile erat conseruari puerum in profundo tam vasto. Sed mihi diligenter consideranti, non vnum mortuum, sed quanto temporis spatio scimus puerum in aqua suffocari, id tempus repetentes & remetientes, inuenimus sanctum tot suscitasse mortuos. Quod autem est admirabilius, non ab aquarum solum suffocatione, sed à bestiarum etiam læsione conseruauit puerum. O gratiam virtutem, quæ vtrunque efficit: nempe & aquas alligat, & propulsat belluas. Ad hæc quid dicitis? Non alia superat miraculum? Nisi quis nos malè repræhendat, quòd extollamus supra miracula prophetica. Nulla ea de causa in nos cadet repræhensio. Apertè enim scitis sanctum martyrem esse in eadem gloria & iisdem tabernaculis, quibus sancti martyres, Apostoli & Prophetæ, & ipsi Angeli.

Inuocatur s. Clemens.

Sed o martyrum splendor & decus sanctorum, primitiæ Antistitum, vide nunc quoque hunc præsentem coetum pium & religiosum, qui à vitæ fluctibus quotidie oritur. Eum tuis precibus illasum custodi & conserua: & qui tanquàm fera immunes insiliunt demones, & minantur se esse deuoraturus animæ nobilitatem, tuarum intercessionum iaculo repelle, o sanctissime. Sed nos quoque, o fidelissime coetum, rogo, vt per bona & Deo grata opera efficiamus nos dignos sancti gratijs & donis.

Quibus studijs sancto-rum beneficia promerèda.

primùm quidem in Deum & inter nos ipsos synceram & non perturbatam conseruamus charitatem. Deinde ab omni maledicto, & omni mendacio, & omni perituro nos ipsos repurgemus. Ante hæc autem & post hæc, faciamus eleemosynam, quæ Deum magis placare, & propitium reddere nostris peccatis. Quis enim eius oblitus regnum Dei possederit? Nemo nostrum prætexat paupertatem, nemo viduitatem & liberorum nutritionem. Sunt hi frigidi & perniciosi prætextus. Nemo vestrum est illa vidua pauperior, quæ nihil aliud habebat, quàm pugillū farinæ: idque cum alendi ei essent liberi: neque tamen suam aut filij vitam prætulit misericordiæ. Nè excusationes queramus in peccatis. Deus non irridetur. Penaria nostra mente intueamur. Videamus, an quotidiani alimenti nostri nihil supersit, scit Deus misereri eorum, & annorum ambitus. est enim alius qui prouidet, & eorum curam gerit, etiamsi nos ignoremus. Nos ipsos constituamus nostrarum rerum examinatores: etsi, vt prius quidem diximus, quotidiani alimenti nostri nihil supersit, scit Deus misereri eorum, qui premuntur inopia. Sin autem viderimus nostra penaria non solum cibo & potu repleta, sed etiam auro & argento, & alijs, quæ eos consequuntur, qui diuitijs delectantur & possessionibus, esurientibus alijs & frigore eneatis, sciamus quòd æternum & qui nunquam desinit ignem nobis recondimus. Vt cum ergò effugiamus, in Deum mādatis pro viribus ambulemus, vt & sancti Martyris fruamur intercessionibus, & ineffabilia & æterna Dei bona consequamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

3. Reg. 17.

Gal. 6.

In diuites, eleemosynā non præstātes.

DE S. FELICITATE martyre & septem filijs eius, quærat Lector Tomo quarto, 10. Iulij.

VITA ET MORES SANCTI PATRIS NOSTRI GREGORII, EPISCOPI AGRIGENTINI, AVTHORE Simeone Metaphraste. Habetur quinto Tomo Aloysij. Nos in gratiam Lectoris Capita margini adiecimus.

Novbr. 23. Cap. 1.

Agrigentum vrbis Siciliæ.

VLC HERRIMA res est virtus, quæ maximam gloriam, & altissimum ornatū cumulum sui amatoribus affert. Siquidem non illos solum, post mortem remuneratur, sed viuos atque præsentis illustres efficit. Hanc cum Gregorius omnibus in rebus egregiè ad extremum usque tempus exercuisset, non solum hæres vitæ perpetuæ est institutus: sed cum adhuc etiam viueret, admirabilem se ac celebrem præstitit. Sicilia quidem oriundus, Siculis enim sinibus, vt omnes norunt, Agrigentum continetur) cæterum cum sancta illum Sion suscepisset, ac vti plantam quandam apprimè nobilem nutritum, disertissimè erudiuisset, patriæ rursus conspicuum reddidit. Et quidem iucundissimum mihi ac æstimabile valdè videtur, eius vitam altius reperitam describere, &

DE S. GREGORIO AGRIGENTINO EPISCOPO.

& tanquam specimen quoddam, & omnis virtutis exemplar, literarum monumentis posteris consignare: vobis vero, quibus tam splendida audire lubet ac imitari, res ista haec optabilis esse, vestrasque ingenti cum voluptate aures subire debet. Quod igitur ille vitæ principium habuit, hoc ipsum nostræ orationis exordium statuendum est.

Vicus quidam, qui Pratoria nomine dicitur, Agrigento ciuitati proximus, sanctum virum edidit. Prius quidem ille obscurus & incognitus: nunc verò tanto alumno clarus & illustris emicat. Parentes verò (quæ Dei gratia ac benignitas fuit) viri, luculentis ornatu diuitijs, ac probata vita florentes, plurima bona sua pauperibus erogabant. Hi quò marem filium procrearent precibus insistentes, voti tandem sui compotes fiunt, filiumque non natura tantum, sed animo, marem suscepere: quem admodum & tempus, quo ille perturbationibus est impetitus, & contra malorum impressiones altitudo animi postulabat: quæ sanè omnia sermo quoque subsequens indicabit. Hunc igitur à sacro baptisinate vir virtute clarus Potamion, qui tum sacris ac religioni Agrigenti ciuitatis præerat, suscipit. Postea verò quàm puer octauum ætatis annum attingit, hunc ad diuum Potamionem parentes adducunt, vt puero ille prospera omnia precaretur, & præterea ipsum præceptori traderet erudiendum. Qui cum pro pueri salute Dominum (vt par erat) orasset, Grammatici cuiusdam, cui Damiano nomen erat, fidei illum commisit, disciplinisque accuratè ac sedulò incumbere præcepit. At puer ab ipsis literarum elementis, vt aiunt, præstantiam animi præse ferens, vpotè qui ingenij acumine, & acri promptitudine vsus est, plures breuiter disciplinas percurrit. Nam prima ipsa elementa, Odasque Dauidicas, rationem item ac conuenientiam numerorum, adde etiam Ecclesiasticos hymnos, biennij tantum spatio didicit. Proinde ob celeritatem, qua tot disciplinis excultus est, omnibus admirationi fuit. Vbi verò duodecimum annum prætergressus est, Episcopum rursus ac ceteros ecclesiæ ministros parentes adeunt, multisque hunc ipsum in eorum collegium coopari precibus orant. Cumque ille æquo animo sermonem audisset, (tam enim interiori mentis oculo cernebat, quàm splendidum ac lucidum oculum regenda Ecclesiæ esset ad motorus) in sacrum cœtum affciuit, & illum organum selectissimum fore, ac quicquid in posterum futurus esset, præfatus est. Ità diuus Gregorius clericorum cœtui additus, Donato Ecclesiæ Archidiacono traditur, qui tum sacrorum voluminum curam agebat: cuius cum familiari conuictu ac consuetudine vteretur, longè discretior euasit: perspicuumque fuit post delitescentem apud ipsum virtutis odorem, disciplinas quidem perustrare: mores verò in grauiores ac venustiores permutasse, atque adeo sese diuinis scriptis attentiorē præstitisse, à quibus & animo in primis illuminatus, & illarum incredibili affectus dulcedine, totum Deo se ipse dedit, viamque, qua illi propius inhaereret, celeriusque occurrenti sibi appropinquaret, inire studebat.

Cap. 2. Patria S. Gregorij.

Parentes eius precibus illum impetrant à Deo

Traditur Grammatico literis incubendus.

Miri eius in literis progressus.

Affciuitur in Clerum.

Cap. 3.

Illam igitur sacra inuisendi loca, eorumque sanctitudinis esse participem, cogitatio incesit. Cumque magno huiusce rei desiderio flagraret, exinde Deum obsecrabat, ne votum suum frustraretur. Iamque duodeuigesimum ætatis annum agebat. Quadam verò nocte cum in Archidiaconi, cuius mentionem fecimus, contubernio degere, ipse templum ingressus, Deum, vt eiusmodi se proposito liberaret, & ad exitum optata perduceret, precibus obtestabatur: ac mox humi propè à lecto Donati procumbens, somno se dedit. Assistens autem quidam, illum proprio nomine, Gregori, appellauit. Is verò confestim, Ecce ego domine: & stans coram Archidiacono. Quid me (inquit) domine vocasti? Cui ille, Non te, ait, fili, vocaui. Cumque ille rursus lecto stratus recumberet, mox qui vocarat, secundo assistens, Gregori, dixit. At ille denudò festinater resiliens, Archidiaconi lecto præsto fuit, Ecce, inquiens, ego domine: quid me vocasti? Quamobrem Archidiaconus sub hæc perterritus, vocationem illam cœlitis illapsam esse non ignorans, sic illum affatur: Neque sanè nunc te, fili, vocaui. Verum enim rursum si vocere, percontanti respondeas velim: Quid me vis, Domine? quid præcipis seruo tuo? Postquam igitur terriò, Gregori, aduocans adstitisset, ille vt edoculus fuerat, respondit. Porro statim qui vocarat, (Angelus enim is Dei fuerat) Exaudita est, inquit, precatio tua. Quocirca ad litus concedas oportet, vt ad loca sancta tendentibus obuius fias.

Quidam in somnis eum appellat, id. que crebro per interualla.

Cap. 4.

In his Gregorius Deo gratias egit, atque eiusmodi verbis fidem habens, egreditur, & Archidiaconum necdum somno solutum reliquit, nauigioque occurrens, vnde illi aduecti, & quò nauigaturi essent, percontabatur. At vbi nauigationi accinctos quidam

RIUS
ber
obter
VIII
5

dem illos, verum Carthaginem esse nauigaturos audivit, cum ijs pariter nauigationem subire decreuit. Atqui nauis Praefectus, ac rem eius cupiditatem & affectum inspectum habens, simulque ad humile vestimenti genus oculos adiciens, nunquam nam ille seruus esset, dominumque refugeret suum, interrogauit. Is vero Christi seruum dixit esse, non hominis. Caterum liberale aut iustum in ipsum nihil molitus eundem in seruitutem tradere flagitiosissime cogitauit. Atque nauis quidem prospera vsa nauigatione, Carthagini triduo appulsa est. Nauclerus vero ille sedulo inuenem obseruans, precibus ac vigilijs totam noctem insomnem ducere, veritatem sensim edoctus est, atque opinionem de illo consentaneam paulatim induit: nimirum cuiusuis hominum seruum non esse, sed inter primos atque praecipuos Dei ministros numerandum. Hinc illi ingens dolor accepit, eiusque animum praesumptae opinionis subiit poenitentia. Lachrymis item, ac amarum eiusmodi remedium inueniri sanctum propitium sibi reddere studebat, iniusta illi quasi humanae cogitationi miteri cupiens.

Venit Carthaginem, volens inde Hierosolymam proficisci.

Cap. 5.

Postea vero, quam ciuitatem ingressi sunt, nauclerus hospitio domi suae iuuenem excipit, eique familiariter pro arbitrio vitam agendi facultatem imperit. Cumque illi absurdam sane cogitationem palam fecisset, (neque enim perculsa conscientia eius ipsius, in qua offenderat, permotus sanctitate, secus facere poterat) obtestabatur sibi veniam dari, quam ab animo illo benigno, & ad promerendos homines nato facile consequitur. Ac sic quidem ille: Gregorius vero in eo quod dictum est, domicilio caelesti gloriae intentus, priorem vitae rationem ac institutum seruabat, plerumque innocenter vacans, biduo ac triduo cibum semel capiens, plerumque etiam totam hebdomadam ieiunus transigebat. Proinde hospitij dominus eiusmodi, quod ipse sibi imperasset, viuendi studium admiratus, hunc ipsum vrbis Episcopo manifestum fecit: confestimque coram magno & inclyto viro silitur. Cui Episcopus, Vnde venis, inquit, fili, & quod tendis? Ille, Agrigento ciuitate illic se aduectum, caterum sanctam Sion petere, dixit. His auditis, Episcopus bona illi precatus, Dominus, inquit, perficiat gressus tuos, ac iter tuum dirigat. Ille vero pedibus eius non sine lachrymis prouolutus, Mihi utinam (respondit) ex sententia tua contingat. Interea vero Episcopus conuiuij illum participem admisit, tandiuque secum versari voluit, donec festi dies sacri (neque enim procul aberant) aduenirent. Cuius ille dicto cum paruisset, essetque eius conuictu familiariter vsus, domicilium, in quo prius diuerfabatur, precepit, & consuetum viuendi institutum cepisset.

Cap. 6.

Porrò non multis post diebus, cum in sacro illustri martyris Iuliani templo sederet ac legeret, tres quidam monachi, cum moribus venerandi, tum decenti atque ornato corporis habitu animi praese speciem ac pulchritudinem ferentes, illi apparuerunt. quos Gregorius intuitus, mirifice hilaris factus est: quippe cuius animus ob illorum praesentiam exiliret: siquidem non absque magno aliquo bono ad se illos venisse sensit. Cum vero Deum adorassent, vnus illorum sedit: reliqui vero duo magno cum timore, reuerentia item admirabili, illi assistebant. Hunc Gregorius pariter veneratus, sese alijs adiunxit. In quem monachus, qui federat, coniectis oculis: Quid haec, inquit, ad te, Gregori serue Dei, qui bonam partem elegisti, quae abs te (vt de sententia Euangelij loquar) non auferetur? Hunc ille ob primam nominis cognitionem admiratus, pedibus eius confestim aduoluitur, ac lachrymas ab oculis distillans, effugabat, vt suis se precibus dignum faceret. Ille vero hunc erexit, nihilque circa se magni quicquam existimare iussit, ac ipsum, aliosque itidem duos monachos secum sedere curauit. Mox blandè illum affatur: Scito, inquit, fili, consilia tua nobis omnia a Deo prodita esse. Verum latus nos laetos sequere: quandoquidem horum inde Deum, te quoque in comitatu nostro ad se adducere, & sacrosancta nobiscum loca, ad qua iam pridem nos nauigatione contendimus, conspiceri praecipit. Ob haec Gregorius admiratione ac gaudio perfusus, se ipse continere nequibat: sed rursus affurgens, ac pedes monachi complexatus, lachrymas plures prioribus praegaudio effundebat, ac laetitia totus gestiens, quas maiores poterat, in his Deo gratias agebat. Postea vero ad domicilium concessere, ac hospitij dominus multam in illos hilaritatem ac comitatem ostendens, omnia ad victum necessaria abundè illis apposuit. Quicum gustassent, tota noctem cum diuinis laudibus canendo, tum sacros sermones lectitando, ad diluculum vsque duxerunt insomnem. Vbi monachi prudentiam iuuenis, quod tam concinnè tutoque sua omnia enarrasset, vehementer quidem admirati sunt.

Tres monachi itineris socij a Deo ipsi destinantur.

Luc. 10.

Diuinitus quibusdam reuelatum fuit eius propositum.

S U

Quartus

Quartus igitur cum esset dies, quo apud illos erat, monachorum primus via mentem fecit, ac appetente vespera, ciuitate vna egrediuntur. Cumque viginti dies iter fecissent, Tripolim perueniunt, atque ad D. Leontij templum proficiscuntur. Proinde venerandus ac ornatus quidam presbyter domi suae hospitio illos suscipit, quibus Gregorius ministrabat. quod adspicientes, vti miraculum censebant, nimirum quam bona fide illis praestaret obsequium, idque non sedulo solum ac patienter, sed cum vsque ad eod binis atque etiam trinis diebus labore se confecisset, vix ad cibum respicere: ac ne tum quidem, nisi monachus ille, saneque molestus, hunc ipsum cibum capere compulisset. Hic generosam eius mentem pertentans, sermonem illi de parentibus iniecit: Age fare (inquiens) Gregori, num dulcissimi tum parentes, tum affines, tum etiam patria memoriam subeuntes tuam, molestia te afficiunt? At ille diuina prudentia & singulari modestia praeditus, Valde illa quidem, o pater, inquit, sed aliter atque tu opinaris, afficiunt. Siquidem Domino luculenter clamante, Qui amat patrem aut matrem supra me, non est me dignus: & Qui non valedixerit omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus: necdum horum a me quicquam est egregie praestitum. Verumtamen bonorum suppeditator imbecillitatis mihi auxilium, illis vero doloris consolationem vti nam caelitum afferat. Haec itaque ita se habent.

Cap. 7. Proficiscuntur cum quibusdam monachis in terram sanctam.

Matt. 10. Luc. 14.

Cap. 8.

Vide quid Hierosolymis vix factus egerit.

Fatidici, dicit, prophetam.

Cap. 9.

Obserua hinc vitam monachorum sanctissimam.

Psal. 33.

Matt. 20.

Deflet suam imperfectio nem & stultitatem vir sanctus.

Porro triginta dies Tripoli commorati, nemini que noti facti, illinc egrediuntur, cum quatuor iam mensibus peregrinati fuissent, Hierosolymam perueniunt. Locis que ibidem omnibus perlustratis, quicquid in monasterijs ac monachis illic degentibus erat praclarum, id totum affumentes, cum illustrioribus virtute viris consuetudinem habuere. In quodam vero ex illis monasterio, quod a sancta ciuitate non procul aberat, sacros Quadragesimae obseruationis dies egere, in quibus eximius iuuenis Gregorius tale sui meditatione ac exercitatione mentis documentum praebuit, ut stupor monachorum mentes opprimeret. Atqui hospitij praeses, cum esset oculis animi perspicax, itemque fatidicus, ea omnia, quae Gregorio vsuentura erant, longae ante illi manifeste praedixit, nempe ad sacram illum pontificiam sedem proeuctum, ac multis insulibus, varijsque impressionibus impetiturum iri: caeterum non modo ijs liberandam esse, sed luculentum ac insigne futurum eius praconium. Mox consentanea quaedam subdidit, docens oportere omnino illum Dei timore institui ac informari, non proprio sensu intumescere, non paupertatem despiciere, non vilem quenlibet aut abiectum deprimere, sed afflictiones ac futuras petitiones aequo animo perferre. Talibus monitis Gregorius, non secus ac terra fertilis irrigata, ac pulchra semina iucunde suscipiens, fecundam virtutis aristam producit.

Cum vero hebdomada, qua Seruator Crucis supplicio est affectus, aduenisset, ipsa duce res admirandas peragi vidit, nempe homines in caelos a terra tolli: alios quidem in vitro ac ratione viuendi nihilo Angelis inferiores: alios item in corpore exsistentes, perinde ac sine corpore essent, cibi expertes degere. Fluxus vidit lachrymarum, fontium ferre flumina superantes. Atque ita stupore detentus, ipse se deplorabat, & animo vehementer angebatur. Hei mihi, inquiens, quis sum ego? Quoniam ego pacto cum his viris Dei iudicio sistam? Rursus nolens desperationis profundo demergi, Si Dominus, aiebat, propè adest ijs, qui contracto sunt corde, & eos, qui deiecto sunt animo, saluos facit: potest itidem Deus me seruare, ac mercedem, non aliter atque ijs, qui vndecima hora conducti sunt, qui omnino nihil operis egerunt, impertire. Hunc igitur cum is, apud quem diuersabatur, cum etiam monachus, qui hunc ipsum illuc adduxerat, sic grauiter angi atque tristari cernentes, separationem a rebus domesticis, doloris tam ingentis causam illi praebere suspicati sunt. Itaque consolatorijs illam verbis sic alloquuntur: Ne tristere, aientes, fili: confidimus enim Deo, non multo post domesticos te inuisurum, satisque voto tuo facturum esse. Quam prociil mihi videmini, patres, (illis inquit) a consilijs meis aberrare. Neque enim ijs de causis afflictor animo, nempe non licere mihi non parentes, non affines, non denique patrium solum intueri, est enim mihi instar horum omnium, atque a deo pluris ceteris omnibus, oculus Dei: in quem adspiciens, & ab ipso inspectus, tristement ac afflicto conolor animum: sed nihil de illius sententia egisse conscium esse, hoc mihi, idque solum, moeroris causam affert. Nam quod ab humanis parentibus absum, (parum dicere veteor) his ad consequendum patrem Deum diuitijs cumulatus, magis

RIUS

ber
ober
VIII
5

gis etiam lator. Verumenim necesse habeo, ut vos (quæ vestra est sanctitas) pro imbecillitate ac humilitate mea oretis. Hæc cum Gregorius ex animo intimaque conscientia dixisset, non eum amplius illi consolari sunt aggressi, quando ipse abunde quidem alios consolari posse videretur.

Cap. 10.
Pascaris
dies cele-
berimus.

Macarius
Episcopus
Hierosoly-
mæ.

Diuitius
ille cogno-
scit Grego-
riū & alios.

Rom. 12.

Diuinū sa-
crificiū, mis-
sam dicit.

Cap. 11.

Cap. 12.

S. Gregoriū
cū socijs to-
ta nocte la-

Cum verò dies illa, dierum omnium ac celebritatum facillè princeps, qua Christus ab inferis excitatus, humano generi vitam dedit, aduenisset, confestim omnes tunc cum præside monachi, Gregorio itèr, ac tribus illis viris comitibus, in sanctam civitatem ascenderunt. Porro cum illum locum, ubi Christus à morte suscitatus est, introissent, cæteraque loca perlustrassent ac adorassent, D. Gregorius animo gloriatur, ac tum admiratione, tum voluptate plenus, summum illum in hymnis ac divinis cantibus ordinem atque concentum intuitus, nihil illum ab Angelis discrepare credidit. Proinde cum in D. Macarij Episcopi congressum atque colloquium venisset, apud illum diuersaturus. Cumque illi summo manè Deum (qui perpetuus est illi mos) illustri laude cumulassent, hos residens accersivit, primumque illos, deinde Episcopos ac clericos, alios itèr, qui præsentès aderant, osculatos communitèr est allocutus, quæ animo nouit vtilitatem afferre: ac mox reliqua dimissa multitudine, accersitoque monacho, ac ijs qui illum aduexerant, Si perpetuò latere, inquit, Marce pater, vnde nam tecum ad nos Gregorius Dei seruus iuit, qui loca isthæc solitaria nupèr adiuit? Cui monachus, Non nos, inquit, istum, sed Christus, ô pater, tuæ que aduexit precatio. Verum Gregorius timore percussus ob sui ac Marci monachi appellationem, (necdum enim cupiam sanctæ ciuitatis innotuerant) rubore facie ac moderatone quadam animi nihil quicquam ausus loqui, stupefactus manebat. Deinde duos alios fratres Patriarcha ille appellans, Domine, ait, Abba Serapion, ac tu Leonti pater, gratias ago Deo, qui vestros animos illuminauit, talem virum ad sancta isthæc loca vobiscum assumere, spiritu quidem (vt Apostoli more loquar) feruentem, tempori que seruientem, emaculatis præterea precibus ac vitæ innocentia sedulo studentem. Neque enim nos eius vitæ rationem diu celauit Dominus, vt hæc vobis pariter manifesta fierent, de quibus opportuno fortassè tempore dicemus. Instat autem nunc, vt diuinum & arcanum sacrificium Domino celebremus.

Hæc ille locutus, templum sacrum, rem diuinam facturum, petit. Porro ipse quoque diuus Gregorius in dextro altaris latere, Patriarcha sic præcipiente, adstabat: pleraque verò eius animum perturbatione subeunte commotus, infra positus ministrabat, flumina interim lachrymarum ab oculis effundens. Cumque ita sese Gregorius haberet, ingentis animi humilitatis spiritu inflammatum, omnia Patriarchæ consilia habuit explorata, & spiritus sancti gratiam ipsum adumbrantem, vt plerisque ille securis temporibus enarrauit, euidenter vidit. Postridè igitur eius dici Marcus monachus Archiepiscopum precabatur, vt se ac, qui cum ipso erant, monachos missos faceret, quò cum cæteris illic agentibus fratribus institutam vitam sequeretur, & ita rectè ad domum abiret, cum id nihilo secius de sententia ac voluntate illius fieri videret. Hoc illis cum Archiepiscopus petentibus annuisset, ad nouum sese Dominicum diem reuersuros pollicentibus, proficisci domum imperauit. Verum cum hæc haudquaquam Gregorio perspecta essent, quòd is tum monachis præsens non affuisset, cum illi sese vitæ dedissent, Macarius Gregorium accersit, eique, quæ gesta essent, edisserit: addit etiam, nulla ipsum ob id molestia affici oportere: matrem enim fratrum reditionem, ac propedièr fore. Quod, ubi se illis destitutum iri rescivit, molestissimè tulit. At tum sese, lachrymans, illius ad pedes ac genua proiecit, illumque hortabatur ac orabat, se, vbinam illi terrarum essent, edoceret. (Existimabat enim, illos procul à locis sanctis abiisse.) Ille verò non plus viginti stadijs Romanorum, vtrum à ciuitate distare dixit, quò non ita pridèr illos peruenisse simile veri erat: propterea nihil de illis sollicitum esse, neque vereri sese illorū precibus caritatum, montebat. Quamobrem bono animo illum esse iussit, spondiditque non se illos prius hinc itineri dedituros, quam ad se denuò reuertantur. Qui cum esset hunc in modum locutus, multum ille de dolore remisit, & exindè Archiepiscopo tum in precibus, tum in sacris coetibus adhærescebat: cernensque eius vitam, vt quoddam virtutis exemplar, illam apud se sedulo ac diligenter obseruabat.

Cum verò dies Domini proximus aduenisset, monachi, vt imperatum illis fuerat, præsto fuere: quos cum D. Gregorius vidit, omni voluptate refertus est, ac tota illa noctem, vnà cum illis insomnem pertulit, precibus itèr ac lachrymis in seruoore spi-

ritus insistent, pro se sancte Dominum obtestabatur, uti exercitationis ac meditatio-
nis sicuti cursum perficeret, ipsisque hereditatem ac partem communicaret. Deinde
ira simul summo mane Archiepiscopum Marcus adit, eiusque pedibus prouoluit
orabat, ut suis se precibus tanquam viatico quodam bene instructo communitos di-
mitteret. horum vero ille singulis imposita manu, ac sublatis in caelum oculis, Deus
(inquit) qui caelum, terram ac mare, & quicquid in eis est, condidisti, qui omnia ante
ortum illorum probe nosti, ipse hos seruos tuos, qui sacrosancti tui nominis causa,
sancta isthaec loca inuiserunt, fructumque tua dignum maiestate, Gregorium inquam,
qui praesens nobis adest, seruum tuum attulerunt, conserua, ac in via illorum dirige,
siquidem sanctus es in secula. Ac cum omnes, Amen, subdidissent, complexus illos
in pace dimisit. Hos abeuntes Gregorius conspicatus, acriter animo doluit, ac pra-

*chrysis &
precibus in-
iuit.*

*Doler vi-
sanctus te à
charis locis
diuelli.*

properè festinans, illorum ad pedes proiectus, solum se ibi relinqui lamentabatur.
Hei mihi (inquiens) quis sum, & quò me vertam? Quoniam ego pacto vobis, patres
ac seruatores, destituar? Vos secundum Deum salutis meae auctores, ipsi boni proba-
te mihi vitæ magistrum fuisse, ipsi errantem inuenistis, inuenientes rectæ viæ reddidistis,
multis item fructibus naufragum ac penè demersum, in tranquillum ac securum por-
tum adexististis. Nunc porro quomodo tam miserabiliter diuellar à vobis? Quomo-
do separationem hanc à vobis feram? Hæc cum Gregorius gemebundus dixisset, præ-
sequè maximam animi turbationem lachrymis ferret, Marcus vir admirandus, tam
futuris prædicendis, quam solandis amicis potens, hunc paternè excepit.

Cap. 13.

Ac non sic tu quidem, fili mi, dixeris (ait) non. Neque enim solum te esse putaba-
mus, quando præsertim Christus sua te vocatione sancta dignatus, in patrum cho-
rum cooperat. Atque huic te quoque communi & optimo patri, qui, quæ ad te spe-
ctant, rectè administrabit, & quam fieri poterit, feliciter suscipiet, ipse commendo. Sic
ille loquutus, manum apprehendens, ad Patriarchæ pedes illum statuit: Pater vene-
rande, (inquiens) & hic est ex grege Christi, isque fide Ecclesiam fundaturus, ac eam
doctrinæ cælestis prædicatione, uti clauo, diuinè gubernaturus est. Quamobrèm eius
animæ curam habeas, illamque tua sustentens doctrina oportet, persuadeasque medi-
tationis ac exercitationis laboribus insistere, splendorem se conseruare, non pul-
cherrimum, ac uti veris tempore florentem adpectum, iuuenilibus cogitationibus
quasi maculis quibusdam inquinare. Hæc tum dicebat monachus, cum Gregorius
gravius animo tristaretur, ac lachrymas abundantiores effunderet. In quo quidem
& qui praesentes aderant, hæc cernentes condolecebant: quin & ille ipse Patriarcha
miserordia permotus est, Gregoriumque adhuc iacentem erigens: Video te (in-
quit) fili horum virorum separatione grauius affectum. Quare, si placet, ut hac no-
stra vitæ consuetudine, nobiscum esto, tuaque omnia Christus, ut velle ipse vidèris,
rectè constituet: at verò si discedere magis lubet, in pace cum illis abi. Atqui Gre-
gorius: Non hoc quidem (inquit) domine accidat, auerterurque Deus, ut hæc loca,
quæ videre precatus sum, & pro quibus hanc tam longam peregrinationem confeci,
derelinquam. Verùm facere non possum, cum vehementer illos diligam, quin ali-
quantulum afficiar. Quoniam verò illos abire necessarium fuit, existimo sacras illo-
rum preces uti tutelam quandam ac euentum vitæ instar ipsorum, mihi non defore.
Confido enim Deo, hac ipsa etiam praesenti vita illos iterum me conspexurum. Ta-
lia locum monachi circum adstantes, ac ardentem circumplexi, lachrymis manife-
stam proculdubio significationem fecerunt, quàm ægrè ab illo separarentur: à qu-
vix tandem auulsi, ac in ordinem compositi, inuicti abiierunt.

*S. Gregori-
cōmenda-
tur Maca-
rio Episco-
po Hiero-
solymitano.*

Cap. 14.

Porro cum Hierosolymis hic permansisset, veneranda illa ac sacra loca, necnon
monasteria ac monachorum domicilia perlustrauit, & operosam apim seculò imita-
tus, virtutum flores diligenter excepit. Atque ijs seculi studijs Gregorius continebat.
Verùm monachi cum Tripolim peruenissent, nauis conscensa in Siciliam nauigantes,
Agrigentum sunt aduecti: monasterium verò, quod ibi proximum erat, ad euntes,
apud praesidem diuersantur: quem quidem Marcus futurorum praescius cum nun-
quam vidisset, proprio nomine Paulum appellans, in stuporem coniecit. Ac de præ-
dicto sancto Potamione, quem nunquam antea illi cognitum esse existimarat, per-
contatus, nihilo minorem admirationem iniecit. Itaque cum mensa illis esset appo-
sita, ac panis & aquæ (ut illis moris est) mutuo participem fecissent, viros Episcopo
manifestat, & ut Marcus hominem, quem nunquam viderat, nominatim appellaret.
quo ille nuncio mirificè gauisus est, idque inexpectato lucro apponens, ad ipsum con-
festim

*S. Gregori-
ter sanctæ
monasteria
inuit.*

RIUS
ber
ober
VIII
5

Dies festus
SS. Petri &
Pauli Apo-
stolorum.
Cap. 15.

festum properat. Porro cum illos obuios habuisset, complexatus, & per illos, quidnam apud eos ageretur, quinam essent, quove hac peregrinatione contenderent, cognoscens, & rursus, cuius rei causa navigationem facerent, cum illis breui commoratus, ac diuina quaedam commentatus, ad ecclesiam, mysticum sacrificium celebraturus, proficiscitur. Is enim Petri & Pauli summorum Apostolorum dies festus erat.

S. Gregori
à parentibus
pro mortuo
defectur.

Postera autem die post matutinas laudes, cum Episcopus illis adesset, deique rebu diuinis ac salutaribus cum illis familiariter loqueretur, statim Gregorij parentes in urbem ingressi sunt, ut illi tanquam mortuo parentarent. eodem nanque die mortuus illis visus fuerat. Atqui cum mater Gregorij equeuos pueros vidisset, filij memoriam subiens, visceribus est grauiter intercisus: quippe horum adpectus, fletus illi casam ministravit: Hei mihi (dicens) fili dilectissime, fili tam ingens inter aequales splendore, quam sol inter astra. Hos quidem tui causa omnes intueor: tu vero vbi es terrarum? Cur es (oro) in lucem editus? Vtinam mortis tuae genus agnoscerem. Vtinam locum, vbi occubuisti. Atque vtinam scirem, si qui tibi fuerunt in mortis aethores. Tamenque calamitatis ignoratio mihi dolorem auget, facitque, ut, cum sic lugere cogit, ignorem, in quo mihi iure sit lamentandum. Alias enim omne mortis genus in speculum facit, alias omnibus compellit diffidere. Num quae syluestris te fera rapuit, at ferarum recta sunt sylua. Num qui te latrones interfecere? Sed quis tam dirus, & que cruentus animus, & humanae tam expers naturae, ac ut re ipsa ad crudelitatem lapsus esset, qui non tuam (obsecro) iuuenilem aetatem vereretur? qui non ob formae speciem misericordia fleteretur? Sed quid haec frustra lamentor? Deus, à quo consolationem infelix inuenio, vbinam ipse sis, scire solus potest. Talia cum mater lamentaretur, plerique omnes ciues illum conuenerant, eiusque luctu commouebantur.

Cap. 16.

Verum cum vlulatus in altum tolleretur, & Marcus eiulantem sensisset, eius causam sciscitabatur, multum & ipse amareque ingemiscens, lachrymas verbis commiscebat. Ego pater (inquit Episcopus) grauem tibi casum edisseram. Vir quidam honesto genere, ex vico nostrae ciuitati proximo oriundus, cum diuitijs florens, tum mente multo locupletiore praestans, sua omnia pauperibus communicabat. At vixorem piam admodum & ornatam ducens, filium ex ea precum ergo genuit, quem à sacro baptismate ipse suscepit. Videns igitur pater prolis susceptionem, & preces votostetitisse, ex eo tempore ab vxore abstinuit. Porro filium octo iam annos natum accipientes, ad me adducunt, quem ego magistro primum grammaticis institutum trado: deinde ipsum tondens, ac in Ecclesiae collegium, cui praesum, asserens, in Archidiaconi mei fidem committo, mandans ut quam celeriter fieri posset, in diuinam legem accuratè incumberet. Qui ita tum natura aditus, tum studio, breui in omnibus euasit conspicuus, ut nemo per vniuersam Siciliam illi comparandus inueniretur. Itaque puer vel daemone inuidia, vel nescio qua fortis malignitate visus, oculis nostris repente tollitur: nec postea tanta eius calamitas cuius innotuit, neque de ne quicquam de illo in hunc usque diem nobis est proditum, utcumque vniuersam Siciliam diu multumque obierimus, nihilo plus inuenire aut discere quimus. Quocirca nos itidem inconsolabili propè illius causa dolore cruciamur, nihil nobis haec tenus (quae Dei Opt. Max. voluntas fuit) exploratum esse. Sed cum ceteris multo vehementius parentum eius animi dolore conflictentur, nunc lugentes adsumus, eius memoriam hodierno die celebraturi, in quo patres, amisso filio, appellari desistunt.

Defun. Gregorij
memoriae
olim celebrata.
Cap. 17.

His auditis, ille diu elinguis factus, ac post lachrymis plenus, in medium illos prodire petijt, & quamnam haec esset, cur tam grauiter caederentur, interrogauit. Cumque praetristitia quam plurimum illos opprimente, intercisam ac impeditam vocem haberent, neque causam ipsi sciri possent, cernens ille affectus vehementiam, simulque adpectus (oculis in Charitonen coniectis) accuratius perpendens, quasdam non obsecuras similitudines ac veltuti characteres agnouit: siquidem ipse quoque valde decorus erat adpectu, & coma flauus, ac (ut paucis expediam) certa seruantem signa praestans (inquit) vos fratres omnino Deo gratias agere, quandoquidem quicquid inquam accidit, ad abdita illius & incognita iudicia (ipso probè omnia gubernante) est referendum: non autem sic inconsulto lugere, non secus sanè, ac si filius vester vobis iam pridem pessum abijisset, licet enim is vos lateat, nihilo tamen minus Deo est manifestus. Hec cum Chariton audisset, ac eiusmodi verba sui consolandi gratia fieri in-

S. Gregori-
us suo patri
Charitoni
omnino p-
similis.

casum arbitraretur : Hoc ipsum pater (ait) verum esse omnino fateor : si enim ex diuinis scriptis inferi & interitus Deum non latent, quomodo non etiam hominum Iob 26. corda illi erunt manifesta ? Proinde si & filius noster interijt, eius animam saltem Dei manibus contineri credendum est. Atque haec tenens quidem Chariton.

Porro Gregorij mater ad os Marci oculos adiciens, fixius intuebatur : ac eiusmodi sermonem audiens, animo suspensa, corde nutabat. Deinde cum monachus dixisset recte cum illorum filio agi, illisque fletum reprimere praecipisset, Donatum Archidiaconum confestim accersit, assistenti silentium vt vitium acriter objicit : Quid causae (inquit) est o homo, cur nequam illum seruum imitatus, talentum Dei magnum in terram abideris, non illud potius palam feceris, vt sic voluptatis, non moellitiae, tum parentibus pueri, tum communi huic patri & Archipraefuli author fieres ? Nunc ergo cuius criminis reus es, & qua poena plectendus ? quippe qui tam ingentis illis meritis author factus, Dei gratiam, quantum in te fuit, occultaueris ? His verbis Archidiaconus pallore infectus est, ac artus eius omnes tremor inuadens, illius faciem mutauit : seseque in terram abiciens, amarè flere ac ingemiscere cepit : ac Dauidis verba contra se pronuncians, Peccauit in Dominum meum, & in vos omnes, aiebat. Data igitur illi venia, humili iacentem crexerunt, ac omnia Gregorij ad accuratè illum dicere, nihil omnino praetermittentem, imperarunt. Sed ille exorsus, rem singillatim omnem edidit, & quemadmodum cum se somno dedisset, quaedam vox per quietem puerum inelamauit, & vt ille assurgens, sibi praesto fuerit, quoniam illi vox insonuit, & demum quae abs se, qualidè didicerit, nempe qui vocaret, è caelo aduenisse, ac quemadmodum postrema vox apparuerit, eius ipsius aures percillens, litus sibi protinus petendum : futurum enim, vt illic inueniret, quibus cum mare celeriter trajiceret. His in excusationem dictis, sinem lachrymis fecit, hanc silentij causam fuisse asserens, veritum se, nè quandò fide dignus inueniretur, nè in simularetur in adolescentem mali aliquid fuisse molitum. Atque Archidiaconus in hunc est modum locutus.

At Marcus quae ab illo de puero dicta fuerant, affirmans, ipse quoque adiecit, Gregorij vitam sibi esse perspectam ac exploratam, isque ira loqui cepit : Cum essemus Romae, inque templo summorum Apostolorum orarem, duo nobis formidabiles viri adfuerunt, qui mihi, Surge (inquiunt) Marce repente cum duobus, qui tecum sunt monachis, & Carthaginem navigatione contendite, ibique Gregorium quendam Siculum ab Agrigenti Ecclesia illuc aduectum inquirite : is enim naucleri cuiusdam, qui Varus dicitur, conuictu familiari vitur, Deoque totus haeret. Hunc vobiscum affumentes, Hierosolyma vsque perducatis : quò appulsi, Patriarchae, cui, quae illo facere oporteat, iniunximus, illum sistite. His dictis, ab adspectu atque oculis mihi sublatis sunt : proinde ego cum à somno solutus essem, ad flumen cum his duobus monachis maturo proficisci, vbi nauem velis passis (Deo sic annuente) velificari Carthaginem, comperi : quam conscendentes, Carthaginem trajicimus, eamque obeuntes, adolescentem ad aedem diui martyris Iuliani, lectioni vacantem, offendimus : quem complexi & allocuti, quae se nostro oculorum sensui obtulerant, edicimus, & quae ad illum contrà pertinerent, omnia cognoscimus. Tum lati, latum ipsum accipientes, ad sacra loca deduximus, tam verborum dexteritate, quam splendoremorum, omnes ad se trahentem. Cum haec Marcus percurrisset, res quaedam contigistat cognitione atque memoria digna. siquidem vniuersa multitudo, hoc sermone tanquam insaniam quadam percita, exilire valde ac iucundè admodum plaude-re cepit : sublata item voce aërem clamore implentes, Deo ob rem tam admirandam gratias agebant, eiusque nomen miris laudibus cumulabant. Atque hinc quidem multitudo magna communiter perfusa letitia, tum praesertim parentes Gregorij, praevoluptatis vbertate à constantia mentis descuere, in terramque semimortui ceciderunt. Vt enim immoderatus dolor plerunque in stuporem agit : sic nihilominus voluptatis magnitudo homines à mente discedere compellit, vt vtrunque graue periculum impendère constet.

Mox coram Marco assurgentes, vixque sui compotes facti, dictis fidem, idque fortasse praegaudio (iuxta diuina scripta, Adhuc autem illis non credentibus praegaudio) non habebant. Proinde dictorum fidem, perinde atque isthaec verba somnium essent, fieri sibi postulabant. Nunquidnam (aiunt) filius noster vnigenitus, dilectissimus viuit ? At ille hunc benè beateque in Deo viuere dixit. Vt verò nihil illis, de quo

Cap. 18.

Matt. 25.

2. Reg. 18.

Cap. 19.

Viso Marci monachi, cum esset Romae in templo summorum Apostolorum.

Marcus monachus refert parentibus eius quomodo S. Gregorium Hierosolymam vsque comitatus sit.

Cap. 20.

Luc. 24.

R I U S
b e a t
o b e r
v i i i
5

ambigerent, relinqueretur, formam eius effinxit, adolescentem illum sanè quàm decorum, patrem valdè referre suum, colore fulvum, pulchrum oculos, prædulci voce, acutus auribus esse: ac demùm mores eiusdem per omnia recensere: quàm ille prudens, quàm sciens, humili loco positus, mentis oculos in cælos tolleret, ac vndiquè fauorabili exceptus plausu, in diuina scripta semper incumberet. Ac velox quidem optimis quibusque rum loquendis, tum audiendis, cum aliqui tardus ad loquendum foret: leuitatis verò quanlibèt minimum, nec dicere nec audire nunquam omninò sustinuit. Risus, quàm qui maximè, continens erat. Assiduis præterea laboribus, asperimæque exercitationi hæbebat. Cum hæc atque his longè maiora monachus loqueretur, illa hominum frequentia latitijs omnibus incessanter puerique laus parentibus pro filio in consolationem sterit. Illum ipsum enim intue videbantur: sic eius indicia animi atque vestigia manifesta percipiebant. Ac de quidem hæc enis. Porro monachi triduo illic commorati, iter suum persequi intuerunt. Quocirca nauim subeuntes, Panormo secundissimo vento celeriter applicuerunt. Illinc Romam patrium solum, suumque ipsorum monasterium perunt. Et is quidem eorum peregrinationem finis exceperit.

Cap. 21. Gregorius verò Hierosolymis (vt sermo superiùs indicauit) existens, cursu suumque suum conficiens, quin potiùs seipsum vincens, secumque ipse decertans, Diaconus à Patriarcha Macario deligitur: à quo diuus Gregorius commeatum oliuarum montis, patrumque in illa sancta ciuitatis solitudine degentium visendorum gratia petiit. cuius cum arbitrio hoc ipsum permitteretur, iter, quo fertur in interiorem eremum, aggreditur. Cumque tres dies iter fecisset, ad sextam ferè horam monachum consuetis vacantem precibus reperit: quem cum conuenisset, in sermonemque familiarum incidisset, quando ille nihil minùs hunc ipsum virtutis deprehenderat amatorem, in vitæ secum contubernium accepit. Verùm cum post viginti dies vnà cum Gregorio illac iter faceret, locum, in quo monachi domicilium, duæque palmarum erant, indicauit: Ingens hic, ô fili (locum digito signans, subdidit ille) thesaurus est abditus, nempe exercitationis laude pater eminentissimus, tuusque, id nisi ipse detrectes, seruator futurus. Proindè accede, & pulsans fores, obuiam tibi prodentem habebis. quòd si pfallendo distinebitur, tantum cum illo, foris aliquin stans, prosequere: cum verò canendi finem fecerit, hinc tibi curæ sit, quò minùs hæc ipsa frustreris indagine. Hæc sanè cum ille dixisset, effectque Gregorium amplexatus, discessit.

Cap. 22. At verò cum hic flexis genibus, oculos sursum in cælum tollens, orasset, seseque Crucis signo præmunisset, fidenter gradiebatur. Cumque ad locum pertingeret, canentem quasi turbam audiuit: sed cum propiùs accessisset, non tum multitudinem, sed veluti tres canentes audire sibi visus est. Quare timore percussus, ad iam am silens appropinquabat: sed ille cum cantum intus explisset, per transfennam aspiciens, voce Gregorium in clamauit. Hic verò multo magis ob nominis appellationem pertimescere cœpit, & vocanti parens, ingreditur, seseque lachrymis ac sudoribus circumfusus, illius ad pedes proiecit. Cumque ab eo, Deum vt pro se oraret, petiisset, sibi que illud ipsum præstitum esset, apud senem commoratur, Grammaticamque & quicquid poetarum libris continetur, Rhetoricam itè, ac philosophiam illam, quæ animo & contemplatione cernitur, (nam quæ in rerum actione versatur, iam pridem didicerat) edocetur. Siquidem senex ab his omnibus bellè paratus erat, literarumque Græcarum doctorem se præstabat eximium. Tam affabrè Gregorius literarum diuitijs auctus, nec minori morum, atque virtutis, accessione facta, illi adhærescebat: à quo, quænam se vexationes inualuræ essent, edocuit, (erat enim diuus ille vir inter cætera venturi præcius) rursus ad sacra loca perguit: in quibus cum per annum vixisset, illinc in Antiochiam abijt: apud quam moram trahens, annum itidem commoratus est. Cumque esset plures eruditos sermones interpretatus, nec paucos ipse composuisset, omnibus sui admiratione iniecta, ad magnam ac regiam Constantinianam ciuitatem concessit: quando diuina illum omninò providentia cõpelleret, & à cæteris quidem mundi curis abstractum, ad munus illud, ad quod obcundum vocatus fuerat, horraretur.

Cap. 23. Hanc subiens, apud monachum, sapientiæ studiosum, qui Sergij & Bacchi martirum domui olim præfuerat, diuersatus, rem non paruam quidem effecit, dum Iohannis

Mores optimi S. Gregorij adhuc adolescentis.

Cap. 21.

S. Gregorius fit Diaconus, & monachos solitarios inuenit.

Cap. 22.

Eremita exterius discipulis cum in instituit.

Venit tandem Constantinopolim. Cap. 23.

his Chrysofomi sermones aureos percurrit. Nam sententiarum illius dulcedo ac
 vbertas, necnon verborum pulchritudo ipsum illexerat: tum nouam illam subinde
 structuram mirè afficientem, omniaque eius scripta, donis plena caelestibus, contui-
 tus, hinc illius animi celsitudinem prout poterat, non segniter edoctus, ardore quo-
 dam animi erat accensus, & ad eius vitam, vri exemplar quoddam longè pulcherri-
 mum, oculos intendens, imitari illam sedulò nitebatur. Hinc crebrioribus se ieiuni-
 is dedit, vigilijs insistebat, precibus vacabat assiduus. Quæ verò illi circa Iohannem
 contigere, eadem domùs eiusdem præses sibi circa illum vsuuenisse comperit. Cùm
 enim & is ieiunium admirabile cerneret, (neque enim cibum nisi septem singulis
 diebus, ac tum quidem olera modico condita sale accipiebat) ac vigilias naturam
 humanam egredi, nihil osciùs laboribus inuictum, precibus ac cõtemplationi con-
 stantissimè inhæreret, stupore magno affectus, non continuit, quin hæc ipsa à silentio
 vindicaret, & Patriarcham, cui acta illius omnia manifestat, rerum omnium parti-
 cipem faceret. Ille his auditis, gauisus est vehementer, ac sapientes quosdam viros,
 per quos aliquod illius periculum faceret, ad illum legare, ac mox Gregorium ipsum
 accersitum apud se continere decreuit. Tum enim splendor noctis, nempe sapien-
 tes, interire cœperant, ac vno die perijsse omnes, & ab adpectu hominum procùl
 visi sunt exulasse. Mittuntur igitur ad illum Maximus quidam philosophus, ac Con-
 stantinus, tum Ecclesiæ libròrù custos, viri non modò ipsi eloquentes, sed qui alios
 etiam loquentes iudicare possent: philosophia quidè plurimùm exculti, atq; etiam
 ad sententiam ac mores hominum rimandos instar Lydij lapides indices. Qui cùm
 ad illum profecti essent, ac sensus generositatemque animi perspexissent, itemque
 delectabiles mores, ac sermonem melle suauioreni fluere, linguam longè præstan-
 tiorè, quàm vt dubitatione aliqua sibi propòsita vinceretur: (nihil enim ex his, que
 ad Theologiam pertinent, eorumque, que indissolubilia esse putantur, disertè atque
 caelesti eius lingua in questionem reuocantes, reperire potuerunt, in quo non hos
 magis ille solutione percelleret, in maximamque traheret admirationem.) Hæc
 cum experientia didicissent, non inuidia quæ honesta essent occultarunt: quin po-
 tiùs nuncijs atque præcones apud omnes, & ipsum inprimis Patriarcham illustres
 facti, Gregorium solum inter homines cùm ingenio, tum lingua inuictum asseren-
 tes, reuersi sunt.

S. Iohannis
 Chryfosto-
 mi encomi-
 um.

Nora icia-
 nia, vigili-
 as, preces,
 &c. S. Gre-
 gorij.

Cap. 24.

Insignis B.
 Gregorij
 sapientia.

Monotheli-
 tarù heresi-
 grassatur.

Eos egregiè
 confutat S.
 Gregorius.

Cap. 25.

V. Synodus
 œcumenica

Vbi verò eximius ille vir haudquaquàm spernendus visus est, confessim ad se Pa-
 triarcha illum accersit: qui inuitus quidem ducitur. erat enim quietis apprimè stu-
 diosus, simulque postliminio redire, illincque proficisci maturabat. Paret nihilo se-
 cius, & coram Archipræsule positus, cùm moribus esset tranquillus, adpectu vene-
 randus, & alloquij suauitate sirenas haud fabulosè loquendo vinceret: ità illum ve-
 hementer deuinxit, sibi que torum obstrinxit, vt sine illo nullo pacto consistere vel-
 let. idque inprimis, quia nihil à sapiētibus proponebatur, quod non ille magna cum
 perspicuitate ac ad persuadendum aptitudine interpretaretur. Proindè viginti illic
 dies commoratus, interimque cùm sapientia, tum singulari mansuetudine ac mo-
 destia admirabilis omnibus habitus, abeundi rursus verba fecit. Sed cùm Patriarcha
 nollet ipsum dimittere, quin omni illum studio retinere niteretur, alias causas asse-
 rens, quibus illi remanendum esset, (Monothelitarnm enim hæresis plurimùm tum
 serpebat, & hic solus nexus illorum facilè perfringere poterat) tum sanè, licet inui-
 tus, remanere est persuasus. Iam verò vbiq; ad bellum conelamatum erat, ab vna
 quidem parte Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Cyrus, qui iam hæretici declarati fuerant:
 ab altera quicunq; hæresim detestantes, pro vera pietate stabant. Ipse verò prauè
 sentientes, licet procùl adhuc positos, intortis vibratisque iaculis fugabat, varijs cir-
 ca dogma sermonibus editis, quibus omnes illorum opiniones risus & meras esse nu-
 gas euidentissimè demonstrarat.

Postèa verò quàm bellum erumpere palàm cœpit, tum hæreseos viri principes
 occurrerunt, tum ex his, qui recta dogmata sectabantur, præstantiores illuc conflu-
 xerunt. Aderant Antiochia, Alexandria ac Hierosolymorum, simulque omnes Ori-
 entis præsides, itemque ab Occidente omnes, præter Romæ antiquioris, & Sardinie
 Præsules. (hos enim grauis morbus intra fines continuerat.) At Romanus hominè
 sacris literis eruditum, qui suas vices impleteret, destinavit. Gregorius verò in Sardo-
 nij loco cum suffectus est. Quocirca cùm magnū illo die (vt par erat) de sacris literis cer-
 tam en ortum esset, alijs quidem rerum, alijs verò verborù fiducia fretis, dum hæretici

R I U S
 b e r
 o b e r
 v i i i
 5

Præclara ei
dicendi vis
& eloquen-
tia.

acri ac suasorio quodam sermone, quo veritatem occultare opinabantur, vultur: ille verè generosus ac inexpugnabilis lingua, qua tum diuina opulante gratia plurimum roboratus est, sic eorum nexus tanta vi orationis & ardore spiritus fregit, vt eos, qui dicendi laude plurimum præstabant, mutos omnino redderet & eorum linguas penitus auferre videretur, ac ij præterea ipsi silentes, sese victos esse faterentur. Itaque Patrum quidem synodus plaudebat, hæreticorum vero multitudo, alij, & ij quidem illustriores, deposito errore, nostris adhærescebant: alij verò plurimi propter verecundiam in medium prodire non audebant. Hunc tum Synodum habuit, solusque Gregorius per omnium ora, & præsertim Patrum volitabat.

Cap. 26.

At alij tum admirantibus, tum vota pro illo facientibus, Archipræful secum lum accipiens, ad Regem adducit: Hic Rex optime (dicens) Hic, inquam, est victor, ac nostræ fidei propugnaculum. Tum Rex ac vniuersus circumstantes Senatæ admiratione ac laudibus hunc exceperunt: mox Deo gratias agentes, multa cum reuerentia & honore deduxerunt. Deindè Rex ipsum accersuit, simulque cum illo locutus, quisnam esset, ac vnde gentium veniret, & quas orbis regiones pergrasset, que illi demùm râte peregrinationis causa, que præterea mens fuisset, agnouit. Quo factum est, vt illum ex animo vehementer admirans, homine multo maiorem æstimaret, quodque in eius conspectum venisset, multas hoc nomine Deo & Archipræfuli gratias debere fateretur. At verò Gregorius priori proposito in nixus, consuetudinem illam ac honorem egrè admodum ferebat: quin abiturum hinc modis omnibus meditabatur. Hunc denique Marciani cuiusdam, qui Regi perquam familiaris erat, opera consequutus, cautionibus ac legibus quibusdam dimissus est, nimirum inuiseret Romam: cumque vrbis illius pulchritudinem ac magnificentiam vidisset, essetque summos Apostolos veneratus, rursus quamcelserrimè posset, reuertetur, Regis contubernio in posterum adhæsurus. Porro antequam ille Romam adiret, Episcopi quos Pontifex Max. ad concilium miserat, eius aduentum anteuertent, Pontificemque ipsum, ac omnes regni eiusdem præfules in maximam illius admirationem euexerant. Quamobrem illustris ille vir expectatus aduenit, & maiorem illis sua præsentia, quam cuiusvis sui prædicatione, stuporem induxit. Ceterum turbam vitans, frequentesque hominum congressus declinans, neque temerè sese, nec inconsultò in cuiusvis colloquium dans, iuxta diui Sabæ domicilium commorari decreuit.

Imperator
eum plurimi
facit.

Romæ in
multa ad-
miracione
habetur.

Cap. 27.

Tumultuan
Agrigentini-
cenes pro-
pter electi-
onem sui Epi-
scopi.

Cum hæc interim apud Gregorium agerentur, Theodorus Agrigentini Episcopus, quiam Potamioni successerat, vita ipse pariter defunctus est. Inde dum alij alij proponerent, (vt vsu ferè in eiusmodi suffragijs euenire solet) seditio in populo nascitur, & tumultus à multitudine constatur. Alij enim Sabinum quendam presbyterum, alij Crescentinum, alij Archidiaconum Euplum, & alij alios in sede collocare studebant. Cumque vnusquisque designatum à se autoritate Pontificis firmari, ratumque fieri vellet, Romam ire perrexerunt, rem (vt moris est) Pontificis Max. arbitrio permittenti. Horum in comitatu Chariton Gregorij pater aderat. Atqui illis Romam accedentibus, cum hinc Sabinus, inde Crescentinus consisteret, Euplus ac reliqui illos ordine sequebantur. Quocircà interrogati, quemnam sibi vellent Episcopum præfici, alij Sabinum, alij Crescentinum petentibus, Pontifex conuersus ad eos, qui erant ab Euplo, Quid vobis (inquit) videretur? Ij per Charitonem responderunt, se illum, qui Deo imprimis, & illius iudicio videretur, suscepturos. Hoc sanè nobis (ajunt) erit optabile, quod enim tuo iudicio probaueris, id ipsum quoque Deo placere omnino existimamus. Deindè Pontifex ijs, qui à Sabino ac Crescentino stabant, ait: Vnum aliquem ex omnibus, qui vobis cordi magis sit, vnanimis designate. Ceterum prudenter illi nihil responderunt: quin tumultuosè agentes, ipsi inter se conuicijs rutiliter lacebant. Propter imprudentem illorum seditionem indignatus Pontifex, illorum postulata irrita fecit. Verum post triduum Euplum ac Charitonem accersens, illos consilij sui participes facit. Rursus illi Dei placitum expectare, & quem ille manifestè approbasset, hunc itidem sese dixerunt eligere.

Cap. 28.

Per visum do-
cetur Põti-
fex que de-
beat Agri-

Quamobrem cum Pontifex pendèret animi, Deumque assiduis precibus oraret, vt quem is probaret, eundem perspicuum calitus faceret, duos homines per quem sibi vidit assistere, specie ac cultu corporis Apostolos referentes, qui se in hunc modum visi sunt alloqui: Cur ob inuicem dissidentium contentionem animo cruci-

aris? Nam qui ad te, vt eligantur, ab ijsdem adducti sunt, hoc onere atque conatu haudquam sunt digni. At quidam alius est in vrbe hospes, vir moribus ornatus ac Deo charus: Gregorio nomen est illi. hic aliquandò in diui Sabæ monasterio hospes egit: sed cum hosce viros aduentare ad vrbe intellexit, multò magis se occultauit, ac nunc in sacra diui Mercurij æde latet occultus. Hunc accersere, & Agrigenti Ecclesiæ præfectura insignitum, in Siciliam primo quoque tempore transmittito. est enim vir cum sacerdotio dignus, tum regundæ illi Ecclesiæ maximè idoneus. His dictis, simulque cum lineamentis illum corporis indicassent, ab oculis elapsi sunt. Simulac verò somno iam visum apparuerant, communicat. Porrò hic erat Marcus monacho, quæ sibi per visum apparuerant, communicat. Porrò hic erat Marcus ille, quem Gregorio comitem itineris missum, ac deindè Romam in patrium solum reuersum fuisse, superior sermo demonstrat. Hic Pontifici hoc visum gratulatus, monuit oportere illum iuxta visionem agere. Tum quidam exploratum mittuntur viri selecti, quique illum probè nôrant, ac duo præterea Episcopi, qui à concilio antea reuersi fuerant, quibus alter quidam sacerdos illi cognitus comes additur. Hi simul monasterium diui Sabæ quamprimùm adeunt: vbi intelligentes illum biduo antea egressum, ad templum sese diui Mercurij contulisse, illum maturat proficisci, eumque inde mox digressurum inueniunt: qui illos eminè conspicatus, & quam essent, de facie agnoscens, ac demùm, quid à se vellent, coniectans, in hortum se in medijs plantis, fugiens, abdidit.

gētūis da-
re Episcopū
Aperit Pon-
tifex visio-
nem Marco
monacho,
Gregorij
quondam co-
miti.

Cum verò illi à Preposito domicilij eiusdem Gregorium acriter repeterent, hunc si dimitteret, grauiter interminati, ille animo atque cogitatione suspensus, ab Episcopis moræ paululàm impetrauit, nec prius acquieuit, donèc vniuersam domum accuratissimè scrutatus perlustrasset. Hortum itidè obiens, & oculos arboribus adijciens, medium illis obrutum ac latitantem cernit. Accurrens ergo, manu illius apprehensa, se querentibus educebat, in illum sæuiens, clamabat magnis illum (vt apparebat) obnoxium & obstrictum esse criminibus, & propterea ab eiusmodi viris inquiri: itemque exulem ac profugum, templum illud, vt ibi lateret, petiisse, ac grane sibi hoc nomine periculum attulisse. Et ille quidem hæc ita se habere arbitrabatur: ille contrà nihil locutus, quasi nulla subesset sibi ratio ad respondendum, silens egrediebatur. Vbi verò viderunt illum Episcopi & agnouerunt, pudore erga illum affecti, eiusque genibus aduoluti, complexantur, magni se nihil agere opinantes, si quem à concilij patribus, atque aded à Rege ipso honorificè exceptum viderent, ipsi quoque summo honore complecterentur. Verumenimuerò diuus Gregorius, non segnitius se demittens, honorem illis nihilo minorem rependebat. Sub hæc audiens, qui Gregorium accerserat, talia nutu Dei regi & administrari persuasus, illos sequebatur. Dum hæc aguntur, Marcus, qui eius ipsius à puero vita, quive innocentes mores fuissent, Pontifici Max. narrabat, quemadmodum ex diuina visione assumptum ex Sicilia ad sancta eum loca aduexisset. Identidè Pontifex, quæ à Synodo profectis audierat, Marco communicat, nimirum vt literarum præstantia coruscans, hæreticorum ora illic obstruxerit.

Cap. 29.
En vir san-
ctus quam
est honoris
minimè ca-
pidus.

Agnoscebat
ab Episco-
pis qui con-
cilio cū ipso
interfuerat

Interim verò dum hæc illi mutuo commentantur, Episcopi Gregorium secum adducentes, redierunt: qui cum propius accessissent, formæ illius lineamenta ad visionem, quam in somnis viderat, conferens Pontifex, eundem ipsum, qui sibi in quiete visus fuerat, intueri est persuasus. Quare hilariter illum admodum complexatus, Deoque, quemadmodum tempus postulabat, gratias agens, in sede locandum præcipit. Aderat & Marcus cæteris assidens: quem Gregorius conspicatus, eius sunt elicitæ gaudio lachrymæ, ac à sede, cum primùm potuit, exiliens, sese illius ad pedes proiecit, Deoque multiples & immortales gratias egit: Te gloria Christe Rex, (inquiens) Te gloria decet. En tibi rursus seruator meus, dux meus, spei meæ principium. Deindè Marcum ipsum alloquitur: Ecce tuum, pater, iam pridè prædictum vaticinium, nunc finè accepit, fore vt nos denuò, hac etiam præsentis vita, mutuo videremus. His non sine lachrymis à Gregorio dictis, præsentem omnes mirabatur, gaudijque participes facti, lachrymas cum illis communicabant. At verò Pontifex Max. præsentem omnes dimittit, solos Episcopos duos atque Gregorium retinet, omnia illis (vt se habent) acta, tum turbæ seditionem, tum dubitationem quam habuerat, edisserit: eaque addit, quæ sibi in somnijs diuinitus apparuerant, asserens, illum Agrigentinum Ecclesiæ Episcopum cælitus electum esse. Hæc cum Pontifex loqu-

Cap. 30.
Pontifex cū
iubet præfi-
ci Ecclesiæ
Agrigentine.

RIUS
OBER
OBER
V III
5

Ille vult
culat.

loquutus esset, Gregorius sacerdotium detrectare ac recusare, indignū se minusque tanto fastigio idoneum obnixē assēderans. Porō cum Pontifex nihil ob id hortari rursū ac munitari desisteret, Gregorius vir sanctus, veritus ne quodammodo insolenter videretur intumescere, ac suo damno Dei nutibus aduerfari, exigui temporis quo rem accuratius perpenderet, inducias petit. Interim cum Marco monacho pernoctans, precibus insistebat, neque multo post eadem per totam noctem somnus obrepfit.

Cap. 31.
Vult fugam
capessere.

Audiens autem, quod Chariton pater vnā cum alijs Agrigentinis adesset, non tam plius sibi in reliquum de negotio contendendum ratus est, sed ad fugam capiendā sese totus conuertit. Ceterum Marcus, eius abscessu diuina prouidentia perspicua pleraque illi, Deo proculdubio linguam eius moderante, de morandi necessitate differuit. Demum diuini senis vaticinium in memoriam illi reuocauit, apud quod continuos quatuor annos (vt superius sermone perstrinximus) philosophiæ causā defendendā causa commoratus est. An non hæc tibi vir ille dierum antiquus, virtutum plenus, diuinæque sapientia præditus, ad quem iam diu disciplinæ causa accessisset, hæc, inquam, tibi iam pridem vaticinatus est? Tu ne, Tu ne (oro) ita rationibus tum male prospectum volueris? Scilicet pro tantorum laborum repositis in celo premijs iram, & pro beneficentia execrationem referes? Hæc & alia id genus multa

Marcus sen
ctus mona
chus, ne id
faciat, cum
deteret.

Marcus illi loquutus, vix à proposito compescuit. Hinc non multi prætereuntes cum Pontifex Siculos omnes adesse imperauit: qui cum per Marcum cognouisset Charitonem Gregorij patrem esse, hominem fixis oculis, idque quàm occultis fieri poterat, intuebatur, & accuratissimè considerabat, figuramque & formam conferens mirabatur, quàm valde ipsi inter se similes essent. Reliquæ verò multitudini (siquidem frequens aderat) Eia (inquit) cantibus ac laudibus ad sacrum summorum Apostolorum templum adeamus omnes vnanimis, vna voce supplicationes Deo peracturi, & super quem admirabile aliquod signum illuxerit, is proculdubio erit, qui huiusce populi præfecturam suscipiet. Hæc dixit, protinusque vniuersa ciuitas commota est, ac omnes cum viri, tum mulieres, tam domini, quàm serui procedebant.

Cap. 32.

Posteā verò quàm rem diuinam facere ceperunt, Gregorius Euangelium sibi in hoc traditum ita concinnè & aptè legit, vt Charitonis cæterorumque auditorum animos voluptate perfunderet. Simulac verò Euangelium impletum est, columna ab altari aduolans, capiti illius infedit. Quamobrem vniuersus populus stupore (vt patet) affectus, gaudij & admiratione plenus, non amplius orabat exploratum sibi fieri, vtrum qui designatus pontifex fuerat, nunc Deo creandus videretur. Itaque

Creatur Epi
scop⁹ Agri
gentinus.

crastino die pontifex creatur, traditurque Agrigentinis, immò verò huic isti, vt probato pastori, rationales oues à Pontifice Maximo creduntur. Hæc, dum Gregorius Romæ moraretur, contigere. Sanè Marcus, cuius meminimus, cum illo frequenter versabatur, ei que priorem vitæ rationem, ac institutum suggererat, & illum ad causam, à quibus impetendus erat, generosè perferendos animabat. Quadam nocte cum Chariton Gregorij pater lecto surrexisset, (neque enim filij obliuio illum ceperat, nec dolorem tempus absterferat, sed corde atque animo fractus vitam agebat) at tum maximè eius animum charissimi filij memoria subiisset, perindè ac dolore ferrens, ad illos intempesta nocte properat, ac tum lachrymis, tum suspitrijs filium appellabat, & apud Marcum virum prudentem suam ipsius depiorabat calamitatem simulque illorum precibus doloris consolationem sibi suppetere precabatur. Porò Marcus erecto animo illum esse iussit, addiditque oportere se reminisci, quæ olim ipse de filio eidem dixerat, nimirum se filium visurum esse, propterea vt speraret, aiebat se promissionem suam nequiquam frustraturum.

Cap. 33.

Audiuit hæc Chariton, confestimque corde prosilijt, speque animo fluctuabat, ac tum multo magis angore detinebatur: neque verò Gregorium, quàm quò toties viderat, agnoscere potuit, vsque adeo qua ætate, qua figura & cultu corporis immutatus erat. Ingentis enim in omni re cōtinentia, addo etiam malorū tolerantia, omnè absumperat pulchritudinē. At ille non agnoscentē agnouit, sermonemque patris audiens, acriter inuitus affectus animo incalescebat, se nihilominus ipse continebat, sibi que temperabat à lachrymis: Deindè querit à Charitone, huiusce pueri mater, bone vir (inquiens) vbi interim, vbi agit? Ex quo verò hic perijt, quantū interest temporis? Ille matrem quidem viuere, ac lugentem domi reliquisse, cæterum ab amisso filio tredecim annos interesse dixit. Hic Gregorius (aliquid enim commoueri illum consentaneum fuit) matris lachry-

S U

lachrymas animo complectens, qui patrem paulò antè lachrymantē viderat, nèque diutius ferens illū tam grauius angī (parienim & ipse naturali charitatis ardore commotus est) subitò suffusus oculos lachrymis, sede exiliens, pedibus patris aduoluit: Pater, (inquiens) ego tuus filius: ego, in quā, sum, pater amantissime, Gregorius, quem tūpore inquiris, vestris precibus in lucē editus, ac, vt voluisti, ab ipsis cunabulis Deo sacratus. Veruntamen mei pater (obsecro) miserere, mihiq; quod admissum est condona, nec me vti multarum lachrymarum authorem præ dolore amplius infestare. Hac dixit, simulq; complexu patrem tenebat. Quocircà lætitia quædā admirabilis cor illius subijt, ac incredibili gaudio eius ipsius lingua impediēbatur. Deindè ad Gregorium oculos fixiūs adijciens, ad spectū eius accuratiūs vestigabat, & sagaciter (vt itā dicam) venabatur. Tum ipsum diuū Gregoriū dilectissimum filiū esse certissimè persuasus, hunc vicissim cōplexus, suauissimè osculabatur, ac cum lachrymante filio ipse pariter præ lætitia lachrymabatur. Cumq; à lachrymis paulispèr temperatum esset, Marcus vtrunq; suscipiens, magnas Deo gratias egit, illosq; tota nocte secum habuit.

Tandem se valde morrenti patri indicat.

Benè autem manè Agrigentini, quibuscum Chariton ac diuus Gregorius erant, Pontifici rursus assistunt, ac mutuam voluptatem, quam acceperant, repentes, magnam eundem tum vultu, tum habitu significationem faciebant. Pontifex ad ea, quæ consentanea essent, populum hortatus, docuit, vt Gregorio in omnibus illos parere, & ab ipso ali oporteat: Charitoni verò lætitiā gratulatus, filium illi tradidit. Cumque Felicem Episcopum, cuius opera Gregorius in sede locaretur, socium illis adiunxisset, lætos lætus ipse dimisit. Verum cum Panormum urbem appulissent, vir quidam monachus habitu, leprosus corpore, currens, ac Gregorij pedes complexus, multis cum lachrymis ac eiulatu morbi leuationem obsecrabat. Ille, Si credis (inquit) nihil esse, quod Deo non sit per factū facile, ecce in nomine eius sanus esto. Hac dixit, leprosusque purgatus est. Videntes autem obstupuerūt, ac sublati manibus, Deū tam admirabilem in sanctis ac gloriosum celebrabant. Hinc ad flumen, vbi Peripolæum emporium erat, proprio nomine sic appellatum, descēdunt. At vbi ciues Episcopos suos cum Gregorio quodam sibi prorsus incognito, (necdū enim audierant, quæ circa Charitonem ada essent) reuersos esse rescinēre, turbati vehementer, ac dubitatione pleni, existimārant enim vnū ex ijs, quos ipsi designārant, electum iri) currunt nihilominus omnes, obuiamq; passim illis prodeunt, quibuscum occurrit etiam præses ille, qui monasterium innocenti Virgini Dei matri primus illic nuncupārat. Itaque Gregorio nauim egredienti, obuij cum turba fiunt. Ille populo silentiū manu indicens, positusque in terram genibus, orauit, ac mox templum protinus petit.

Cap. 34

Cū patre & alijs abijt in Siciliam.

Sanat leprosum.

Populus ei obuiā currit.

Cap. 35

Ceterum inter ambulandum monachus quidam errore mentis affectus, qui nec loqui poterat, nec aurium omninò sensūs particeps erat, obuiam illi profectus, eius ad pedes procubuit. At præses procumbentem propellebat, nec sinebat pedes illius contingere. Verum cum Gregorius hunc nequaquam arcere à se præcepisset, vehementer suspirans, commiserationis lachrymas profudit, manusq; in cælum attollens, Domine Iesu Christe (inquit) Deus noster, cæli terræque creator, qui leprosos coram diuina presentia tua sanasti, surdas aures aperuisti, mutos linguæ restituiisti, ipse hunc seruum tuum incredibili tua potentia sana, vt nomen tuum sanctum laudibus perpetuò celebret. Sic dixit, & apprehensum monachum confestim erexit, ac in nomine Iesu Christi, (ait) qui damoni surdo ac muto, vt proprio figmento egrederetur, imperauit, perfectè & loquere & audi, Deumque conditorem tuum lauda. Necdū loqui desuerat, cum quod petebat effectum est. nam cui antea lingua vincata, & auditus vitiatu fuerat, clamare cœpit, Magna sunt Christe opera tua, quæ per hunc virum iustum edidisti. Deindè addidit vir sanctus, Quantum interest temporis, ex quo vox tibi est impedita? Ille nunquā se vel vocem hominis audisse dixit, vel quemlibet paululum affari potuisse. Tum monasterij præses octo annos illum agere, cum tonus est: ceterum viginti annos in monasterio commoratum dixit. In hoc ingens præses omnes timor incescit, Deusque ab omnibus magnificè celebrabatur.

Curat præcibus monachū surdum & mutum. Mar. 9.

Cap. 36

Egredienti ciuitate, magna quædā multitudo, non gregariorū quidem, sed illorum qui honoribus ac dignitate ceteris antestabāt, occurrit. Eorū enim animos in sublimē euexerat, cōmouerat, inq; Gregorij amorē vehementer inflāmārat surdus ille, idem quem mutus: qui anteuertēs, apud omnes, quos habebat obuios, semper clamabat, sedq; præconē patrati miraculi p̄stabat illustrem. Cum igitur Gregorij mater, mulier sancta, alijs filio obuiā p̄deuntibus, ipsa cum relijs senioribus sceminis intra portā ciuitatis sub-

R I U S

obuiā currit

substitisset (nec enim quæ filio olim cõtigerant, aliquatenus illam latebant: siquidem Chariton vir eius non vsque adeo segnis fuit, quin vxorem quãquam longè positam, tam ingentis lætitiæ participem faceret) proinde repentino hoc & admirabili nuncio suspensis adhuc & erectis animis erat, neque dictis acquiescere poterat. At ubi filium venientem eminens conspicata est, faciè agnouit. patri enim puer adhuc existens præ omnia (vt non ita pridem perspicuum factum est) similis erat: quin & vir factus, velt

Mater eius eum agnoscit

gi similitudinis conseruauit. Quamobrèm cum filium probè agnosceret, & angustia nihil sibi quicquam relinqueretur, quo minus Gregorius suis ipsius filius manifestus appareret: tum in lachrymas & cordis gaudiũ effusa, ita planè secum ipsa loquebatur. Non tu mendax, non tu (inquam) mendax fuisti, qui iam pridem hæc mihi dixeras, hæc etiam præsentem vitam meam cum gloria visuram: quibus verbis Marcum tenter designabat. Porro filius secundum carnem, qui tum eidem iuxta spiritum patris erat, ubi cominus appropinquauit, matremque se agnoscentem agnouit, eam frivisimè ambiens, tantumque cõplexatus, (nam quò minus in his diutius immoraretur, tempore excluderentur) vnà cum multitudine templum ingreditur: ubi peragendi diuini mysterijs, Episcopus qui hunc in sedem locatum venerat, ac alij præterea digni columbam, illi quæ olim cælitis aduolârât, persimilem, rursus è caelo deuolantem, Gregorium adumbrare conspiciunt.

Rursus è celo colūba ad illũ aduolat

Cap. 37.

Hæc ubi tum ab ijs, qui viderunt, tum qui videntes audièrunt, indicata sunt, ciuitas non diutiùs cunctata est: sed qualis esset ille, probè perspicuus, quos à dæmone peccatos, languidos, vel diurno morbo detentos habuit, ad illum confestim omnes adduxit: quos Gregorius magna sola præcatione ac contactu manuum incunctanter sanabat. Atque corpora quidem ita curabat: animas verò per hæc affatim sanabat, nimirum dum doceret illos atque ostenderet, pleraque ex his animi culpa ori: quæ in melius constituto, corpora quoque celerius curationem suscipiunt. In primis vero exemplar sese illis vitæ rectè constituendæ pulcherrimum ipse præstabat, sic vitæ, vt oratio superius in dicauit, seipsum tantum supereminens, tantumque vtriusque vitæ medium agens, quantum sibi per dignitatis excellentiam licebat. Post hæc etiam viros illis tum sacerdotes, tum diaconos, à quibus diuina & quæ ultra nos sunt, peragere rentur constituit, quos illi intuentes imitantesque, in viros virtute clarissimos euaderent. Inter hos sacros viros complures viri præstantes fuerunt, in quibus Erasmus, Platonius, ac Philadelphus præcipuè illustres nitere, qui cum illo plurimum versantes, ac eius vitam, quoad eius fieri poterat, effingentes ac exprimentes, insignes qui qui maximè apud omnem rempublicam facti sunt. Hæc sanè quemadmodum exposuimus, ita se habebant.

Cap. 38.

Nonnullis post diebus cum D. Gregorius ciuitatem obiret, quò miseratione paterna ægros inuiseret, alia quidem cum numero, tum magnitudine maiora, quam vt oratio complectatur, edita sunt. Sed vnum, quod auribus vestris est gratum futurum, largiemur. Sabinus quidam presbyter, filiolam pulchram illam quidem, &

Si is presbyter Latinus fuit, ex vxore, post sacerdotiũ in sorore mutata, ante sacerdotiũ filiã suscepit

valdè gratiosam habuit, ceterum morbo diurno iam oppressam, quæ nouè annis mouere se nunquam omninò potuerat. Is cum beatum virum eã transeuntem aduideret, illam vnà cum vxore vti inanimum quoddam pondus ante vestibulum exposuit. (illac enim vir magnus iter facturus erat) Quo illuc appetente, puella mater (vt mos est matribus) filia pulchritudine ac ætate florentis casum miserata, tum vehementer flere ac currere, seseque huiusce patris ad pedes proijcere. Ille quid opus haberet percontatus, causam didicit, eiusque ac Sabini calamitatem miseratus, postulatibus orauit, dicens: Domine Iesu Christe Deus noster, nè (quæso) auertas oculos à precibus serui tui, meque hodiè humilem exaudi, atque hanc puellam gratia ac potentia tui sancti spiritus erigens inuisse. His dictis, surrexit, ac signo Crucis puellam obsignans: In nomine Iesu Christi (ait) exurge, & sta super pedes tuos. Hæc ille dixit, & puella protinus surrexit, atque singulares immortalis Deo vniuersi gratias egerunt: aderat enim cuncta ciuitatis multitudo, quæ virum sanctum ob ea, quæ ab ipso fiebant, admiratione (vt par erat) percussa, sequebatur. Cumque vniuersam ciuitatem pertransisset, omnibusque, quæ illis vsui essent, prospexisset, ad ecclesiam cum ecclesiastico cœtu reuertitur: diuinisque peractis sacrificijs, Ecclesiastico cœtui, viduis ac pupillis omnibus mensam apposuit: quibus ipse, vili accinctus panno, vnà cum tribus diaconis, de quibus mentionem fecimus, Erasmo, Philadelpho & Platonico, ministrabat. Neque verò illius mater ab eiusmodi ministerio aberat: quin ipsa vnà cum ancilla

Puellam miseriam ferri nitenti restituit.

Obserua huiusmodi militarem.

S U

ancillis, quo quot aderant, viduis pedes illarum lauando, ac omne pietatis obsequium prestando, ministrabant. In hoc autem Gregorius incumberebat, ut sacris institutis tum ad virtutem, tum ad eloquia diuina meditanda, informaret, eorumque sensus, quam commodissime posset, explicaret.

Sed quando fieri non potest, quoniam tam sedulo virtutem consecrari, ut hostis demonis declinet inuidiam, instat nunc, ut, quae illum tentationes inuasent, persequamur. Sabinus ac Crescentinus, quos superius à multitudine Episcopos designatos fuisse demonsttrauimus, ambo in iro foedere, conspirant, (diu enim mutuas similitates gesserant) Quousque nos (dicentes) huic impostori atque venefico subijciemur, qui ignaris ac simplicioribus hominibus admirationem praestigijs ac imposturis excitat? An ignoramus quemadmodum hinc effugerit, & cum quodam mago manserit, à quo nefariam hanc & maleficam artem hausit, qua hominibus instat Simonis illius, demon ex hominibus factus, imponit? Non cernis, ut neque omnino comedat, neque e bibat, quod demones subinde faciunt? Haec inter se commentari, secum etiam clericos quosdam asciscunt, & non exiguam populi partem conuellunt, fidem inter se & iusurandum dant, captiosum figmentum, arte, quae ad hoc illos impellebat, infidiosa dignum comminiscuntur. Nam mulierem quandam impudicam, aliquo pulchritudine insignem, Eudociam nomine, conueniunt: quam pecunia corruptam inducunt contra Episcopum (proh pudor) palam sese cum illo concubuisse testimonium dicere: quicum perfida & plena subdoli ac veritatis animi consilia instituerunt, quatenus in Episcopum illam insinuant. Quare tempus obseruant, quo vir magnus medijs noctibus una cum diaconis illis tribus sibi familiarissimis, in templum ad consuetas preces descendere solebat. Infidiatos interim pecunia cum ianitoribus paciscuntur, ut puellam in lectum viri magni submittere liceat, & ipsi in angulo confidunt. Ille solutis precibus, cubiculum petit, librumque manu prehensens, vitam Iohannis Chrysofomi, ut clari literis, ita moribus & ingenio maximi, attentissime percurrit.

Porro puella artificio paulo ante somno detenta, neque ipsa virum magnum ascendente sensit, neque rursus ipse puellam vidit. Vnde (obsecro) isthaec innocens & immaculata anima suspicari habuit, puellam prout poterat occultari, & lubentem ille latenter coniectam se voluisse? Ille igitur post lectionem ad matutinas laudes ire contendit: quibus expletis, una cum omni sacro ordine, ac alijs ex populo comitantibus reuertitur. Tum hortari illos, ac salutaria monere coepit, illudque laborabat, ut, quod singulis ferè diebus agere consueuerat, eorum animos diuinarum literarum lectione reficeret. Tum Crescentiniani instar ferarum agrestium irruentes, puellam arripiunt, eamque coram populo statuunt, clamore, turbatione, ac tumultu omnia implent: Improbe, scelestè ac execrabilis, qui verè nefarij erant, contra virum omnino sanctum vociferantes, nihil minus sese multitudini ostentabant. Ceteri talia videntes, admiratione ac dubitatione percellèbatur. Nam mulierem illam vitiosam intra cubiculum praesentem cernebatur: vitam verò ac mores viri praecleari, huiusmodi suspicionibus maxime aduersari ac repugnare nouerant. At verò sycophanta, iniectis in virum sanctum manibus, (ò insaniam detestabilem) per omnia loca trahebant. Hic multitudo amaris cum lachrymis pariter lugebat, perinde ac si quisque, illorum, idem, qui haec pateretur, existeret. Ita haec omnes, extra paucos longè flagitiosissimos, ijsque exceptis, qui impuri atque profani coniurationi consenserant, de illo grauiter perferèbant. Isti enim meliora secuti, figmentum, ut sese habebat, suspicati, tempus ab ea, quo esset in domum introducta, sciscitabatur. Illa (ut edocta fuerat) à vespertinis laudibus sub primam ferè noctis vigiliam, dixit. Ad haec cum Philadelphus Diaconus propheticum illud respondisset, Obmutescant labia mendacia, quae veteratòrie in iustum loquuntur, Crescentinus improbus illum inuadens percussit. Tum multitudine contra illum confertim insurgente, parum abfuit, quin crudelissime necaretur, nisi vir magnus conuersus eos adhortatione compescuisset. Se verò tortoribus promptè trahendum exhibuit. At haec praecipua causa fuit, ut dum se ipse uti reum criminatòribus offert, magnam populo suspitionis occasionem dederit, nè crimen in se recipere videretur, illaque omnino vera essent, quae contra se accusatores intenderant, & propterea conscientia illum interior euinceret, ut non solum pro se aliquid agere, sed ne loqui quidem contra quicquam auderet. His sanè cogitationibus illorum animi torquebantur.

Ccc Interea

Cap. 39.

Patiatur malignos obrectatores. Act. 3.

Vide malitiam maligni demonis.

Medijs noctibus vacat precibus Vir sanctus.

Cap. 40.

Vide laudes matutinas.

Vir sanctus ecce quid patitur.

Psal. 20. Philadelphus volens suum defendere Episcopum, percutitur.

R I U S
O B E R
V I I I
3

Cap. 41.
Traditur in
custodiam
vir sanctus.

Interea verò improbi homines seditione prauales, virum sanctum domo ex-
turbant, cumque in custodiam tradunt, lignoque pedibus illius iniectione communi-
unt. Erat autem illa custodia, qua magnus ille Gregorius Lybis, qui pro Christo
mortem oppetiit, detentus fuerat. Cum igitur fama apud omnes crebesceret, fre-
quens quadam perfringebant, nonnulli ferreis vectibus demoliri ac euertere illi
pedibus portas perfringebant, nonnulli ferreis vectibus demoliri ac euertere illi
aggrediebantur. Non deerant etiam, qui seditione in populo facta, Sabinum ac
Crescentinum interficere cogitabant. Verum cum Christi discipulus ac imitator

Eius patien-
tia.

hæc illos meditari sensisset, ex carcere ipsos hortabatur. Nequaquam vos, filij, tur-
bat) tale quicquam in illos deliberaueritis. Aueretur hoc Deus, ut vestrum aliqui
manus & animam propter me tam foedè conspurcet. Non eousque, filij, qui
infelicitatis deueniat. Præstat enim me magis esse perdendum: idèò permittent
sunt, ut in hominem miserum scire possint. Ab infringendis verò foribus ac om-
tumultu abstinentes orate, ultionemque à Domino expectate. Quòd si quis vobis
negocium facefferit, illic etiam sustinete, mihi que hanc iniuriam vigilis mei con-
donate. non enim contra me fera ista deterius quicquam statuent. His verbis
liquebat, illum mortem non vereri: sed hoc studere, ut dum circa carcerem intro-
ti occupantur, à priori illos indignatione retraheret: simulque ingentis ac magis
fici miraculi, quod statim subsecutum est, spectatores constitueret. Cum enim mu-
tudo iuxta viri sancti sermonem foris præstolaretur, ille intus positus genibus ora-
bat, & pro omnibus Deo gratias agebat. Porro intempesta nocte lucè clarissimam,
quæ totum carcerem circumfulsit, ad ipsum consolandum Deus cælitus immisit,
eidemque Angelus assistens, catenas, quibus victus erat, perfregit: cumque verba
confirmasset, illum, quò maiorem benevolentiam indicaret, complexus est. Ille qui-
dem hominum obtutus oculorum effugerat, cæterum ianua carceris sua sponte
aperta sunt. Quæ re animaduersa, tam ingens populum admiratio subijt, ut lachry-
mæ præ gaudio ac admirando facto posterius elicitæ, superioris lachrymas lucis
exciperent. Stupore igitur ac lætitia pleni, ad pedes magni viri procumbunt, dicen-
tes: Nunc Deum tecum esse cognouimus: simulque paratior ad redè facta con-
stituti, omnia pro ipso & pati & facere hilariter decreuerunt.

Cap. 42.
Eius æmuli
viro miracu-
lo nihil de
pertinacia
deponunt.

Ac Sabinus Crescentinusque scelestissimi repente confossi ac iugulati fuissent,
nisi rursus vir ille verè diuinus eos mox multum obsecrasset, grauiusque terrifi-
set, cædis incòmoda, & mala, quæ inde immineret, ob oculos ponens. Extremum
illud addens, si tantum facinus auerent, oportere ut sese primum interficerent,
ac sic postremò illos inuaderent. Vix his verbis eorum impetum sedauit. Sabinum
autem ac Crescentinum accersens, ut ea quæ gesta essent cernere ipsis liceret, Cum
me obsecro (inquit) hæc inclusum detinetis, cum in me necis habetis potestatem,
vel publico damnatum iudicio, quoquouersum in exiliu mittere liceat: Illi cum
hæc omnia audirent, & factorum testes ipsi sibi essent locupletes, conscientia alio-
rum sua transfixi, nihil minus de pertinacia & duritie remiserunt, tantamque ver-
borum mansuetudinem, quòd post tot tantaque signa, erga illum admirabiliter
edita, se proprii corporis dominos faceret, non magis, quam qui minimè, reuerenti-
sunt: quin præfractè valdè ac arroganter illi dicebant, epistolas se de illo Exarcho
principi dedisse: sed venturum illum, accurateque de illius crimine quaestionem
habiturum. Idque ita factum est. Nam cum Exarchus aduenisset, ac in media ciui-
tate pro tribunali agens ius diceret, Sabinus vnà cum adultera illi se sistunt. San-
ctus quoque custodibus ac apparitoribus, pleraque item populi multitudine com-
mitatus deducitur. Hi coram Exarcho vocem tollentes, cum alia Gregorij adme-
randa facta persequerentur, tum, quemadmodum Sabinus ipsius filiam tot annis
centem redditam sanitati patri restituerit, dixerunt, & quem Iudam alterum ap-
pellabant, hunc benefactorem suum non secus, ut ille fecit, maleficijs compen-
re. Illud præterea addebant, quod de custodia nupè acciderat: quod cum tam ma-
gnum præsertim esset, ne illi quidem necessitatem sui excusandi tribui oportere-
alioqui si sine concilio iudicarentur, fore omnium iniquissimum asserabant. Hæc
multitudine conclamante, Exarchus palam perterritus est. Quocirca de sede sur-
rexit, dixitque ad Pontificem Max. quò de hac tota causa cognosceret, referre
oportere. Ut tamen, cum illuc accesserit, aliquid relatu dignum habeat, Sabinum
ac Crescentinum adesse iubet, puellamque coram ipsis percontatur, an ea, quæ illi
de eius

Exarchus
eum remittit
ad summum
Pontificem.

SU

de eiusmodi homine nunciarent, vera omnino essent. Illa vera fatetur. Quo dicto, impuro afflata spiritu, humili trahebatur, confestimque iuxta viri sancti prostrata pedes miserabilis, dentibus stridens, atque ore spumas agens procumbebat. Tum eos qui aderant, tantus repente terror inuasit, ut nihil præterea in fidem dictorum ab Exarcho querendum esse arbitrarentur, præsertim qui erant sana mente, neque animo valde cæcutiebant. Sabiniani verò improbi sycophantæ virum insignem nihil veriti, cauillabantur, aiebantque: Quid alijs testibus indigemus, quando de voluntate sua Deus nos tam manifestè certiores faciat: Omnia præstigijs adscribebant, & miraculorum vim diuinam, imposturam appellabant. At Sabini vxor vnâ cum filia, quæ cæca surdaque paulò antè fuerat, ac plerique alij ex ijs, qui sanati fuerant, ad beati viri pedes sese flentes proiecerunt, & nè contra se ob aliorum conuicia ac petulantiam, impiorumque maledicentiam acceptarum iniuriarum indignationem exereret, obsecrabant. Porrò eadem Sabini vxor, iusta de causa indignationem exereret, obsecrabant. Porrò eadem Sabini vxor, iusta de causa indignationem exereret, obsecrabant. Porrò eadem Sabini vxor, iusta de causa indignationem exereret, obsecrabant.

Cælestis vltio in scemiam mendacem.

Irém in Sabinum calumniatorum. Cap. 43.

Ex quo verò Exarchus nihil vltra contra se statuendum habuit, rursus vir beatus in custodiam coniectus est, donèc vniuersa hæc Pontifici Max. perspecta fierent. Ceterum ille præibat, & vniuersus populus subsequabatur, hunc quidem maxime laudibus, quadruplatores verò illos innumeris contumelijs persecutus. Iam verò vesper aduenerat. Proinde cum iam esset decretum, virum sanctum ad Pontificem mittere, visum est Exarcho intempesta nocte, vniuerso populo dormiente, per portam, qua tenditur ad mare, hunc clamè e ciuitate deducere. animaduertens enim multitudinem id, si resciuisset, non permisuram: quod sanè ex sententia cecidit. Nà occultè ciuitate egressus est. At parentes eius, neque enim quod fiebat ignorabant filium flentes ac lamentantes sequabantur: & licet ex ijs, quæ præcesserant, quis horum futuris finis esset, vti eiusdem familiares, probè conijcerent, nihilominus, ut parentes, rerum incertitudine corde nutabant. Verum diuinus vir flere illos prohibebat, tuncque ac læto animo esse hortabatur. Vbi verò litus propius contigit, eos ut pro se orarent, precatus, alacriter nauem conscendit. Porrò Platonium secum habuit, præterea neminem: qui & ipse, quæ ad nauigationem necessaria erant, eidem instruxerat. Cum verò iam se nauigationi esset commissurus, multum de Ecclesia, deque grege illos implorata fide obtestatus est: nempe pro omnibus, in quibus contra ipsam seuire ac grassari perrexerint, Deo rationem esse reddituros. Hi ne sic quidem à nequitia temperarunt sua: siquidem nec Exarchus ipse in eius causa à nequissimis illis hominibus quicquam ferè distabat, cum alioqui à delatoribus tum in dextera esset delectus. Nullum tibi posthæc (dixit) Gregori liceat de Ecclesia sermonem habere: virum enim eiusmodi in tuum locum surrogauimus, in quem ne aduersarij quidem aliquid habent culpæ. Hæc autem de Eleusio quodam hæretico dicebat, qui in Oriente sæpenuerò cum Gregorio de admirandis dogmatibus, deque munere, quod Christus, Dei patris in terris legatum agens, obierat, acerrimè disputarat, cum nihilo secius planè repressus ab eo ac victus fuisset. Hic iam pridem eidem admirabilis habebatur, isque tum apud ciuem quendam latitabat, qui delatoribus coniunctus, hanc contumeliæ potionem Gregorio callidè commiscuerat, illisque omnem actus scenam, hoc est, flagitij materiam atque subiectum ministrarat, cui tum illi Episcopatum concediderant. His dictis, nauigationem ille subiit. Agrigentini verò viri principes vnâ cum reliqua multitudine, cum custodiam summo manè factò agmine petijissent, neque Gregorium reperissent, turbare omnia, commiscere, ac lamentari coeperunt. Existimantes autem illum clamè de medio sublatum, tumultum ac seditionem contra Exarchum, eiusque assessorem molestissimam excitarunt. Ac primùm quidem Sabini ac Crescentini sycophantarum domos incédunt: deinde illi os ipsos interficere adoriuntur: sed ij ad ecclesiam fuga sese recipientes, periculum declinârunt. Verum Chariton turbæ illos insequentis vestigijs insistens, effecit, nè intra templum iugulentur,

RIUS
OBER
V III
3

Romæ proficere, illic causam dicitur apud Pontificem.

Eleusius hæreticus ei substituitur ab æmulis.

Pietas Charitonis in filij sui zmulos.

rentur, vix illos magno cum clamore ab eiusmodi petitione ac insultu comprimens. Itaque seditionem eiusmodi finis excepit. Cum verò vir sanctus Romam pervenisset, Pontifex Max. acceptis ab Exarcho literis, iisque quæ ab ipso scribebantur cognititis, admiratione ac ira plenus, non est passus virum sanctum suisque adire presentiam: quin etiam indicta causa tractum illum atque contumeliosè illisum, manibus præterea pedibusque catena vinctum, in carcerem cõjiciendum imperavit. Cæterum ille ludibrio tam turpiter habitus, in carceremque ac vinculis mancipatus, nihilominus omnibus in rebus suis similis esse perrexit, atque comelia in magnam agendarum Deo gratiarum occasionem vsus est. Vt verò consolationis, torcircumseptus molestijs, magis expertus esset, ne Platonicum quidem diaconum in custodia cum ipso esse permiserunt: sed alibi quodam in loco capuum illum detinent.

Cap. 44. Nocturnas, multa luce cingitur, & visione celesti confirmatur.

Interea dum vir beatus vincula pateretur, precibusque, ut illi moris erat, meditantibus inuigilans, excubaret, lux eum ingens circumfulsit: & ecce tibi viri dum forma cultuque corporis Apostolos referentes, assistunt, cumque his verbis salutantur: Salve Christi famule, nobisque dilecte Gregori: Dominus idcirco nos misit, ut te vinculis, quibus iniuste illigatus es, solueremus. ac nos quidem ob constantiam ac patientiam tuam huc, te ut latum redderemus, accessimus. Oportet enim & hanc urbem multos ab eius manibus pedibusque repente ceciderunt: mox Gregorium assurgentem, tremantemque, nec non gratias agentem complexi, ab eunte oculis eius elapsi sunt. Deinde ad Platonicum accedentes, ac ipsum soluentes, ubi Gregorius erat, deduxerunt, ibique illum reliquere: qui non aliter, ac si hæc ipsa per quietem vidisset, postquam ad se rediit, Gregorium intuitus, admiratione ac gaudio affectus est, moxque in agendis Deo gratijs totus est conuersus. Præterea hac ipsa hora aliud contigit. Nam custos carceris filium iamdiu impuro affluam spiritu habuit, quem columna illigatum, propè à suis ædibus obseruabat. Tum verò dæmon, quo erat correptus, fractis vinculis puerum impotenter impellens, viri sancti pedibus illisit, atque illum à precibus exturbavit, clamansque ac se volutans, ex ore spumam agebat. Ille verò ne sic quidem ab orando cessans, quin potius oculos ac mentem in cælum tollens, eius qui spirituum legionem profigere potuit, auxilium implorabat. Deinde manu super ægrè affectu imposta, ut nequam seruum dominus, dæmonem profugere coëgit. Atque hunc quidem in hunc modum à dæmone liberavit.

Marc. 5. Pellit dæmonem ab homine.

Cap. 45.

At verò custos carceris cum somno solutus surrexisset, neque filium columnæ illigatum vidisset, existimans hunc à sæuissimo spiritu lapidibus allisum, aut a quibus præfocatum esse, flere amarissimè cœpit, faciemque percutiens, illum ut morituum lamentabatur: carcerem autem accuratius perlustrans, ac eius patere ianuam, lucem præterea ipsam cernens, capillos tum lacerare, eque capite conuellere, faciem item plangere, putans virum sanctum profugisse. Postea verò quam introspexit, ac illum inibi vnà cum Platónico canentem consistere non solum, sed etiam filium eius decore ac prudenti adspectu prope illum positum vidit, eius animum stupor inuasit, ac verum coniectans, virum iustum admiranda hæc edidisse, accurrens, eius pedibus prouolutus, eidem tanquam de se optimè merito partim gratias agebat, partim veniam pro ijs, quæ gesserat, impositis illi vinculis postulabat. Exinde multo cum timore sancto viro ministrabat, eique omne obsequij officium præstare sedulo nitebatur. Increbrescente igitur fama, & vbiq; vagante, mulier quædam, claris orta natalibus, filiolum humi prostratam habens, hanc secum accipiens, virum sanctum in custodia petit, illiusque complexa pedes, Misere, inquit, filiæ meæ, quemadmodum & Christus, cuius es imitator, mulierem contra etiam ac inclinatam olim erexit. Ille hoc solius esse Dei respondit. Verumenimvero (inquit) cum te vberem ac locupletem fidem habere videam, (omnia siquidem fidelis præstare potest) aptus (nec id sanè immeritò) fidei tuæ finis subsequatur. Cum ita locutus esset, puella manum oraturus imponens, consecit eam sanitate donauit, eam mater sanitati redditam hilariter accipiens, gaudio perfusa, immortales Deo gratias agebat, rectaque cum ipsa domum perrexit. Pleraque istius generis alia Gregorius carcere adhuc detentus edidit. Hic cum omnem eius artem ibidem constantissimè victurus esset, Pontifex Max. quæ in illum iactata fuerant, contra-

Luc. 13.

Sanat contractam.

Multa edita miracula in carcere viri sanctissimi.

contu-

S U

contumelias reminiscēs, Marcum, quem aliās sēpē memorauimus, accersit. Qui cum præbō affuisset, non sine indignatione omnia contra Gregorium acta narravit, quemadmodum in adulterio depræhensus, vincus ad se perductus, inque carcerem à se derussus fuisset, vbi hæc tunc custodijs septus, patienter perdurat. Tum Marcus ingemuit vehementer. Nouerat enim, quæcunque in illū dicerentur: perspectos ac exploratos illos habebat, qui hæc contra Gregorium confinxerant, simulque ab his persuasos deplorabat, neque quicquam aliud aiebat, quam, O vrinam Domine partem & mihi liceat vnà cum ipso adire calamitatum, quandò ad communis iudicis subsellia staturi sumus. Hunc sermonem cum Pontifex audisset, vti eiusmodi verbis grauer offendit, epistolam in Gregorium scriptam eidem ostendit, vt non temerè se aut in cōsulto persuasum excusaret: sed ijs literis tanquam testimonio benè locuplete rem tam nefariam iniudicatam noluisse. Perlecta autem epistola Marcus, ac velut ea, quæ scripta erant, irridens, rebus ipsis (inquit) ò Domine, isthæc conuicia sunt expendenda, diligenterque quisnam iustitiam sequatur, disquirendum. Tum tibi liquidò patebit, qualis vir sit iste, an scortum aut aliud quid, nè plura dicā, deperat: agnosces & ipse protinus, si volueris, & iam cognouisti. Eius orationem Pontifex interpellat, se, quæ ille dicturus esset, scire, nempe magnam erga illum Dei beneficentiam extitisse, sed illo fedè labè, persum quoque ipsam abijisse. Et hæc ille quidem vt humanus, cum rem vt erat, non perspiceret, neque cor (vt sermo diuinus habet) intueretur.

Marcus S. monachus stat à beato viro.

Deinde cum, quidnam de Gregorio esset statuendum, Marcum in consilium adhibuisset, ille consilium dedit, non absque magno sacerdote, excelsa, inquam, ciuitatis, eiusque Rege iudicandum esse. Propterea illum dare operam oportere, vt delatores ipsos cum mandatis remitteret, simulque mulierem, cuius stupri insimulabatur, ac eum, quem in eius locum sacerdotem substituerant, necnon mandatores omnes Byzantium deducendos curaret, eaque quemadmodum sese habebant, quæ contra quenque dicenda essent, perscriberet. Hæc cum Pontifex Max. vtilia iuxta ac consentanea omnia censuisset, hinc mittit, tum qui delatores è Sicilia profectos, ad quæstionem ac iudicium abducerent: tum qui literas Patriarche ipsique Regi Constantinopolis afferrent. Hi autem duo erant Episcopi, qui antea Synodo etiam interfuerant. Porro Rex, itemque Patriarcha, acceptis ac perlectis eiusmodi literis, falsum & omninò incredibile crimen, cuius Gregorius insimulatus fuerat, iudicauerunt. Quocirca Rex quandam ab regio armamentario per familiarem, Marcianum nomine, vnà cum Episcopis Romam remisit. Patriarcha itidem Ancyra, Cyzici ac Corinthi præfules, quibus accessit Constantinus, quem plerique à libellis appellabant, cuius mentio superius est facta, simul destinauit: mandantes, vt hi ad latam vsque sententiam, quæstionemque persolutam, Gregorium secum haberent.

Episcopus Constantin. & Imperator fauēt viro sancto tā quam falso delato.

Ij cum Romam adijissent, contigit Marcianum grauissimo morbo affligari, ita vt spem de illius vita medici omnem destituerent: cuius rei causa ingens Episcopos dolor inuaserat. Mox cum omnem curam fata vincerent, extremumque spiritum anhelaret, ac sole ad occasum vergente, ipse lucem hanc relicurus videtur, ea mulier, cuius filiam morbo correptam Gregorij precibus curationem nuper accepisse diximus, illac vbi Marcianus in lecto decumbebat, præteriens, serorum plangentium ac lamentantium flebilem ac luctuosam vocem audiuit: cuius causam percontata, gratiam non celauit, sed palam beneficentiam euulgat, & quæ ipsa admirabilia in filia sit assequuta, illis annunciat, seruatorisque præco, & rei gestæ testis classicus constituitur. Eia agite (inquit) filij, fletu represso, mihi obtemperate, ipsumque ab ipso lecto tollentes, alacriter me sequimini. virum enim mihi ab experientia benè cognitum vobis ostendam, qui vos à luctu facile vindicabit, & dominum vestrum multa cum celeritate sanitati restituet. Eius sermoni serui parent, dominumque repente tollentes, iuxta custodiam, vbi Gregorius erat, deponunt. Quem ille ardentissima febri commotum & inflammatum adspiciens, miseratus est hominem, lectumque è lachrymis irrigabat. Caterum semel illum atque iterum vocans, (eum nanque vox atque sensus defecerat, nec quicquam loqui poterat) manum quidem illi vir diuinus adiecit, mente verò totus in cælum erectus, faciemque suam & ægrotum lachrymis perfundens, Deum obsecrabat. Atqui preces somnum peperere, somnus ægrotum salutem attulit. Cum enim quinque supra vi-

Precibus sanatur hominē à medicis planè desperatum.

RIUS

ber
ober
VIII
5

ginti dies in somnis duxisset, arctissimus tū illi somnus obrepit. Scui verò, qui me-
dijs eidem noctibus assistebant, febrim recessisse, & agrorum conualuisse repe-
runt. Hos vir sanctus monuit, de recepta sanitate gratias Deo habendas esse: ipse
interim precibus ac vigilijs vacabat. Marcianum iucūdus denuò somnus comple-
xus est. Circa verò matutinas laudes, orante viro sancto, Marcianus lecto prostratus,
& qui se sanârat, ex se perspicuus atque cognoscens, eius ad pedes prouolutus, illo
amplexabatur, verbisque quibus poterat gratiosus beneficium in se sanitatis, quod
erat maximum, munerabatur. Subindè verò stans, laudes, quæ reliquæ erant, cum
illo simul proferebatur. Vbi verò dictio laudum, finem accepit, sedentesque lo-
qui cœperunt, mirabatur autem Marcianus, quoniam modo vir beatus illic con-
clusus esset, & quomodò silens carere sese lumine pateretur, cum alioqui obli-
uantem se, ibique inhabitantem grauissimè postet offendere? Et hæc quidem
illi inuicem loquebantur.

Cap. 48.

Porro Episcopi, qui ab Rege cum Marciano missi fuerant, vt Gregorij causam
quæstioni atque iudicio subderent, domum vbi Marcianus diuerfabatur profecti,
cum illum minimè inuenissent, supremo fato concessisse, hominemque sepe-
cro conditum existimantes: sciebant enim (vt verbis vtat scriptura) agritudi-
nem eius grauem esse: tulerunt grauer & acerbè, luctuque ac squalore obli-
uiscuntur: ad quam quidem calamitatem non exiguam acced-
nem faciebat, quòd arbitrabantur hoc Regem iniquè admodum esse latum.
Cumque ita viri isti mœrore conficerentur, ecce tibi vnus ex Marciani ministris
cursu rectà custodiam petens dolorem omnem absterfit, lætum illis nuncium ef-
ferens, dum omnia tum medicum, tum curationis modum singillatim percer-
set, addens etiam locum, vbi etiam nūm mutuò loquebantur. His auditis, ad cu-
stodiam multa celeritate contendunt. quòd cum peruenissent, ingressi, ambos vi-
rum eximium cum Marciano sedentem offendunt. Ipsum autem agnoscentes,
iuxta pedes illius humi procumbunt, rogantes, vt qui cōmunem cum illo à Chri-
sto potestatem accepissent, precationis quoque efficacia potirentur. Assederunt &
illi, Gregorium cum alijs de causis admirati, tum quòd tam mansueti ad calumnia-
as se præstaret, tum etiam quòd obscurus ille ac tenebrosus carcer thalamo cui-
dam pulcherrimo persimilis videretur. Interrogantes igitur, ex quo tempore in
vincula fuisset coniectus, vnum atque alterum annum, quatuor præterea menses
esse intellexerunt. quod illi agrè admodum tulerunt, nimiamque Pontificis cru-
delitatem improbârunt.

Eccè quāto
tēpore car-
ceris squalo-
res pertur-
lerit vir san-
ctus.

Cap. 49.
Non vult
educi e car-
cere.

Cæterum cum ij virum sanctum carcere emittere molirentur, ipse prohibuit,
idque se, ne quam accusatoribus ansam præberet, facere dicitabat, neque vituperati-
onis alicuius ipsi sibi notam inurerent. Pontificem subindè cum Marciano pe-
tunt, qui ordine omnem illi miraculi seriem ediderit, quemadmodum in mor-
bum, quo propè extinctus est, ipse incurrerat, qualemque fuerit ab ipso curatio-
nem assecutus. Hæc illum audientem poenitentia secuta est, & quæ in virū sanctum
temerè admiserat, sui acerrimus accusator factus, reprehendebat, faciemque e sum-
mo consilio mutauit. Vidisses illum animo vehementer esse commotum, & gra-
ues à se, tanquam eius criminis authore, pœnas exigere. Quoniam verò eum accu-
satores anteuerterunt, Agrigentini quoque tum principes ciuitatis, tum plebei
quamplurimi, cuiusque ordinis viri frequentes vnà simul sincera fide obli-
gati aduenerant: audientes vbinam vir sanctus victus detineretur, ad illum man-
rant celeriter proficisci: & tanquā filij charissimi eum, qui sibi pro tempore dilectissi-
mus pater extiterat, intuentes, maiori quo poterāt honore ac reuerētia profere-
bantur. Sed cum omnes eius circumplecti aut tenere pedes nequirent, longè post
se inclinabant, & tum verbis, tum lachrymis solum illud venerabantur, nimiamque
in illū amoris vehementia præ se ferebant, dicentes: Pater, Pontifex, & seruator, ne
nos deseras, neque nobis paucorū prauitas vniuersæ multitudini fraudi aut vitio do-
tur. Multus nunc tui causa luctus vrbem immutauit: lugent orphani, tristantur ve-
duæ, pauperes lamentantur: qui corpore sunt malè constituto, quique animū ma-
lè affectum habent, alij patrem, alij præsidem & patronū, nonnulli benefactorem,
plurimi tum animi tum corporis medicum inquirunt & repetunt. Et hæc quidem
est præsens ciuitatis facies, quæ tanquam ingenti terræ motu concussa, vel turribus
iure belli deiectis, despecta iacet. Hæc, si te in vrbis conspectum dederis, omnia
restitues.

Agrigenti-
notum mi-
rum erga eū
studij & re-
uerentia.

S U

testitutes. Illi autem, tantum si volueris, illucesces. Nos siquidem omnes tecum vivere, tecum mori parati sumus. Hac quidem multitudo, uti impotenti illius flagrans desiderio, dicebat.

Coacto vero ad aedem diui Hippolyti concilio, qui locus proximus erat carceri, adierant propè centum ac quinquaginta Episcopi, quorum nonnulli ab Oriente venerant, inter quos Constantinus à libellis, magni Archipraefulis vices obibat. Indigenaeque monachi omnes in ordinè redacti, ordo itè Ecelesiae vniuersus, nec non reliqua ferè omnis vrbs multitudo, illuc cõfluxerat. Omnino autem Marcus, ac alij praeter ea quinq; sacerdotes, qui Gregorium accersant, eumq; iudicio cõcilij assistant, destinantur. Qui cum praesto affuisset, in terram ter se inclinans, reorum more subiecit. Porro praesules quicunque paulò clementiores erant, dum quae agerent, intuebatur, lachrymis oculos perfundebat. Impuri quoque delatores vna cum Sabino ac Crescentino, decem supra centum assistebant, quos Pontifex Max. more ius dicentium interrogauit, nunquidnam haberent, quod Gregorio possent vitio vertere, quodque crimini nomen esset. Illi lasciuia atque libidinem obijcere asseuerabant: quorum orationem Pontifex interpellans, Vosne (inquit) ipsi vidistis, an mulierem id audistis dicentem? Illi verò commenti principium ordiètes, Nos quidem (dixerunt) cum ingrederemur ad ipsum, Deum de more circa auroram laudaturi & adoraturi, hancque in eius lecto cubantem inuenissemus, comprehendimus. Ceterum ipsa quoque (vt par erat) quaesita, rem nobis atque ad eò Exarcho ipsi, multis praesentibus, perspicuam fecit. Horum nos nihil aliud scimus, nisi quòd ex quo tempore tam indignum scelus admisit, spiritu illa nequam percita, hucusque grauissimè torquetur. Ità audaces ac proterui, subdoli que perfuti daemones imitatores, quibus artibus ipsi calumniam texentes plurimum capere ac irretire consueuerant, ipsi dem ipsi mendacium munire suum cogitauerant.

At praesules illi, praestantes inuictique veritatis propugnatores, Hac profecto si vera essent, aiebant, contrarium magis sequi oportebat, ac scelus quidem celatè & inscientem saeuè à demone pro poena supplicioque torqueri, à confitente verò criminè deprecante, & Deum iram cohibere, & daemona, etiamsi prior inuaserat, abigi consentaneum erat. Sic aptè porro dum expedire sese volunt, sua ipsi calumnia lapsi magis induunt. Tum ipsam puellam, quae adhuc faciem immutata à demone vexabatur, in medium statuunt. Hanc delatores interrogari permittètes, ad Gregorium sese recipiunt, vt illum quaestio nibus obiectis confunderent. At ille multum suspirans, Dauidis illa verba respondit: Insurgentes aduersum me testes iniqui, quae ignorabam obiecerunt mihi: mala mihi pro bonis rependebant. Quae simul ac dixisset, puella humi trahitur, & à demone vt cum maximè laniata, iuxta viri sancti pedes proiecta, ex ore spumam emittens, volubatur: Gregorius verò, vt qui benè inimicis precari didicerat, oculos quidem in caelum, mentem verò ad caeli opificem tollens, ac labra cordis silentio mouens, Deum imis singultibus obsecrabat, tumque omnes in illum oculos intendebant. Post preces autem puellae oculos adiciens, In nomine (inquit) Domini & Seruatoris nostri Iesu Christi, eius mandatis obtemperans, exi daemone impurissime, vt puella respiscès, verum de me fateatur. Porro spiritus, cum eam prius dilaniasset, confestim egressus est, ipsaque non secus ac mortua iacebat.

Gregorius igitur statim manu appraehensam erigit, ac stantem, verba quae Constantinus fecerat, interrogauit, quodnam esset illi nomen, isq; illi cognitus omnino esset Agrigentinarum vrbs Episcopus. Illa Eudociam appellari se, illum verò probè cognitum habere dixit, quando quidem saepenumero gradientem, ac mendicos ciuitatis inuisentem, viduis itè ac orphanis victui necessaria suppeditantem viderat: Quando & ipsa (inquit) infelix vna ex ijs, quibus ab eo benignè fiebat, existebam. Rursus autem interrogabant, num amatoriè illi agnouisset. Hic illa amarè ac miserabiliter ingemiscens, oculos suffusa lachrymis, voce ità vt omnes exaudirent, inelamauit: luro tibi per Dominum Deum, me nunquam homini illi in volupate fuisse. Sed isti (Sabino ac Crescentino indicans) isti, inquam, me magna pecunia decipientes, pro testimonio in virum sanctum dicere persuaferunt: quibus Dominus ob hac, quae circa me iniustissimè cogitauerunt, rependit, vt animae quidem in teritu, corpore verò in sania exitiabili duos iam annos, menses sex implicati tenerentur. Hac effata, Episcopus omnes circumspiciebat: videns autem Gregorium,

Cap. 50. Synodus Romana 150. Episcoporum.

Vide fingularem impudenciam amulorum viii Del.

Cap. 51.

Adducitur in medium synodum puella. Psal. 34.

Expellit demone à puella impudentissima. Cap. 52.

Incidit in foueas celesti, quae sancto foderunt

R I U S

DE
GREGORIO
EPISCOPO
AGRIGENTINO

um, ipsumque cognoscens, festinanter sese illius ad pedes proiecit, lugensque vehementer, voces maximè miserabiles emittebat: deceptionem, calumniamque in virum sanctum multum deflens, veniam sibi dari flagitabat. Ille luctu eius miserans, eandemque illi animi affectionem inesse cernens, Peccata quidem condonare, sicuti ò mulier, non nostrum, sed solius est Dei. Horum igitur ille, itemque omnium, tibi veniam dare potest. Ego verò, quæ meæ partes sunt, pro te orabo, & tibi, quæ in me peccasti, lubens remittam. Idemque illico in preces incubuit, Deusque illi propitius fuit: mox manu illam apprehendens, erexit.

Cap. 53.

Dum hæc aguntur, admiratione omnes stupefacti, Gregorio tanquam supra humanam naturam euecto, in posterum hærebant. Hunc exitum illo die luctus & cœctio nacta est: in hisque Concilio dimisso, mulierem clementia iudicum inultam habuit: delatores verò in medium statuunt, ut grauius illis supplicium Pontifex proximis irrogaret. Indignabatur enim se ab illis pariter esse deceptum. Proinde illi primum offensis animis & grauissimis verbis excepit, ac cum alia ipsorum acta persequutus, tum in primis multa ac varia Gregorij miracula, quæ fuerant in oculis eorum edita, illis grauius exprobrabat: ac ut à principio quidem sanctum spiritum eius caput adumbrantem, postea verò surdo eidemque, muto sanitate afferentem viderant, alia præterea, quæcunque vir verè diuinus admirabiliter præstitit, perrebat, in ipsumque præsertim Sabinum acrius inuehebatur, cui neque filie curatio linguam compescuit, nec à maledicentia vindicauit: quin potius tam tulisset actum, ut virum de se optimè meritum, totque curationum beneficia, ingrati diuine contumelia compensaret. Hæc ille loquutus, iussit Felicem Episcopum omnia, quæ tum viderat, cum ad virum sanctum in sede collocandū est missus, singulatum per censere. Felicem igitur omnia narrantem cum Episcopi audissent, admiratio illorum ac stupor inuasit: nihil enim horum vnquam audierant.

Cap. 54.

Cæterum delatores nihil habentes, in quo vel os possent ad hæc aperire, ad luctum ac lachrymas confugientes, illa quouis sermone veriora, ad maledictam ac contumeliam derendam affirmabant. Quamobrè conscripti Patres illos inter se disgregat, & alios quidem ex imperita multitudine ad octoginta ab vna parte constituunt, Ecclesie verò ministros, sacrisque solum initiatos, ad triginta ab altera stare iubent. Atque Sabino ac Crescentino exilij multa stetit, ut hic quidem in Thraciam, ille verò in Hispaniam exules mitterentur. Cæteri verò Ecclesie ministri Rauenennam relegati sunt. At quæ ad Ecclesiam pertinebant, ita peracta fuere. De prophanis verò cognoscere ac iudicare Marcianus est iussus: qui eos statim in carcerem conijciendos, variisque cruciatibus subiiciendos imperauit. Quarè cum illos milites rapere, lachrymis ac lamentis denuò se dedentes, viri sancti enixe auxilium implorabant. Hos porrò ille audiens, vehementius, quam qui hæc erant perpeffuri, animo conflictatur: protinusque misericordia motus, lachrymis genas irrigabat, faciemque percutiebat. Alias quidem ipsi Pontifici, sese illius ad pedes prosterrens, supplicabat: aliàs Episcopos alios, demississimè se inclinans, obsecrabat, dicens. Nè, quæso, Patres, nè id contingat, ut tam dira calamitati homines mea causa subiiciantur. Nam hoc quidem statuo, non præteritorum poenam, sed supplicium esse. Ego enim satis habeo Deum à me, cum innumeris alioquin sim obstrictus delictis, nullas poenas experere, neque tot iniustum maculis, foedatum atque corruptum vultu ostendere voluisse. Et hæc porrò ita se habent.

Cap. 55.

Vir sanctus delatoribus impetrat veniam, sed diuinam vultionem non euadunt. Num. 16. Gen. 19.

At scelerum vltor Deus, haud segnis vindex iusti fuit. Postquam enim viri magni suasu imperatum est, nè in eos, qui rei facti, supplicij addicti fuerant, vltra delinqueretur, ipsique vnà simul consisterent, repente nimbus, tenebræ, necnon atrox ventus terræ nimio flantis fragore miseros inuasit, tantaque obducta caligine illorum aspectus oppressit, ut terram in seipsam euersam atque collisam, hos non aliter, atque Dathan olim & Abiron, deglutire dixisset. Qui verò præsentibus hæc intuebantur, manus in cælum tollebant, nihilo illis secundiorem, quam quæ Sodomitis olim acciderat, fortunam fore ominati sunt. Non multò post caligine turbineque deficiente omnes, quanquam non æquè, nigri facie apparere. Alij siquidem alteram genam, ambas alij nigras habent: Sabino verò ac Crescentino non modò facies, verum etiam labia atro colore infecta sunt relicta, ut nec illa confringere, nec ijs omnino quicquam loqui liceret. Sic diuina iustitia acerbum de iniustis supplicium sumpsit. Ad hæc cunctus senatus acclamauit: Nunc agnouimus.

SU

mus, quod Dominus vultum suum seruauerit, & exaudiert eum e celo suo sancto, quodque in potentia dextera eius est salus. Hæc cum locuti essent, Gregorij genua completi, ardentissimè pro illis obsecrabant. Contrà verò ille magis ad cuiuslibet pedes procumbebat, seque miserrimum omnium, Dauidis illa verba locutus, appellabat. Ego sum vermis, non homo: opprobrium hominum, & contemptio populi.

His peractis, cum Pontifex Max. delatores coram se statuisset, Ecce (inquit) non animo solum, sed forma patri vestro sathanæ similes facti estis. Sed alia præterea vos miseriarum accessio manet. Vos enim & posteri vestri, serui eritis: & quotquot hoc nigrore suffigillati fuerint, Agrigentinis Episcopis absque præfinito tempore seruiertis. Quod si quis vestri generis aliquem sacerdotij dignitate donauerit, vel Ecclesie quoduis munus concediderit, huius caput dijs inferis dicamus ac deuouemus. Hæc ille haud serio mea sententia dixit. Neque enim bis in eadem causa pronunciasset, cum Gregorius præsertim non pateretur, qui illorum animos territas, desperatione plenos moderatur. Neque enim, nisi animo ita affecti fuissent, haud ad rationem Deibenignitate migravit. Et hæc quidem hac ratione finita sunt.

Deinde Pontifex Max. mandauit, vt Gregorius mysteria sacra perageret: vbi qui diuinorum sacrificiorum participes fierent, conuiuio ab eodem Pontifice communiter sunt excepti: ac tum quidem sic conuiuantibus Pontifex nihil aliud addit. Ceterum postridie eius diei Gregorium accersuit, ac ei rem quãdam exponit, quæ solis eius precibus, fiduciaque, qua in Deum plurima flagrabat, indigeret. Id autem hoc genus erat: Ligna quidam maxima in flumen immisit, vt summorum Apostolorum templo ornatui simul ac securitati essent. Hæc verò ita oblique circumacta, ac vtrinque ripas complexa sunt, vt nullis clauis fixa aut suffulta essent, vt à nemine, quantum multorum sæpius manibus acriter perentata, dimoueri potuerint. Sed neque nauigium aliquod, aut mercibus aut alijs vsibus accommodum, fursùm aut deorsum nauigare his obicibus poterat: idcirco non exiguum illa ciuitati detrimentum inferebant. Hoc igitur illi Pontifex enarrat, rogatque sese vt ad locum recipiat, communi in Deum fiducia omnibus contendentibus, vt & is optata perficeret. Facto igitur signo, vniuersa ciuitas, monachi simul & sacerdotes cõfluebant, ac speciosa pompa supplicationeque ad flumen descenderunt. Procedentibus autem illis, mulier quædam in via ignem accendit: ad quam vir sanctus paululum se inclinans, tradi sibi prunam imperauit. Illa (ad eius enim solius imperium attendebat) protinus tradidit. Ac ille in pallium, quo erat indutus, carbones immisit, quibus deinde thus imposuit. Ac illi deinceps thuri appositi, admirabiliter carbones accensierant, ipsum adolentes, ac in fumum verentes: in sacra verò veste frigidiores lapidibus cernebantur. Hæc cum sacerdotes ac reliqua turba vidisset, non amplius de lignis quicquam ambigebant, probè scientes eum, qui naturam ignis tam facile permutare potuisset, multò magis certè ligna iuxta naturam nullo labore posse permouere. Demùm vbi ad locum ventum est, non hoc communem omnium erga Deum supplicationem exposcere, sed eius vnus precibus indigere cuncti dixerunt. Quarè positus genibus orauit: mox cum surrexisset, lignis thure suffitis, trahi illa presentibus mandat: qui iniectis manibus, eum quo antea premebantur, non amplius laborem sentiebant. Nam ligna ipsa, perinde ac si alas haberent, facile trahebantur. Literæ autem illis insculptæ repertæ sunt, quæ dicerent, quinque quidem Petro summo Apostolo, reliqua verò quinque Paulo, organo selectissimo, esse relicta.

His peractis, Romamque admirabili perfusa gaudio, Põtifex rursus cogit senatum, Siculos item omnes accersit, illustrioremque, ac longè magnificentiorem, quam pridem fecerat, suorum ipsorum præfulem, nempe diuum Gregorium, illis reddidit. Porro cum Leucium illic degere, delatoresque confirmare ac delinire, quantum poterat, didicissent, illum quidem in Hispaniam relegare, Agrigenti verò tẽplum

Psal. 127. Psal. 21. Cap. 56. Cap. 57. Pontifex eius auxili- um exorat, pro dimo- uendis ex flumine li- gnis. Insigni mi- raculo nihil læditur ve- stis à prunis Eximia vis precũ sancti viri. Leucius re- legatur in Hispaniam. ac

RIUS
ber
ber
VITI
S

ac Episcopi domum alibi construere decreuerunt. Hoc & diuus Gregorius, cum au-
disset altare à scelesto Leucio euersum, sanctorumq; veneranda corpora in mare
fuisse proiecta, laudauit. Cum igitur rem Episcopatus sic ordinasset, illum Eupliar-
chidiaconi & Erasmi curæ commisit. Ipse interim Romæ morabatur. Si quidem
Constantinopolim ex Regis decreto primo quoquē tempore traiecturus erat. In
his dimisso senatu, Pontifex sanctum virum domum suam accersens, rem tum eius
pietate, tum Gregorij maiestate dignā fecit. (Virtutem enim quilibet virtutis ama-
tor veneratur & colit) Nam ob ea, quæ præcesserant, perculsus & grauius affectus
animo, ad pedes illius peruoluitur, nunc gratias agens, nunc pro ijs, in quibus de-
ceptus, calumnijs in illum illatis fidem habuerat, veniam petēs. Ipsi verò locum non
exiguum, à subdita sibi ciuitate abscissum, dono dat, ac per ipsum Deo, qui tempus
quod extruendum erat, necessarios sumptus illi suppeteret.

Cap. 69.

Ceterum Marcianus ac Episcopi Gregorium conuenientes, Roma simul egre-
untur: deinde regiæ ciuitati applicuerunt. Quorum cum aduentus Regi in notu-
set, iussit diuum quidem Gregorium apud diui Sergij monasterium diuersari. Mar-
cianum verò accersitum, de ijs, quæ in concilio acta fuerant, interrogauit. Illi
miranda viri sancti opera, incomparabilem eius virtutem, & quæ delatoribus
uinitus obuenerant, necnon tolerantiam, modestiam, & insignem supra humanam
mores animi humilitatem singillatim edisserit. Quæ omnia Rex exaudiens mira-
batur, ac Patriarchæ omnem miraculi seriem identidem enarrabat. Postea vero
quàm Gregorius vnà cum Episcopis urbem ingressus est, maxima in illum Regis hi-
laritatis ac beneuolentiæ significatio exitit. nam & solio surgens, cum complura
osculabatur. Verum innumerò cum illi non multos post dies in mentem venisset
nouas sacerdotibus leges sancire, quæ etiam posteris tum tutæ, tum vtilis videren-
tur, Patriarcham & cum ipsum diuum Gregorium accersitos, communicato con-
silio, quid facto opus esset, consulit: qui rem persanè laudabilem fore, ac rectè de
re religione sentientibus vtilem affirmarunt. Ijque, cum sacrum ieiunij tempus adue-
nisset, hanc prouinciam, ipso Rege in consilium secum adhibito, suscipere, nouas-
que & sacras leges illi sanxerunt.

Cap. 70.

Multas scri-
bit cōciones

Interea verò Gregorius sermones, doctrina ac pietate refertos, plures edidit: ali-
os quidem in sacram ieiunij obseruationem, alios in Petrum & Andream, ac plures
item alios composuit: qui tum artificio, tum vtilitate plurimum illi laudis attule-
runt. Vbi verò domum discedere in animum induxit, rogauit locum sibi in Agri-
genti ciuitate, in quo Episcopi domiciliū construeret, impertiri, Cui Rex tanquàm
acciperet, non erogaret, ita promptè ac hilariter elargitus est, vt optata illius super-
gressus, dimidium illi Agrigenti ciuitatis dari iusserit, quo pro libito vteretur. De-
indè amplexatus illum, rogansque nē suū obliuisceretur, nēve graualetur pro se
Deum precari, dimisit. At verò ne Regina quidem circa virum sanctum segniter ab-
fecta visa est. Nam & ipsa cum didicisset Gregorium amicū Deo ac per familiarē
esse, consentaneam illi reuerentiam detulit, ac donis quàm potuit magnificentioribus
demereri illum conata est. Quapropter egressus vrbe Constantini, Romanam
profectus est: vbi à Pontifice Max. magna reuerentia susceptus, Agrigentum non
multò post adnauigat, quicum duo diaconi, vt in proprium illum Episcopatum
restituerent, missi sunt. Porro & illicitam ingens viri sancti apud omnes confitatus
desiderium, vt illius virtute non obscurum testimonium fecerint, dum pia plebs
vniuersa, cunctusque populus extra ciuitatem egressi, tum laudibus, tum sacris
cantionibus, vt non facile quanta cum voluptate dixeris, obuiam illi prodire.

Cap. 71.

Quid ad hæc diuus Gregorius? Illos omnes osculo sancto humaniter ambit, ac
singulis manus imponens, benè omnibus precabatur. At patri obuius factus, pri-
mum quidem eius pedibus seipsum abiecit, mox assurgens, brachijsque collū eius
circundans, amplexabatur: vt lachrymæ vtriusque oculis elicita, agendarum Deo
gratiarum communiter occasio fierent. Hoc ipsum erga matrem vsu sibi venisse
comperit. Verus enim eius discipulus erat, qui parentes præ omnibus colendos
præcepit. Demum urbem ingressus, non prius domiciliū petiit, non templum
videre sustinuit, nec vix alterum oculum adiecit: sed confestim abiens, tabernacu-
culum suum muro septum extra simulacrorum templum fixit, vbi cum multa
titudine in preces incumbens, vigil pernoctabat. Deindè caeleste conuiuium
prout potuit, representans, venerandam illic Crucem erexit. Itaque demonibus
qui

Exod. 20.

Erigit Cru-
cem, instau-
rat templū &
ornat egre-
giē.

SUI

qui simulacrorum templo præsdebant, pijs erga Deum precibus profligatis, templum reedificavit, ac plurimis ornamentis decorato, ei maximorum ac principum Apostolorum nomen indidit: in quo & mystica sacrificia offerebat, linguam simul & manum operare aperiens, præbensque panem, quo corda reficiuntur: panem, inquam, qui re simul & nomine, Angelorum dicitur, panem esurientium animas saturantem, vtrinque mundi creatorem venerabatur.

In his autem ille honestis moribus ac recte factis perseverans, vitam suam decoravit ac honesti tanquam exemplar exhibens, lenitatis animi ac patientiæ, addo etiam in adversis tolerantia, suo ipsius documento legem omnibus indixit. Sicque diebus ac virtutibus auctus, mortali vita perfunctus, ad optatissimum Christum emigravit. Quem decet honor, gloria, maiestas & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Excedit à vita.

DE SANCTO AMPHILOCHIO EPISCOPO, ET DE LIBERTATE EIUS, QVA ILLE IN ORATIONE ad Theodosium Imperatorem usus est, ex Sozomeni Ecclesiastica Historia libro septimo cap. 6. Interprete Suffrido Petro Leonardiensi Frisio.

DHVC autem isti quia numero pollebant, Constantij ^{23, Nouēb.} atque Valentis præiudicio freti, securius conueniebant, ac de Deo, eiusque essentia publicè disputabant: & vt Imperatoris animum pertentarent, eos subornabant quos in aula suæ sectæ fautores habebant. Rebatur enim se obtenturos id quod proposuerant, cum ea considerarent, quæ sub Constantio acciderant. Quæ quidem res & Ecclesiæ Catholicae sectatoribus formidinem ac sollicitudinem incusserat: qui tamen non minimè & hinc metuebant, quòd considerarent, quantum esset Eunomij in disputando acumen.

Hic enim non multò antè ob controuersiam quam cum Clericis suis, imperante adhuc Valente, Cyzici habuerat, ab Arianis discussione facta, priuatus agebat in Bithynia, e regione Constantinopolis, ac frequens ad eum populus traieciat: multi que aliundè confluabant, partim vt illum pertentarent, partim vt eius doctrinam cognoscerent. Huius rei fama ad Imperatorem quoque permanerat, qui iam conueniendi eius desiderio tenebatur. Ceterum Imperatrix Placilla cum studiosè deprecando cohibuit. Nam cum Niceni Concilij doctrinam ipsa fidelissimè conseruaret, metuebat, nè (quod contentanum videbatur) maritus colloquio circunuentus, in illius sententiam decesseret. Vigente autem adhuc vtrinque huiusce contentionis studio, Episcopis ijs qui Constantinopoli versabantur, palatium Imperatoris salutandi gratia (vt moris erat) frequentantibus, etiam Amphiloichius quidam senex, cum his vnà venisse dicitur, ignobilis oppidi sacerdos, simplex, ac nullo rerum vsu tritus, sed in diuinis apprimè cordatus. Cum autem cæteri candidè admodum ac religiosè Imperatorem consalutassent, etiam sacerdos ille senex, ipsum consimiliter salutauit: filio verò Imperatoris qui patri assidebat, æqualem honorem non exhibuit, sed proptius accedens, veluti puero, Salue (inquit) fili. simul que caput illi digito demulcebat. Commotus igitur ira Imperator, & quasi ob iniuriam filio factam indignatus, quem ille non æqualiter honorasset cum patre, foràs exturbari cum contumelia senem iussit. Ille verò cum raptaretur, conuersus: Ad hunc, inquit, modum Imperator existima, & caelestem quoque patrem exandescere in eos, qui filium cum patre non æqualiter honorant, & genitore inferiorem nuncupare audent. Delectatus hoc dicto Imperator, senem reuocat: & veniam precatus, verè illum locutum esse confitetur. Firmior itaque factus, eos, qui ab hoc diuersum sentirent, non admittit: contentiones etiam & conuentiones in foro habere vetuit: & vt de essentia ac natura Dei solito more disputare, tutum deinceps non esset, effecit, lata in eam rem lege, & constituta poena.

Eunomij id disputando acumen.

Imperatrix Placilla orthodoxa.

Amphiloichij cum Imperatoris proppria.

Theodosius Imperator orthodoxa fidem amplectitur.

R I U S
V I T A

VITA

VITA S. TRVDONIS PRESBYTERI ET CONFESSORIS, A THEODORICO ABBATE

S. Trudonis conscripta.

PROOEMIUM AVTHORIS AD GERARDVM Abbatem.

Omino, dignitate patri, charitate fratri Gerardo, suus Theodorico salutem. Exigis à me vnà cum fratribus meis, qui tecum sunt, monachorum religiosissime, religiosorum literatissimae tuae quondam petitionis, meaeque promissionis memor, libellum de vita beatissimi patris nostri Trudonis tibi cudã, ac veteris ferramentum, noua fabrorum officina excoctum, veteris materici formam in nouitatis aciem transferam. Pium profecto negocium, sed obrestatorum, vt ipse nōsti, querelã obnoxium, qui praeter ea, quae dedicauit cana antiquitas, quicquid illud sit, cum fastidio rejciunt, & in Flaccum, nil nisi quod Libitina sacrauit, recipiunt. Sed eorum propositum stultum qui intelligendo, vt nihil intelligant, faciunt. Neque enim super veteres, quorum alij circuli, alij veetes facti, in plenitudine scientiae portant arcum Domini, quam praesumimus, aut nostra, quae penè nulla sunt, ad eorum innumerabiles conferimus: sed illis intrinsecus eloqui argento relucetibus, benè nobiscum agamus. Quapropter sciens per omnia auctoritatis tuae morem gerendum, obturam aure Scyllæos canes praetero, & assumptis pennis charitatis, euolo ultra terminum meae possibilitatis. Plus enim est debitum, quod repetis, quam vt de nostro possit persolui. Quicquid tamen in eo poterò, tibi aequè ac mihi imputabitur: tibi, qui iusseris: mihi, qui paruërim. Scire autem parere, aequalis est gloria cum imperante. Igitur vt consecrem immortalitati nostram antiquam & indeficientem amicitiam, pignus hoc schedã ab exilij nostri angustia destinatum accipe: quam cum relegeris, si tibi videretur, doce ianuam non exire, nec in publicum prodire: aut si voles esse libellum, nē sine fronte sit, tu ei ex te praescribe hunc, & authoriza prologum.

Quorundã morositas repraesentatur.

SU

Hec scripsit in exilio, vt ipse vocat.

PRAEFATIO ALIA AVTHORIS.

Victoria militis, laus est imperatoris, laudi creatoris quaedam quasi damna facit, qui vnde in electis suis lauderetur, reticescit. Neque tamen aut creator laudari, aut electi humano ore egent celebrari: sed nos vt laudemus, magni operẽ indigemus. Qui enim solus nullius eget, eius vt indigeant omnes necessẽ est. Hanc in laudando Deo nostram indigentiam Propheta intuens, nullum quae tacere cupiens: Laudate, ait, Dominum in sanctis eius. Sed refert, quonam modo quis taceat, culpãne inficitia, an nota ignauia. Ille enim quod non accepit, velut pauidus non praesumit: iste, quod accepit, velut piger credere negligit. Quid horum quis in me retorqueat, mea nil refert. Ego, iubentibus vobis an paream vt impudens, an negligam velut non praesumens, necdum feris mihi persuasi. Iniungitis enim, immo imperiosa charitate cogitis, vt beatissimum summi illius capitis membrum Trudonem, quem longè antè Donatus Dionisius, & postea Guikardus Abbas, vtriusque linguae vsque ad interpretem vterque periti, Latinitati tradiderunt, mea quoque opera & stylo librarijs tradam. Enimvero difficile, & quasi contra torrentem brachia tendere est, eos vel debere assequi, vel posse imitari, qui indeficientis Nilii caput ingenio deprehenderunt, & ipsam, quam aiunt, Mineruam lactando biberunt. Neque tamẽ iubentibus vobis aliquid abnuere sententia est, & magnitudo oneris ita ceruicem premit, vt dubium sit, quid prius timeatur, pondus an casus. Vereor praeterca, nē officium ambitio, pietas aduolutio astimetur, magisque de fermento videar laudem sacrificare, quam fidi in repretis more, prius dicta in nouum auditorium representare. Super his tamẽ omnibus me facile habebunt excusatum vel defensum, imperantium charitas, & historiae antiquitas: cuius auctoritas, quod in primis omnibus insinuatum velim, a scriptoribus mihi manat receptissimis. Quid enim proprium nostrum potest esse in hac materia praeter verba, alio decursu deriuantia, cum, vt dixi, antiquitati historiae ini.

Plal. 150.

Vita S. Trudonis à quibus oisim scripta.

Amos 4.

Fides huius historiae.

innitatur, & à scriptoribus receptissimis, penès quos iure dicendi fides est, litera nostra fulciatur?

Quapropter lectorem admonitum volo, nè velut de presentì & nouo tempore editionem nostram velit librare. Fecimus enim, quod solent trapezetæ: qui vestigia veteris monetæ noua imaginantur incude, quatenus eodem tempore in eadem massa & æs nouitatem, & imago representet vetustatem. Exhortatione igitur vestra, quæ utroque, vtili videlicet & honesto, coniuncta est, nihil antiquius cum æstima rem, eo æquius parendum putavi, quòd cum possitis aliundè, maluistis ex nostro horrea vestra locupletare: quia & gratiores sunt fructus, quos colligunt de proprio, quam quos mutuuntur ex alieno. Quæ cum legeritis, si quid ornate & ad periuadendum compositè dictum fuerit, non iniuria vt de vestro gaudebitis: sin aliàs bona venia non diffido quin donetis: vt porè qui iam peregrinæ terræ diù incolat, acquiritas merces multo cum sudore mecum in patriam deueho, animosque vestros vetera fastidientes, nouis & quasi aliundè petitis alimonijs recreare venio. Peregrinum enim, ait Clemens, penè est omne, quod morbis occurrit: habentque & pigmenta hanc vim, vt licet aliquanto fractiora, quam natiuus ager peperit, ad nos perueniant, etsi mutent patriam, sed odoris & gustus non amittant gratiam. Sic cum hunc exulatis nostri libellum acceperitis, translata vobis materiæ mutatam magis, quam perditam vim vt intelligatis, æquo animo ad estote, rem vt cognoscatis per nos, & contra æmuloꝝ calumniam, qui extremo prodigij genere, quod ipsi nequeunt adipisci, in alijs solent reprehendere, vos vobis persuadete, eundem translationi saporem, & integrum editioni perseuerasse odorem. Sed quia iam satis soluto sine prologi, nauis historiæ parat dimitti velut ad vndas pelagi, sanctus mihi inuocandus est spiritus, quatenus vela, quæ in laudem creatoris ereximus, misericordiz suæ aura impleat, sicque tribuat inchoari electissimum suum Trudonem, vt in eodem, quem cepimus, sine offensa terminemus sermonè, demumque eius obtentu in illo æternitatis portu, nauigij nostri componamus stationem.

Pigmenta cum mutæ patriam, odorem & gustum nò amittunt.

RIUS
ber
ber
VITI
5

VITÆ LIBER PRIMVS.

Vbi, & quibus sub principibus natus sit beatus Trudo. Cap. I.

LN exaltando igitur omnipotens Dominus Ecclesiam fidelium, venerabilis Trudo ortus est Hasbaniensi territorio. Clotarius Chilperici successor tunc temporis Francorum regno, Iustinus minor cum Sophia coniuge Romanorum potiebatur imperio. Parentibus sanè Christianissimis, & religiosè ditissimis editus, in primeua adhuc sua ætate ita homo extra hominem vixit, vt velut adeps separatus à carne, ab eo statim inciperet religionis gradu ascendere, ad quem alios longo vix vsu ætas durata solet perducere. Lineam enim illam nobilitatis, quam ab omnibus retrò atauis, Fræcorum principum sanguis, & Austratorum ducum vena in eo transfuderat, tanta posthabuit vilitate, vt sprederet castra euolare. Interim tamen sub tutoribus positus, nec ætati parcere, nec teneritudo in acquiescere: quasi quòd adhuc erat indignatus, & in virile robur animatus, ieiunia quòd licebat amplecti, vigilijs pro somno delectari. Inter byssum & purpuram, & famulantium positus cateruam, inæstimabili aacritate seruis dominus famulari: alijs mollibus & duplici coopertis, ipse aspera & singulari tunica gloriari. Formæ autem & decoris gratia tanta inerat, vt mirum ac speciale in eo Dei signum, tanquam flos viuus & doni cælestis fructus eluceret. Præterea ingenij, & quicquid optimarum artium natura habet, studia in eo nihil minus, quam hæc germinabant: sapiensque dissimulator, quicquid in se virtutis nasceretur, quotidie summo studio occultare, timens quasi depradari, si thesaurum piæ actionis non absconderet auræ populari. Tot tantisque virtutum formulis, cum tenellus adhuc puer, acsi mollis cera, ad manum summi artificis signaretur sigillo iam tunc præcipue sanctitatis, honorabatur, & contemnebat: ab omnibus amabatur, & solus

Nouèb. 23.
Pueri Trudonis sanctitas.
for. * cum
for. * quoad
Seruit famulis suis.
Formæ præstantia.
Rara virtus

D d d sc

se oderat. Hæc tua est in seruis tuis, Christe, glorificatio: hæc illorum, pro tui nominis amore, suimet abiectio.

Vt reperta lapidum copia, in templi formam eos composuerit. Cap. 2.

Cum autem accedente tempore, in annis floret adolescentia, tanquam plus aliquid iam adeptus libertatis, toto spiritus impetu via currebat sanctitatis. Nescio quid ultra hominem meditans, in domo licet parentum, caelestia semper erat contemplans. Hac iugi & indefessa nunquam occupatum meditatione, contigit vna cum suis possessionem agrariam præterire. Vbi cum copiam lapidum reperiret, & quod frequenti animo dudum intenderat, amplius dissimulare nequiret, tota statim spiritum sanctum mente concipiens, lapides dispersos cepit colligere, collectos compertenti in loco comportare. Tunc vero quantum ad tempus & aratem illam, sapiens architectus tendit funiculos, fundamenta iacit, angularitatem lapidum componit: parietes & cancellos ordinat, tandemque puerilitatis suæ structuram pro voto consummat. Ingressus dehinc nouæ adificationis suæ domum, & toto corpusculo proiectus in conspectu Domini exercituum, quod potissimum habebat, diuino altari imponit sacrificium, consilicet contritum & humiliatum. Et cum aliquandiu hoc suum holocaustum multo sancti spiritus igne consummasset, voto volens se obligat, quod si aliquando proprii iuris, & paternæ fieret successor hereditatis, ecclesiam, quam quasi imaginauerat, in effectum transferret, & in suo erectam, de suo consummaret, consummatam sufficienti dotaret. Cuius voto & deuotæ petitioni non defuit manus Domini, quæ pueri sui affectum tempore sequenti in omnem perduxit effectum. Alii autem opere non iniuria talis debuit puer sanctitatis suæ rudimenta initiari, vtpotè sacerdos & sancti spiritus habitatio futurus, secundum quod ait Apostolus: Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

Molitur quendam templi re-presentationem.

Votum Deo nuncupat.

1. Cor. 3.

Vt eam ecclesiam femina maligna euertit, sed cæcitate percussa, ab illo curata sit. Cap. 3.

Sed quia cum omni virtutum acie prima semper congredditur pestis inuidiæ, ecce contra rudem adhuc Christi tyrunculum, tota cum armatura vereris inimici egreditur malitia. Cernens enim, peccus illud humilitatis quanto conatu se erigeret ad arcem pietatis, scalam machinatur talis iniuria, quæ ascensum præstaret ad impugnandum præliatorem, adhuc agentem infra annos militiæ. Ad peragendum igitur iniquitatis suæ mysterium, preparat sibi vas iræ, aptum in interitum, mulierem scilicet, fraudis suæ morigerum & familiare mancipium. Quæ cum transiret per possessionem supra memoratam, & lapidum congeriem non fortuitam, sed ordinata dispositione miraretur distinctam, accedit, scrutatur, intelligit: statimque pessimo possessore peruasa, in militem Dei, necdum terminata oratione sic proiectum, deronat eloquia, fulminat eouicia, cum exprobrans impostorem, & arguens simulatorem, qui sub obtentu religionis simularet sanctitatem, præterderet innocentiam, ausus etiam fingere ecclesiam. Hæc & multa id genus, quæ non modo periculum, sed & compositæ mentis virum mouere possent, cum de astuanti velut canino non fumigaret, & patientissimus iuuenis mira cum grauitatis miseratione omnia poterat, vtpotè qui cam ore non suo loqui animaduerteret: toto vesania suæ spiritu concepto intumuit miserabile mancipium, & cirruens in illius puerilitatis edificium, teneros dissipat parietes, & pede dispergit lapides. Sed ad redimendam hanc serui sui iniuriam, omnipotens manus statim terribiliter exteditur, & destruxit illa subita oculorum cæcitate percutitur: reddensque poenæ suæ testes voces inconditas, in certo labas pede, via conari, quæ nesciebat, plusque, ciulatu quam voce, penè totâ viciniam cuocare. Hunc fragrantissimum Domini odorem, qui alijs ad vitam, alijs est ad mortem, cum de suo Trudone passim fama respergeret, quodam quasi tinnitu aures populi repercutiebantur super his, quæ de adhuc puero tam stupenda referebantur. Egrediuntur sanè tam admiratores huius, quam audierant, nouitatis, quam adoratores in electo suo diuinæ maiestatis. Interrogatur, & fortunam suam exponit mulier: quæritur beatus adolescens, & spontaneus se offert. Stabat enim & ipse, manum Domini pro se extensam cum stupore adspiciens, & reæ suæ miseratione, qua ardebat, compatiens. Rogatus tamen à populo, vt pro ea supplicaret Domino, inter duas virtutum principes, timorem & charitatem, aliquandiu hæsit anceps. Ex timore enim

Improbamulier euertit structuram eius.

Diuinitis percussa luminibus orbatur.

SUI

enim dubitabat inustata præsumere : ex charitate iam volebat cæcam suam illuminauisset. Vicit tandem charitas, & temperato timore, orat puer, illuminatur mulier: recognoscensq; reatum suum, sindonem quam induebatur, detrahit, & loco, cui paulo antè derogauerat, adorato in primis illuminatore suo, cum reuerentia superponit. Hæc miraculorum B. Trudonis initia, hæc bellorum eius cum inimico prima fuit victoria. Cum quo tanta semper postea solebat congrédi fiducia, vt hoc quodam veluti præludio exercitatus, posset dicere: Omnia possum in eo, qui me confortat Christus.

Precib' suis
eam sanat
S. Trudo.

Philip. 4.

Vt pro Christi amore, mundi militiam contempserit. Cap. 4.

Etiam ætas literale illud afferebat pubertatis biuiū, de quo aut ad sinistram cum periculo declinatur, aut ad dexteram cum gloria peruiatur. Ad quod calcandum egregius iuuenis cum intrasset, tanto velocitatis cursu pertransiit, vt nec ad specum retrò deflueret, nec de sinistro quicquā prater ineuicibilis secum auferret. Pater autem, cui erat singularis, & tenerrimo affectu amabilis, intuentis irreuerberatum dulcis filij ad Deum intuitum, frequentibus eum colloquijs attrahere, & ad eam, quam putant, seculi honorificentiam vt euigilaret, toto conatu excitare. Prædica spōdet, coniugium suadet, ostendit familiam, hortatur ad militiam. Sed quia iam intellexerat, neminem Deo militantem, negocijs secularibus implicandum, nec assumpto semel aratro, retrò rursus adspiciendum: patris quidem affectum venerari, sed ante omnia omnipotentis Dei præceptum amplecti. Pro prædijis cælum, pro coniugio cælibatum, Angelos pro familia, Dei obsequium reputare pro militia. Adolēscētulis verò & coæuis nobilibus iaculari, equitare, venari, cetera que id genus quoridie suadentibus, & monachum in laico cum derisione reprehendentibus, liberrima grauitate indignari, & respondere, & sapienter consilio Christum magis eis hortari & persuadere: docens ociosum omne illud negocium, quod non commendaret omnipotentis Dei seruitium. Et conuersus ad pauperum suorum notam cateruam, eos conciuēs, eos amplecti familiares, eorum conueniunt frequens adesse, & vnumquēque appellans ex nomine, diuisa pietate singulis famulari & prouidere, vnus ipse omnia omnibus esse. Quibus ita iam notus erat, vt misericordia conuersa in consuetudinem, eleemosynam iam non peterent, sed magis vt debitum ab hoc suo stipendiario exigerent. A prima uæ quippe ætate, adhuc licet positus sub tutore, nunquam calore æstuali, nunquam frigore prohibitus est hyemali, quin statim vt nudum aut indigentem obuium habuisset, singularem licet tunicam aut dimidiaret, aut integram erogaret. Et cum à magistris frequens argueretur malè pauperem vestisse, qui de sua non erubesceret nuditate, aut nihil, aut illud beati Iob respondebat: Quia mecum creuit miseratio, Iob 9. & mecum egressa est de utero matris meæ.

Pater ei inuitat ad eam, quæ mundi sunt. 2. Tim. 2. Luc. 9.

Pauperes miro studio cōplectitur.

Nota lector

Iob 9.

Vt à Domino literarum scientiam petierit. Cap. 5.

In proficiendo ergò beatus Trudo de virtute in virtutem, multiplicabatur & crescebat in domo Domini, vt palma & cedrus Libani. In cuius ramis pupillus suffugium, vidua, cum affligeretur, protectionis inuenit vmbraclū. Erat enim in hoc vno sanctissimo homine res longè dissimiles videre, mira cōuenientia concordare: hinc, vt præmissimus, natalium nobilitatem, honorum dignitatē, viuacis ingenij tantā sublimitatem, vt nihil supra: illinc animi humilitatē, habitus abiectionem, vt nihil infra: & hæc omnia, mediā charitate constrata. Vnum hoc interim ad percurrēdā cœpti agonis sui metā, tyroni suo Christus absconderat, quòd de literarum scientia adhuc nihil attigerat. Et cum audiret plerunquē in ecclesia sacerdotes castigato ore de scripturis aut differere, aut aliquid docere, velut si eorum, quæ ducunt ad Deum, omninò nihil adhuc inchoasset, cœpit tædere, & mœstum animum affligere, reputans quicquid erat, frustra esse, si non & ipse Deū, quem in scripturis Euangelia loquuntur, propheta testantur, legendo mereretur agnoscere. Sapientem venditorem si inuenisset Euangelici consilij sapiens ipse auditor, omnia quæ possidebat, statim ex integro vendidisset, & preciosam sanctarum scripturarum margaritam sine cunctatione aliqua emisisset. Conuersusque ad Deum, elatum omnis scientiæ frequentibus non cessabat suspirijs exorare, quatenus in cubiculum regis inducere, & libri illius signacula sibi dignaretur referare, cuius claufuram, præter Iesum, nemo dignus inuentus est aperire.

Pal. 97.

Sublimis est & humilis.

Mat. 13.

Cant. 1. & 2. Apoc. 5.

Ddd 2 Quam

R I U S
ber
ber
M I T
5

Quam multi illo seculo floruerint verbo & opere. Cap. 6.

Eodem ferè tempore, sedatis iam turbinibus persecutionum, quæ à Claudio, sub quo primùm Petrus Romam ingressus est, usque ad Constantinum Augustum, dici non potest, quanta crudelitate toto orbe detonerunt, Christiana respublica sub tranquilla pace commodè agebat. Florebat fides nostræ religionis, frequentibus propagata concilijs, præter quod in quibusdam adhuc turbulentis sublatrabat murmurium Arrianæ facis, ad eò vt Paulum patriarcham Constantinopolitanum, & Cyrum Alexandrinum Episcopum, socios & assertores peruersi dogmatis haberet. Ad huius pestis radices rursus extirpandas, pro patribus illis, pro Apostolis successerant doctores Catholici, & vinea Domini Sabaoth dilata propagine, eloquentissimos palmites diffuderat à mari usque ad mare: vt raram terrarum angulus esset, qui non fidei nostræ instructissimos propugnatores haberet. Sanctissimus Papa Iohannes cum illo longè incomparabili Gregorio postea successore suo Romæ, Cunibertus Colonia, Austrégisilus in Burgundia, mandus in Aquitania, Audoenus in Neustria, verbo & opere Apostolico insignes habebantur. Venerabilis nihilominus Remaclus Tungrorum Episcopus, fidei sanctitate armatus, pro castris Domini stabat quasi succenturiatus: vir, in quo cum auctoritate scientiæ literalis, se infuderat plenitudo gratiæ spiritualis. Lambertus sacerdos, & martyr Christi futurus, in clericatus apicem iam profecerat. Innumera præterea alij, suis quisque in locis, vigilanter stabant super custodias gregis sui, & passim suauiter fluebant aromata horrorem Domini. In quorum iam à principio designatus collegio amantissimus Dei adulescens Trudo, cum, vt dictum est, super desiderio literali totus aestuaret, & intentissimæ menti de quotidiana solitudine nihil relaxaret, ecce descendit super eum spiritus Domini, in consilio & auctoritate huiusmodi.

Elget Ecclesia tranquilla pace.

Viri sanctitate præstantes, sub quibus S. Trudo floruit.

SUI

Vt ab Angelo monitus sit ad S. Remaclum se conferre. Cap. 7.

Quam parco somno vsus sit S. Trudo. Vadam nocte dum afflicti corpusculi labore modico somno recrearet, quo ita leui & castigato plerunquè utebatur, vt dormiès, motu tam enlambiorum magis orare putaretur: adest Angelus Domini, & quasi familiaris suum recognoscens, Pax, ait, tibi sit, seruatorum Dei deuotissime, inter illius cælestis curiæ senatores cuius iam designare. Multipliceturq; tibi gratia, quam diffudit in te spiritu sanctus ab ipsa infantia. Ego operum tuorum fidei testimonium, cogitatus & omnis desiderij tui consciuum, ab omnipotenti missus sum auctoritate fluctuantem animum tuum roborare, consolari & dirigere. Nè deferas quod coepisti propositum: elemosynæ enim tuæ in cælis iam collocata, orationes in odorem suauitatis coram Deo sunt accésæ. Nec diffidas de superuenienti in te gratia: quia in proximo est, vt replearis ea, quam desiderasti, literarum scientia. Quam quo prouidore, quo assequi debeas ministro, tali animaduertes indicio: Surgens vade ad beatum Remaclum Tungrensem Episcopum, qui non longè ab hinc viculo, quem vocant Septemburias, cõsistit, vir & ipse plenus sanctitate, currum Domini exercitus aurigans in prudentia & æquitate. Huic enim facta reuelatione, manus Domini quasi præscripsit de omnibus, ad quæ te mittere prædestinavit. Talis autem viri te inclinabis auditorio, subdes magisterio: ab eo vita tuæ accipies institutionem, usque ad videndum omnis consummationis finem. Hac vir Domini accepta consolatione, edificatus visione, tora statim in conspectu Domini se humiliauit abiectione, târo seuerius humanam in se castigans infirmitatem, quanto misericordius Dei erga se considerabat fieri pietatem. Complensque eas, quæ decerant in se Christi passiones, plus gloriabatur de scripto in cælis suo nomine, quam quod frucretur Angelica visione. Surgens verò viam, quam doctus erat, arripit, & magistrum, quem tanto auctore acceperat, audire vadit.

Angelus ei dormienti apparet.

Remaclus Tungrensis Episcopus

Psalm.

Vt humanissimè à S. Remaclo acceptus sit. Cap. 8.

Interea & gloriosus antistes præuidens aduentum viri Dei ex reuelatione spiritus sancti, euocato officio, Ite, inquit, & charissimo fratri nostro Trudoni, ad nos venienti, occurrite, & qua decet reuerentia ad nos comitatu deducite. Neque enim talis habendus in negligentia, in cuius pectore pariter iam conueniunt omnis dulcedo & gratia. Nec satis fuit curioso susceptori officium præmississe, comitatus contuberniali & religiosissimo discipularu, ipse quoque obuiam se

ad momentum poterant separari, quos vterus charitatis fecerat in vnitatem quasi inuiscerari. Et cum interim abeuntem tota cum reuerentia pontificalis prosequeretur curia, quidam stolidorum (Querulum enim solet esse genus seruorum) cum stultitia moti, tum inimici inuidia stimulari, contracto supercilio indignari, & leui grauitate conqueri: Cur, aiunt, hodie Episcopus hominem in compositum, personam mediocrem, confessu dexteram, colloquio familiari tantoperè voluit honorare? Rarus comes, vestimentorum abiectio, personarum deberet esse discretio. En quo deuimus, vt peregrina & ociosa paupertas honoretur, domestica & officiosa familiaritas contemnatur? Hunc si qua diuitiarum aut gloriae, generis aut formae, prerogatiua commendaret, frequens comes, vestis preciosa ornaret. Sed venerabilis sacerdos, quem vel ex spiritu prophetiae, vel ex intellectus plenitudine, pueros non poterat detractio latere, accersitos de itinere agra corripuit grauitate. Vae, vobis cecum animal, quorum laudes improprium, vituperationes nil nisi vitia sunt. Vos enim estis, quos quasi circa viles occupatos sarcinulas, pertransierunt discretio & veritas. Forma, genus, vestis eorum sunt, qui eis aut delectantur, cum habent, aut contristantur, cum non habent. Pars autem mea Dominus: quia omnia gloria filiae regis abintus. Stulta autem insimulatione virum Dei reprahenditis, cui comites Angeli, genus omnes electi, vestis misericordia, diuitia paupertas, voluntaria. Mihi verò, inquam, tales honorandi, amplectendi & amandi, vt quod Deum homini conciliare, clausumque licet caelum ad distillantam misericordiam verbo solent referare. Vos potius reprahendendi, & toto miseracionis oculo deplorandi, qui datam homini rationem deperditis, & in bestialem amentiam proprio vitio transitis. Quos nisi correxerit post reatum poenitentia, zelabitur Dominus pro serui sui iniuria. Hac beatissimi Remacli correptione prudenti mutatae animae, post beatum virum cum humilitate accelerant, veniam petunt, & impetrant.

S. Trudo cō-
remittitur à
quibusdam
ob habitus
vilitatem.

Thren. 3.
Psal. 44.

Qui homi-
nes sint de-
plorandi.

S. Trudo, compositis domi rebus suis, Metim proficiscitur. Cap. 11.

S. Trudo
Metim pro-
ficiscitur.

ORdinata de mure familiari, disposita domo, impedimentorum seculi liber, peregrinationis suae aequor venerabilis Trudo ingreditur. Videbatur sane sibi cum beatis quondam illis patriarchis aliquid iam habere participij, tantaque seipsum consolabatur gratiarum actione, veluti in exilio patriam, apud ignotos affines, charosque iret penates inuisere. Prænciatrix interim, vt solet, fama cum de aduentu tanti viri quasi innotuisset, vicatim & de vrbibus confluebant omnis aetas & sexus, nec paruo se reputabat fraudatum, qui non meruisset medicinalis manus eius tactum. Dulcis ad diuites familiaritas, hilaris ad pauperes liberalitas, infirmorum præterea, longa licet deuotione, perita visitatio, & præstita curatio, festinantem morabantur, fugientem magis quam abeuntem pia importunitate tenebant & prosequabantur. Manus enim Domini erat cum eo, dirigens in omni loco & negotio: & cum vellet latere, palam cogebatur esse: quia lucernam, quam toto studio volebat abscondam sub modio humilitatis, super candelabrum Ecclesiae suae exaltabat consilium diuinitatis. Ferebatur iam tunc per ora Metensium populorum, & de introitu talis ad se hospitis viri familiaris suo inter loquendum quotidie pollicebantur, & præeunte affectu, de mora causabantur. Præuiderat e contra etiam ipse sibi suo illo visitatissimo more, quatenus aduentum suum silentio tegetet, nec quisquam nisi simplex & infermentata conscientia secum intraret: frustransque obseruantium excubias, ciuitatem ingressus, ad nobilem beati protomartyris accedit ecclesiam, quæ tempore famosae illius animaduersionis, cum iuxta prophetiam, neq; scabelli pedum suorum in multitudine iræ suae Dominus recordaretur, & persecutione Vandalica gladius eius totas Gallias demeteret, sola circumlabentibus incendijs absque vllius vsionis nota, illæsa permansit. Nam spontè rupto antemurali, turribus & propugnaculis sine vlllo impulsu ab radice euulsis, hostis non longè post discessum auditam magis quam factam ruinam cum videret, rediensque instaurata crudelitate sanguinis incendia miseret, palam & ipsi pugnatori cognoscibilis beatus protomartyr super hoc suum oratorium stare videbatur, tota sanctitatis suae armatura indutus, & ad defendendas gloriosas reliquias sui ingressus, quo affectu se effuderit, quam rationabili obsequio hostiam viuam & placentem seipsum Domino immolauerit, marmo-

Cupit late-
re, nec pe-
tenti.

Thren. 2.

S. Stephanus
nō sine in-
flammati ora-
torium suū.

S U

ne intelligas. Cum enim toto afficerer desiderio, quatenus de literarum, quam desiderabam, scientia occasio se offerret, rursusque obiecta adipiscendi difficultate, tamen à proposito intentissimus animus se non relaxaret, admonitus sum post conditos traditionis meae libellos, tuo statim ut subderer magisterio, informarer doctrina & exēplo. Cuius informationis ordo litera ut sint, in omnes preces delectando: quatenus imperfectum meum disciplina arguat, litera ostendat, & quod mihi de me displicet, considerato scripturarum speculo, imago veritatis coerecat & reformet. Præterea & ratio in idipsum suadet, ut post carnalia nostra, quæ seminamus, spiritualia vestra metamus. Proficias, fili, respondet Episcopus, in omnis scientiæ plenitudinem, ut videas bona, quæ sunt in Hierusalem: quique puerum meum Regem futurum, & sapientiam magis quam diuitias perētem, utroque tamen filium limauit, te quoque sapientia impleat, & in pacificum Salomonem ad regendum Ecclesiam suam, oleo vngat lætitiæ, & confortet brachio virtutis suæ. Tradit deinceps, præfente Ecclesia, in manus cuidam primario, prudenti & religioso cum omni gravitate & diligentia erudiendum, & de publico alendum: ostendens & frequenter ingeminans, quæ humilitate docendus, quæ esset reuerentia seruandus, qui nihil aliud esset, nisi virtus: cuius imitabilis vita, doctorum quoque postesse sufficiens doctrina. Quanti puras, ait, est, ut vir hic præcipuus hac, quam nos æstimamus, delectetur sapientia, cuius vox plus quam litera, intellectus & operatio plus est, quam liber aut lectio? Sed iactum in sanctissimo homine omnis virtutis granum, necesse est in primis sub disciplina moriatur, & rursus natum litera cum intellectu fomento oportet ut nutriatur. Nec defuit commendato alumno industria ad requirendum, intellectus ad retinendum: & quicquid magistra lingua plantabat exterius, artifex statim spiritus cum incremento distillate gratiæ rigabat interius. Et cum in magistrū quodidie proficeret, tanto discipulatu se comprimebat, ut, quod difficilimum est, & alios anteiret, & gloriam sine inuidia acquireret. Neque verò propter intentissimum scripturarum studium de certaminis sui palæstra sibi bimer quicquam relaxare: sed velut sit tot adefsent incitatores, quos in manibus literarum, inefficentem itineris sui cursum ad Deum dirigere.

Ut diuinitus punitus sit quidam eius obtrektor. Cap. 14.

Adest iterum reparatis anfractibus inimica serpens, & rediuiuo capite vis res induitur, venena instaurat. Ac veluti cum athletam frequenti palma gloriosum in spectaculo arena vsus victoriæ fecit descendere, qui impares viribus sunt, quadam vicissitudine se subiicit, ut victo vno alter subindicatur, & subacto altero, item alter ad expugnationem valentioris substituitur: quatenus toties quasi renatis pugnantibus, qui roboris parilitate non vincitur, saltem ex crebra succedentium alternitate superetur: sic in hominum Angelorumque spectaculo, Iesu præfidente, & beato Trudone ad certamen egrediente, cum toto impugnationis suæ manipulo inimici impetus prodit, si forte molliorem inueniret, quem crebra victoria quasi lassus viribus fatigaret. Nam primò in destructis forminæ superbia, secundo in detrahentium puerorum victus iniuria, tertio nunc pugnantius, frustra tamen, se obijcit, quia ad feriendam tam robusti pectoris patientiam non pertingit. Sed hinc demorer auditores, in longum trahendo similitudinem, oconomus, qui & dispensator annonæ publicæ erat, beato viro ad quotidianos sumptus stipendia dispensare solebat: hunc tanquam ex opportunissima occasione virus illud inimici cum perfudisset, & natis inimicitijs contra innocensissimum iuuenem animasset, nec leuiter conceptam malitiam ferebat, nec facile ori imperabat. Quotidie detrahere, & quoties pestis illa incaluisset, nihil minus expectantem crebris non parcebat obloquijs infamare. Stabat vir Dei, & recognoscens hanc quoque technam esse inimici, Dominum pro inimico deprecari: interdum & sedata illa tempestate, persecutorem beneficijs aggredi, & quoties delinisset, toties sic gratulari, velut si cedente inimico, victor ipse abisset. Sed quia quorundam peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quod modo patientia oratoris extinguebat, rursus insania diaboli in miserabilem illum accendebat: quatenus & militi Dei non deesset tentatio, & tentatorem festinata occuparet damnatio. Hoc duorum longè dissimile certamen aliquandiu cum traheretur, ventum est ad clausulam, & more solito captiuus ille euomit blasphemiam. Circumstante multitudine, Quid sibi, inquit, vult aduena iste, ut de remo-

Cupit literis erudiri.

Psal. 127. 3. Reg. 3.

Traditur literis imbutus.

Multum in illis proficit.

Satan crebro eum nititur in ruinam impellere.

Oconomus incitat aduersus eum.

for. * Sciebat.

Eum S. Trudo beneficijs studet lenire. 1. Tim. 5.

SU

histrerum partibus huc ingratus veniret, & desidiosus absque opere, alieno cibario ventri morem gereret? Nunquid aut Hasbania præter solitum panes * de habet, aut ociosos nemo nisi Metis semper aler? Populus qui adstabat: Non satis sanè, inquit, frater de aduena debaccharis, quem & claritudo generis, & quod vrbi huic frequenter compertum est, multitudo commendat sanctitatis. Aut cur calumniaris de panis eius inopia, cum beato nostro protomartyri tradiderit, quæ terrarum dominos deceret, patrimonia? Causam si queris, ea vel maxima est, vt exerceatur in scripturis, quas post prima literarum elementa iam inchoauit à Psalmis. Sed cum ad hanc prudenter incantantium vocem surdissima aspis aurem obturaret, & velut draconum calice potato, iterata inuentione, complois manibus, iurgia furori adderet, Imprecor, cum derisione ait, vt cum hic memoriter habuerit Psalmarium, pena in me redundet non alia, quàm dolor dentium. Audiuit Dominus, & prouocatus ad iracundiam, interim tamen serui sui distulit contumeliam. An nus quoquè defluxit, & capacissimus iuuenis secundum operantem in se spiritum, memoriter perfecit Psalterium: dispensatorem verò secundum cor impœnitens, & deuotionem laborum suorum inuasit dolor dentium. Crescebat in dies malum, extendebatur pœna, vt vel ex tormento cogereur honorare, quem ex spiritu superbia non erubuerat infamare. Vox incondita, manus incontinens, præterea totus homo traditus in interitum, testabantur in eo magis dæmonium, quàm dolorem dentium. Nec requieuit pœna, donè expleta dierum suorum sufficienti malitia, extorqueretur & anima. Audiant hoc vel exemplum vel pœnam, quos nec patientia Dei ad pœnitentiam, nec dilatio adducit ad veniam. Audiant œconomus & dispensatores, & recognoscant se non dominos, sed procuratores: comministros, non præiudices. discant seruire, non detrahere: humiliari, & non superbi. Audiat & lingua, malum procax & venenatum, stimulus furoris & auriga superbia, & discat melius tacere, quàm loqui: orare magis, quàm imprecari. Omnibus in exemplum satis est œconomus vnus, dispensator cum detractione, reprehensor cum superbia, ad pœnitentiam dilatus, non tamen admissus, malum lingue punitus in vicino dente, dæmoni demùm traditus in morte. Hac quoquè de inimico accepta victoria, athleta Dei Trudo de campo certaminis ad seipsum redit, & stupentibus de tali miraculo Episcopo cum tota ciuitate, ipse robur suum cum infirmitate, honorem componebat cum humilitate.

Vt ad sacros ordines promotus sit. Cap. 15.

Transfertur deinde ad liberalium instrumenta artium, iactoque in primis fundamento Grammaticæ, mira facilitate superædificat statim totum illud genus scientiæ. Tædio plerunquè, vt solet, si afficeretur, solatium sibi Psalmos adhibebat: eos intenta mente ruminabat, & mira æternitate laborando, vires resumebat: elongansque se fugiendo, manebat in solitudine: quia à strepitu & philosophorum disputatione penna contemplationis sublatas, in remota mentis perseverabat intentione. Vbi verò ad Ecclesiasticas ventum est scripturas, tanto earum amore ductus est, vt præterita omnia contemneret, & in adipsicendo clericatu, totum se quasi expediret. Ingressus ecclesiam beatissimi protomartyris, renunciat scholasticis, manibusque Episcopi sui tonsuratus, exiit laicum & indutus clericatum, iuratus in Christi bella miles assumitur, & ad expugnandum Pharaonis equitatum, gladio spiritus sancti accingitur. Proficiebat interim giganteis, vt ita loquar, passibus per gradus Ecclesiasticos, donè concordia acclamatione omnium pecceretur, traheretur ad sacerdotium. Qui iustus, vt scriptum est, sui in primordio accusator, cum admirabili illa mysteriorum perterritus magnitudine, primò resisteret, demùm cessit, & composito ad timorem amore, accedit ad quod eligebatur. Cuius sacerdotium non dignitatis præsumptio, sed maximæ humilitatis facta est imitatio: qui nec gradum præsumere, nec aliorum, cum posset, distulit curam assumere, non sua, sed quæ Iesu Christi sunt, quærens: nec sibi, sed patriæ, immo toti orbi genitum se credens. In cuius sanctissimo ordinationis die mater Sion, dilatatis terminis, longos fecit funiculos suos, & in exaltando hunc vnicum filium suum, multitudini prouidit fidelium. In accessu enim eius ad cœnam nuptiarum agni, dotis suæ magna quædam munera statim in eo transfudit, condens in arca pectoris tabulas dilectionis & virgam correctionis, addito ad vtrumque manna admirabilis doctrinæ. Quibus charissimæ matris suæ optimis munci-

* de habet, pro, nò habet,

Psal. 57.

Vide hominis liandi amentiam. Videtur deesse vici

Punitur diuinitis obrectator.

Discit artes liberales S. Trudo.

Item scripuras sacras.

In Clerum assicitur.

Prou. 18.

Iniciatur sacerdotio.

Non querit que sua sunt, sed que Iesu Christi.

RIUS
ber
ber
VITI
5

Corporis & animi munditia.

muneribus fidelis filius ita semper usus est, ut & omni indigenti ea diuideret, & semper integra ad conspiciendum sibi reseruaret. Aret eloquium, & inualefcente materia, ingenium succumbit. Quis enim dignè explicet, quanta non tantum corporis, sed & animæ munditia, sancta illa tractauerit, quanta omnis virtutis commendatione illos dies continuauerit? Ieiunia & eleemosynas si loquar, parum est continentiam & summet pro Christo contemptum si dixerò, quanti hæc sunt? Minima hæc & puerilia eius fuerunt: in his ablaetatus, in his totus est educatus. Gratia tibi bone Iesu, cuius operatio in feruis tuis inenarrabilis, misericordia est incomprensibilis.

Quibus verbis instructus sit, cum est missus ad concionandum. Cap. 16.

Multiplicatis autem diebus, cum iam in eo esset, ut lucrari talenti sanctissimas merces natia quæque eius terra experiretur, morum & gratia adepta maturitas, de repatriatione admonebat. Venerabilis quoque pontifex considerans commendatum alumnum in Euangelicum proficisse doctorem, & de multis virtutibus quasi compactum vnum hominem in prospiciendo de gregis Domini augmento, accersitum talibus adortus est. Cum sis, ait, planè fili charissime, secundum datam tibi gratiam desuper, ex omni sancti spiritus armario non modicè roboratus, iamque ex officio cura sacerdotis scias & possis ex aduerso ascendere, & opposito pro domo Israel muro, in prelio in die Domini stare, oportet te quoque vnà nobiscum in Dominicæ plantationis vinea laborare: quatenus qui nunc participamus officio, cum venerit ille Dominus vineæ, participemus & denario. Si enim de commisso arguitur, qui acceptam pecuniam ad mensam Domini non partitur: quanta liberalitatis manu te oportet distribuere, quod luce clariùs liquet te tuæ soli causa non accepisse? & cum preceunte sapientia, ætatem quoque attigeris, nè verearis (quæso) fieri custos vasorum Domini: quæ testibus Angelis hodiè tuæ committo filiationi, ut quanto scilicet ex errore ad viam conuerteris, totidem sanctificationis vasa Domino ad inhabitandum acquisisse in finem gratuleris. Quapropter accepta auctoritate ab Apostolorum sanctæ huius Metensis Ecclesiæ, accingere in redeundo ad partes Habaniz, quæ magna ex parte adhuc seruit sub idolo, & cultore eger catholico. Optimam hanc tibi iniunctam velim prouinciam, quatenus ubi abundauit iniquitas & superstitio, abundet fides & Christiana religio. Discant igitur animalia diaboli, terrenante, iugum ferre Domini, ut gustato sale, qui in te est, qui nunc nil nisi barbarum norunt frendere, tandem in dulce Christi melos incipiant verba frangere. Te quoque de te ut admoneam, liber legis semper versetur in ore, rationale imprimatur in pectore: ut iuncta cum omni tua doctrina antiquorum patrum auctoritate, ex grauitate vitæ cunctis possis innotescere, quantam omnis boni rationem portes in pectore. Si enim ex beneficio omnia dispensantis Dei, Angeli vocamus, omni studio necesse est scientiam ut custodiamus: ut lex, quæ ex ore sacerdotis requiritur, Angelo interpretante, efficacius exprimat: & quos ignorantie infirmitas deorsum grauat, Angelicæ scientiæ volatus sursum trahat. In augmentando pretereà populos, nouæ acquisitionis ecclesiæ Domino edificabis, in qua lucrati gregis incrementum proficiat, & cum fructu bonæ operationis, ad omnipotentis patris perpetuè ouile vnà cum duce suo tandem perueniat. Nec graueris de nostris interim separatione, quorum affectum tempus non imminuet, locus nullus dimittet, donec ex æternitatis beneficio vna & eadem nos excipiat superni patris mansuetudo. Hæc & huiusmodi prudens magister cum fidei concionatus alumno, dissolubiles condunt libellos, & alter frequenter admonendo, alter libenter audiendum moras nectunt in agendo, iterata benedictione, ingeminatis osculis, utroque que lachrymis tandem discessum est.

Quam dolenter eum à se Metenses dimiserint. Cap. 17.

Quam charus fuerit Metensibus & Trudo.

Proficientem autem mixtum genus stipato agmine prosequitur, & impedito tumultu pium sacerdotem agro affectu mœsta turba in clamât. Egenus liberalitatem, diues familiaritatem, infirmus medelam, postremo vnusquisque beneficiū, quo vsi erant, non sine fletu inculcando prætendebant. Beata, aiunt, patria, tellus felix, quæ in te recipiendo, damno nostro ditabitur, moerore consolabitur. Nos extremæ fortunæ prodigium, quibus de semel accepto non

S U

Ezech. 33.
Marth. 20.
Habania magna ex parte adhuc aliena à fide.

Innotescere, & c. iud.
Malac. 2.
Ibidem.

Mittitur in Habaniam ad concionandum.

excita, subitæ lucis terrore concutitur, plusque suspicans periculum, quam sperans miraculum, lectulo excutitur: foribus referatis, domum festina egreditur. Neque enim ad morem luminarium, qualia ductili cera artifex manus solet effigiare, lux illa erat: sed ignito iubare Solis quoque, cum in virtute sua lucet, superans claritatem, non vnus sanctæ quietionis mansionem, sed & totam circumquaque illustrabat regionem. Recuperato spiritu, & hospitæ sanctitatis mulier rememorata, maritum quoque stratu elicit, & ad participandum de visione talis miraculi secum pertrahit. Stupore suo vterque edificati, miraculo aliquandiu consolati, acceptis beneficiis mira cum alacritate hi in domum suam reportant, vir Domini ad patriam suam se erigit: residuumque noctis vigiliæ & orationi dedicans, labium oratione, mentem non relaxabat à contemplatione. O virum omni virtutum preconio laudabilem, cuius sanctitatem cælum loquitur, lux incircumscripτα testatur. Quem etsi curuæ in terris animæ, & cælestium inanes nō possumus imitari, vniuerso cum auxilio dignè saltem valeamus admirari. Manè in lucem sole nato reportat, & vir Domini de profectioe parabat. Adest rursus tota illa multitudo, hostes in primis cum grege domestico, & ordinata quasi obsidione, cogunt magis quam postulant, diem quoque illam apud se vt continet, precium hospitij docendo, gratiam recompenset. Volens vincitur, & benedicens Dominum de feruore Christiænæ religionis, omnibus se exoccupat, vnam diem totum se multitudini donat. Bebebant omnes de spirituali, & emendatæ animæ ad fidem roborabatur, & omnipotenti Domino reconciliabantur. Inter cætera admonitus ab hospite beneficii filium eius nupèr natum catechizat, & allata aqua ipse sanctificat, ipse immergit, baptizat. Has sanctitatis suæ gazas diuidendo totam diem cum continuasset, periculato iam scenore, viculum optimis muneribus ditatum relinquit, cōsolatis omnibus, viæ suæ se reddidit. Populus non immemores beneficii, locum in quo lux illa resplenduit, in memoriam eius oratorio dedicant, vicum quoque deriuato vocabulo, Trudonecas, appellatum, filijs suis in omnem retrò progeniem sic nominandum hereditariè relinquant. Plurimis præterea, & penè innumerabilibus sanctitatis suæ monumentis illud reditū sui iter cum illustrauerit, hoc vniuerso notum, quia publicum: de cæteris secreti obumbratione notitiam ipse suppressit. Hæc de glorioso Christi sacerdote habui hodiè quæ dicerem: cætera audietis cōmōditis, si, quæ supersunt, alio aggrediamur principio, & dicendi munus aliquanto intertin raparemus silentio.

LIBER SECVNDVS.

Quanto cum gaudio exceptus sit à suis, ad illos reuersus. Cap. 1.

Postera lux oritur, multo gratissima patriæ: quæ post fastidiosi desiderij moras, expectatissimi sui Trudonis aduentum ministrata, ma cum cognouisset, noua induitur lætitia, & mutata facie, in occursum progreditur. Domus omnis, municipia, vici, certantibus studijs cum coniugibus & liberorum agmine, vno officio, indifferetio affectu se in obuiam eiciunt. Satis autem tardus ætate, aut morbo confectus, quem desiderium non expediret, aut amor recepti patroni occursum non præpararet. Benedictionem omnes flagitant, tacitum requirunt. Sufficit postremò multitudini, vel comitatui interesse, vel viuæ vocis eius efficaciam audire. Hoc amicæ plebis tumultuario affectu in suum Sarchinium inuehitur: ibi vna misericordia omnibus compatiens, alios castigatione emendat, alios consolatione roborat, omnes postremo benedictione confirmat. Præfectoria nihilominus dignitatis sublimitas, & consanguineorum eius nobile & religiosum genus, dies omnes & noctes cum eo continuant, & exoptatæ eius receptioni studiosum contubernium exhibent. Requiescebat enim in eo viuificans ille spiritus sanctus ad instar Apostolicæ conformationis, ita vt nec conscientia deesset auctoritas, nec literis doctrina, & quoties ratio exposceret, statim miraculum ex merito ritis coruscaret. Multiplicabantur interim sata Euangelij, & crescente religione, vnitate fidei componebantur.

Multos conuertit ad Dominum.

Cupidissime excipitur à suis.

† non nihil deesse videtur.

Oratorium conditur eo loco, vbi vixit lux fuit.

SU

Ut templum condiderit, quod se facturū adhuc puer promiserat. Cap. 2.

Tvm verò in quotidiana religioſe multitudinis augmentatione plurimum delectatus, optimum factu arbitratur, Chriſtiano exercitui cœnobiale val- lum erigere, vbi cum impugnantem ſe inimico, fide magis quàm iaculo, ora- tione quàm gladio, dimicaret. Et non immemor præſidij, ad Chriſtum conuertitur, cooperationis beneficium vt præſtet, deprecatur. Recolens etiam voti ſuæ illius quondam puerilitatis, & quia periculose vouerit, quod poſt votum non reddatur, concepta authoritate lineam iacit fundandę eccleſiæ: in id operis tota ani- mum deſigit intentione. Rogatus Dominus, vt ſemper, indefeſſo laboratori ſuo ſe exhiberet, & felici ſucceſſu artem dirigit vſque in perfecti operis conſummationem. Dedicata ad votum eccleſia per beatum Theodardum, ſanctiſſimi martyris Quinti- ni, necnon & glorioſi Rhemorum Archipreſulis Remigij memorię titulatur, reliqui- js honoratur: vt quos pro ſuis meritis receperat cœlum, domus quoquẽ vnus ven- eraretur obſequium. Dote dehinc ſufficienti ex collatione adiecta, fidelis multitudo adunatur, cœnobium beati Trudonis, ſeiſpo auctore, inchoatur: quo etiam tem- pore Floriacenſe ſancti Benedicte cœnobium, à Leodebodo Abbate fundatur. Ingre- diuntur illuc palatina dignitas & curialium factus, cum paupere & ex ſeruitio cõuer- tente, portat iugum Domini, nec diſcreuit ſancta animalia diuitiarũ aut paupertatis conditio, quæ ad ſeruitium omnipotentis Dei charitatiua iugauit religio. Multi præ- terea nobilitum, filios cum patrimonijs in commutationem ſupernæ hæreditatis ibi- dem deuouerunt, felices ſub talis doctõris magiſterio, qui nil præter cœleſtia, nil docebat aliud, quàm ſpretis carnalibus ambire ſpiritualia. Cuius omnis ſermo ſuffici- entĩ ſale conditus, & in nationes eloquij eruditionem diffundens, multos ad Deum præmiſit, innumerabiles ad ſequendam magiſtri viam informauit. Factumque eſt, vt qui ſpreta quondam maritantium iugali copula, hæreditate relicta, puer adhuc conti- nentiæ ſe deuouerat, in cœl'itatũ ſui teſtimonium pro coniuge eccleſiã, pro heredi- tate Chriſti ſuſciperet, & quantoſcunque inſtruendos acciperet, totidẽ quaſi ſpiri- tuales maſculos tabernaculo generaret. Quicquid, vt frequẽs iam dictũ eſt, ſuimet ſecretũ magis, quàm notitiã: contemptũ, quàm honorem ſemper elegerit, inuito tamen illo & tanquam reclamãte, qualis fuerit, omnipotens Dominus in ſole poſuit.

Templum condit, vt adhuc puer vouerat.

Inicia monaſterij S. Trudonis, itẽque Flo- riacenſis.

Vouet Deo caſtita- tem adhuc puer.

De equo vel aſino eius, à fure ablato & reddito. Cap. 3.

Prochia ſupplicantem aliquandò viſitaturus, clericorum ſtipatus agmine, itineris laborem & corpusculi imbecillitatem vehiculo vt leuaret, multis precibus vix obtinuerunt: cùm ſubito itineri infeſtus fatiſ viator accreſcit, & furem, quod erat, tota arte diſſimulans, inheret agmini, iungitur cõtubernio, hoſpitio participat. Sacerdos ad quod venerat, ſolicitus, exhibita caſtigata ex- hortatione, ædificatã plebi de more Miſſam celebrare ingreditur. Occupatis cuſto- diibus, vtpote qui magiſtri doctrinæ magis, quàm animalium officio, ſolebant inuigi- lare, officioſus ille latro malitiam præſumit, & iumentum, quo ſenior ſedere conſue- nerat, arripens interim euadit. Expleto negotio, amiſſio vehiculi agnoſcitur. Diſſi- mulantibus cunctis, vnus præſumpta authoritate, rei familiaris damnum cum queri- monia in notitiã ſacerdotis perducit. Ille nihil motus, magis autẽ, vt ſemper, inter damna hilarior, Patientia, ait, optis eſt, magisque peccatũ deſcendendum, quàm damnũ. Aut cur quis queratur de vehiculo, cùm æquẽ omnia in manu Domini ſint, ſicut iu- mentum, irã & homo? Nec diũ interceſſit, cùm furti reus, captiuante inimico poſ- ſeſſus, peſſimo poſſeſſore ſtimulatur, multis tormentis ad ipſam penẽ mortem cruci- atur: & præſumpta in ſeiſpum accuſatione, damnum beati Trudonis, cauſam ſuę fa- tetur inuentionis, eum per omnia proteſtans Dei ſeruum & amicum, cui vel in rebus minimis cœleſtis deſeruiret vindicta. Et cùm à parẽtibus miſerabilis illa captiuas fer- ro quoque vincã traheretur, inimicus ſacerdotis timens authoritatem, deliteſcere cupiebat, ſuæque poſſeſſionis miſerrimum vas conquaſſando diſſipabat. Impeditus multitudine, nodofitate coopertus, tandẽ quaſi ad tribunal vterque poſſeſſor & poſſeſſus pertrahuntur, ille perpetuã damnandus captiuitati, iſte neceſſariã reddendũ libertati. Rogatus ſacerdos, miſeratione, qua ſemper totus in Domino redun- dabat, flectitur, fugientibus quaſi periculum alijs, ipſe accedit, manu blãda os, faciẽ, & caput furioſi attrãctat, & frequenti totum hominem depingens ſignaculo, in re- moto ſacrario ſecum componit: ibi celebri oratione cœlo deſexus, imperioſa autho- ritate

Fur tollit beati viri equum.

Vitio cœle- ſtis furẽ per ſequitur.

Ecc ritate

RIUS
BER
VIII
S

Cura fuit à demone arreptum.

ritate inimicum eicit, & liberatam animam Ecclesie conuentui reconfignat. Emer-
datus homo reddit gratias, & reliquum vitæ suæ tempus ex doctrina liberatoris sui
religione castigat. Hoc primum beati Trudonis miraculi enituit, postquam ex pere-
grinatione sua Sarchinium reuisit. Quo tota vicinia quasi pinguis, tanta deinde
auditate desiderio satisfaciebant, vt quotidie indiseretum agmen conflueret, & ob-
lita potestatis dignitas secularis, religiosa fide ad doctrinam excubaret sacerdotis. Sa-
tis honoratus, & inter suos spectabilis, cuius vel fides mereretur, vel importunitas
extorqueret, vt petitioni condescendens, domum suam visitaret, familiam bene-
ceret. Nec desuere quidam, ad quos cum religione postulantium vidus descenderet,
inter cætera etiam miraculis illustrarentur.

Vt è terra fontem produxerit. Cap. 4.

Vir illustris, nec minus religione, quam opibus clarus, coniugè habens sim-
lem moribus & cõuersatione, frequenti & supplicatoria legatione cõ-
hominem Dei, ad sanctificandam mansionem suam, de monasterio extra
here laborabat. Quem cum amicum haberet pro morum honestate, con-
sanguinitas quoque ad nodum familiaritatis accesserat. Petitionem cum sine molestia
recusare non valeret, data die, cum religioso discipulatu egreditur, expleto itinere pe-
uenitur. Aduenienti competens & officiosa mansio praparat, sumptus extrahit
quanto hospes sanctior, tanto minori impensa, vt potè, ubi plus animæ satias, quam
corporis refectio requirebatur. Diffamatum de aduentu tota prouincia præcesserat,
porticus cum atrijs suis vix sufficiebant receptui multitudinis. Mansionem totam
perpetua aqua sterilitas damnauerat, nec nisi aliunde petita vsui proderat. Agro & pe-
cude domus abundans, aquæ penuria affligebatur. Ingressus senior, doctrinam incipit,
& studiosis auditoribus in vsque vesperam exhortationis refectioem trahit. Rece-
dente frequentia, famulantium grege circa negocia partito labore occupato, ipse cum
religiosis hospitiibus interim circa domui contiguam arboream pomarij plantationem
se exoccupatum exponit, & leni deambulatione diurnæ fatigationi medetur. Et con-
siderata loci opportuna amenitate, Habilis, inquit hospitiibus, habitatio hæc, & quam
sirus ipse commendaret, si non aquæ penuria iniuriam irrogasset. Quo respondente,
Etiam domine: misertus incommodi mansionis, virgam, quam ex occasione manu
gerebat, terræ desigit, illa nimirum vsus fiducia, qua apud conditorem omnium De-
um, quicquid collibuisse, sua prece obtinere solebat. Terra atam ad se virgam statim
fons irriguissimus, & in annum sufficiens, subsequitur: quo potata plebecula, vsque in
hodiernum diem fons S. Trudonis vt appelletur, obrinuit. Sicque soluta mercede
hospitij, duplici bono rure cõsolato, in crastino monasterio se restituit. Et nè vetustas
memoriæ inuideret, hospes ille paterfamiliâs, fauente multitudine, oratorium nominis
eius erigit: in quo adhuc ad inuocationem viri Dei, infirmatium recuperat vires de-
bilitas, fortium sanitas roboratur. Totum præterea rus Amburia, mutatis literarum
penultimis, quasi Ambullia, hoc est, amne bulliens, posteritati vocabulum fecit.

De verre, eius precibus mansuetato. Cap. 5.

VNum adhuc ex plurimis hospitalitatis eius monumentum referam, vt ex his
lector possit agnoscere, nullum vnquam eius hospitium sine miraculo ro-
mâsse. Domestica enim eius & quotidiana, que sui multitudine enascetes
quoque humeros fatigare possent, melius arbitror diuinitati cõmendare,
quam parum loqui. Gothmundus quidam benè ingenuus, cuius etiam claros natales
religio clariores reddiderat, præsumpta spe obtinendi, visitationem eius sollicitabat.
Filium ex legitima copula vxor ei genuerat, quem rogatus sacerdos baptismate rege-
nerauerat. Vtrunque consentiens fidei, aduentum non renuit: vnam diem beneficium
eis facit. Illustrata domo, erudita familia, de reditu paranti hospes, Verrem, ait, pater
tibi deuoueram: sed absentia muneris, feritas voto inuidet. Grege recusato, pastores
negligit, saltu vitur: possessores nè simus, facit. Adde hospitiibus beneficium, votum
quod ex fide vouimus, nè pereat, sed auctoritate tua mutatum pecus, vsui tuo famu-
letur. Benevolentia, senior respondet, ex me gratia: voto autem merces à Domino
recompensabitur: cuius imperium faciet, vt mutata feritas, in obsequium seruorum
suorum transeat. Erogata benedictione, ad monasterium reuersus, ecce votum illud
pecus in foribus tanta mutatum mansuetudine, vt & manu delectaretur, nec vitæ
abesse veller. Parum id videatur eis, qui nil nisi elementorum concussiones, & mutatas
in

SU

Prolixè admodum cõcionatur.

Facillimè elicit fontem è terra.

Fons S. Trudonis.

Mansuetit subito pecus indomitum.

in contrarium naturas rerū, miracula reputant. Mihi certè nihil minus in hoc, quàm in ceteris omnibus factis suis vir Dei est mirabilis. Si enim ipse summus opifex Deus in omnibus creatis aequè est mirabilis, vt in Angelo, sic in verme: vt in camelo, sic & in culice: cur non & electos eius aequè mirabiles prædicemus, sicut hominum morbis medicantes, ita & bestiarum feritati imperantes?

Vt noctibus solus adierit loca sacra, idque mirè celauerit. Cap. 6.

Qui cum imbecillia vix membra portare valeret, vt potè, quæ ex quotidiano spiritus labore quasi in pilam attriuerat, nescio quid tamè semper in seipso vindicabat, & quasi exquisito tormento ipse se persequabatur. Et cum plerunquè, vt solet, à religiosis quibusdā, suūmet vt misereretur, & pœnā, quam sibi conficiuerat, vel modicè vt temperaret, rogaretur: Omnes vos, aiebat, consolatores onerosi, & amici non benè misericordes. Si enim Apostolus tribulationē super tribulationem, spem super spem ædificabat, dicens: Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit: quanta putatis perseuerantia elaborandum, vt tribulatione & spe perueniamus ad certamen illud legitimū, sine quo non coronatur ipse Doctor gentium? Habebat autem visitatissimum memorias Sanctorum frequentare, eas circumeundo debilitati leuamen facere, & quasi ocium laborem itineris reputare. Quod tamen tanta celabat industria, vt die dissimulans, nocti semper magis se crederet, alijs què diurnum ædium nocturna quiete cōsolantibus, solus ipse & sine arbitris fatigatione sua perfrueretur. Fundus erat, cui Palmio verustas vocabulū indidit, & in eo memoria beati Martini, tribus fermè millibus à Sarchinio disparatus. Alius similiter viculus Sepemburias, pari distans spatio, beatæ virginis Genouefa: nomini titulatus. Hos partito labore ita sibi æquauerat, vt alternatis nocti vicibus, nunc hunc, nunc illum inuiseretur, nec vlla nox prorsus præteriret, quin alterutrum frequeret. Expleta psalmodum melodiā, macerato seipso sufficienti holocausto, die præuenta domum se referebat, nè aut fauor bonum conscientia respiceret, aut alium, quàm Christum, oculi sui restem lux orta admitteret. O seruorum Dei constantiam: ô robor de celo, in vasculis humane huius infirmitatis perdurantissimum. Quis vnquam speraret, cui aliquando persuaderi posset, hominem cum ætate, tum quotidiano suūmet cruciatu affectum, tantum laborem posse continuare, quantum delicatè & sibimet viuentes seculi huius consolatae personæ, vix aut nullo modo auderent præsumere? Ille quem biduana, aut plerunquè triduana affectu ieiunia, cui raro aut nunquàm molliori stratu somnus irrepit, qui seipso persecutore indeficientis pro nomine Iesu cruce sibi adficiuerat, vique ad vltimam tamen huius necessitatis diem ex auxilio supernæ manus perdurauit, & impositum ceruici iugum ad vsque consummatam Ecclesiastice agri lineam sine vilo defectu portauit. Qui (quod tamen pace Sanctorum omnium dixerim) nihil minus à magnis martyribus caelesti illi calatho intulit: cui etsi, iam pacata, & in unitatem fidei composita Ecclesia, tyrannus defuerit, ad lilia tamen cōfessionis, seipso tormentante, sufficientes martyrij rosas addidit. Qui enim ex charitate Dei animam suam sic odio habuit, qui nullo impugnante sic pugnavit, persecutorem si ratio obrulisset, quis vnquam pugnaciùs restitisset? quis gloriofius triumphasset? Nec carebit martyris præmio, cui affectus non defuit, cum satis constet, quia quod multi olim subierunt ex necessitate, iste semper portauerit ex voluntate.

Vt feliciter in Christo obdormierit. Cap. 7.

Appendebant interea in celo testes Angeli labores præstantis conciuus sui, & circa finem certaminis occupato, ipsa imperialis maiestas Deus immortalitatis necessebat coronam: & cum sub graui dierum & æstus pondere penè grauaretur, & desiderio remuneratoris sui totus estuaret, bis & ceter in clamātesum, dicens, Quando veniam & apparebo ante faciem tuam Domine misericordissime? statim consolatur, & de vicina die & hora obitus sui præmonetur. Mutatus statim in quandam exhilarati spiritus nouam lætitiā, discipulos conuocat, iucunditate sua exposita, omnium animos tristi mœrore faucios reddidit. Tum verò de reposita sibi corona iustitiæ iam certissimus, quosdam fatigationis eculeos præter consuetum sibi addere, in his rotus suspensus, ipsum modicum, qui supererat, vitalem calorem mortificare. Accessit etiam volenti infirmitatis languor, quo pressus senior, lecto deiecit: & cum per omnes horas quasi moretur, hanc, qua seculi huius homines seiplos consolantur, sanitatem tanta abiectione reprehendebat, vt videretur dicere

E e e 2 cum

Rigidus est dominor corporis sui s. Trudo.

z. Tim. 2.

Nota hic de Sanctorum veneracione & inuocatione.

Magna laborum tolerantia.

valde cupie dissolui. Psal. 41. Mortē suā præuidet.

Notum cruciatu addit corpori.

R I U S

ber
ber
VIII
S

1. Cor. 12.
2. Cor. 1.

cum Apostolo: Quod enim infirmior, tunc fortior sum & potens. & iterum: Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Arebant membra languore, & superducta cute, rigentibus nervis, consumpta caro figmentum hominis vix prætendebat. Applicabatur interim & hora transplantationis ad radicem sanctissimæ arboris, & cupientem dissolui, & iam cum Christo esse, discipulorum tamen gemitus, & querulosa, ne se desereret, supplicatio morabantur.

Consolatur
suos disci-
pulos sub
mortem.

Defecerat iam penè spiritus, anhelabat in mortem, animamque expectantibus angelis reddere gestiens, consolabatur suos, ipsumque residuum, & vix in ore palpitantem vitæ motum, admonitioni & doctrinæ expectantium totum impertiebat. In contemptu mundi, de amore Dei quandam vitæ vocis efficaciam lingua morientis tamen exprimebat. Assidebant continuè lectulo venerabiles sacerdotes cum religiosissimo monachorum cœtu, hoc vno mœstas lachrymas alternatim consolante.

Sub mortem
nuntiat se sa-
cramentis.

quod magistrum non amitterent, sed magis ad Deum præmitterent. Et facta hora allatis viuificis mysteriorum sacramentis participat, & reiectis oculis, ne circa curiosa hæc amplius occuparetur, conciuens sanctorum choros aduenisse recognoscit. Tum verò protensis manibus toto corpufculo in obuiam chari exercitus erecto, in geminato signaculo Crucis, Dirige, inquit, Domine viam famuli tui in conspectu tuo: in manus Saluatoris caput reclinavit, & immeritus mori, obdormiuit. Obdormiuit planè, ad cuius memoriam vsque hodiè in testimonium glorificati hominis & tanta cernimus miracula coruscare, vt nunc demùm credatur viuere, quem ipsa vita Deus tam mirabiliter non cessat illustrare. Qua illustratione cum non tantum terra, sed & omne mare iam repletum sit, felix quodammodo ante alia sancta Sardinienfis ecclesia, quæ quod vniuersitati credentium spe sufficit, re ipsa sola retinet, seruas, & possides. Nil rerum damna, nil ruinæ ligni aut lapidum oberunt: solus Trudo cum omni labentis orbis ruina comparatus, præponderat & maior est. Filij enim eius, vt scriptum est, propter eum in æternum manent, & domus non derelinquetur.

Ad Christi
specificatur.

Cuius ducatu, qui hic non habemus manentem ciuitatem, vtramque ad illam perueniamus hereditatem, in qua scum cohæredibus filij Dei verè iam viuens glorietur, respiciens se venerantes, & adiuuans inter quæcunque illa sint pericula, pro amore suo perdurantes. Obijt sanè sanctus Trudo nono Calendas Decembris, Romæ octuagesimoquinto Papa Sergio, Traiecti præsidente sancto Lamberto, Francis dominante Theodorico, illustris Regina Bathildis filio: post quem Regibus solo nomine præsidentibus, potestas & gubernaculum regni penes Maiores domus coepit haberi.

Ecclesi. 44.
Heb. 13.

Maiores domus alij magistrum egros egrum, alij præfectos palatii vocat.

Vt corpus eius exanime suauissimos spiraret odores. Cap. 8.

FVnus de more compositum, in dilectæ habitationis suæ testatam & benè haberedem ecclesiam inferitur, & circumstipatos pfallentium choros tota suorum turba comitatur. Cuius ad Christum felix & liber transitus dum sanctorum omnium fit in celo festiua lætitia, quodam pij mœroris nubilo totum, vt ita loquar, cooperuit mundum. Tota ad exequias provincia conuenerat, parumque religiofus, quem causa aut occupatio aliqua remoraretur, quin neglectis omnibus ad tanti sui patroni depositionem se exoccuparet. Pauperum maximè collecta, tunc verè orphana, & languentium inconsolatus populus præsumptiua autoritate, nisi in Deum querimonia, se nutritium, se solatium amisisse querebantur. Pendebant ex feretro, & accepta quondam beneficia religiosa in clamatione quasi improperabant. His portitoribus ante aram sanctorum Quintini & Remigij, quam ipse à principio fundauerat, delatus, tota cum reuerentia terræ commendatur, felicior, iuxta magnam oratorem, ciuium lachrymis, quàm quisquam gaudijs suis: qui vel hoc vno puni inuidiam, quod tantum ei mors contulit ad gloriam, vt vel in extremo depositionis die nemo sit, qui dubitet Angelorum adfuisse præsentiam. Nam inter agendum, necdum expleto sepulchrali aggere, dulcissimus Dominus Iesus super compositam probatissimi militis sui glebam, illius inenarrabilis suæ dulcedinis respergit fragrantiam: vt liquidò pateret omnibus, quanto omnis boni odore seipsum adhuc viuens in censum in conspectu Domini adoleuerit, cuius funeri ipsa maiestas in tanta dulcedine se infunderit. Quæ scilicet dulcedo, qualem oculus non vidit, cor nullum excogitauit, sicut fumus aromatum ab incenso igne ascendens, totam repleuit ecclesiam, tanta comitante caligine, vt è vicino positum quis non agnosceret fratrem suum. Nec ad moment.

videtur de
esse putabatur, aut
aliquid tale.

Sepultura
eius.

Præclarum
miraculum.

En vt Deus
cohonestatur
funus sancti
viii.

SU

momentum, sed per vnus ferè horæ spatium perdurauit, donèc temperato stupore, populus verà vice pro exequiali planctu laudes mutarent, & de cuius corporali prius fiebant absentia, caelesti attestante ministerio, de perpetua spiritus exultarent praesentia. Verè pius, verè ineffabilis Dominus, qui odorem electorum suorum, de quo Apostolus glorians, Christi, ait, bonus odor sumus in omni loco, tali pietate remunerat, & dulcis ipse dulcedini eorum quasi responder, dum præter depositum, quod in illam diem iustus iudex reseruat, interim tamen ex caelesti sua fragrantia nobis merita eorum sic cõmendat. Vndè in Canticis Canticorum sancta Ecclesia, Cùm esset inquit, Rex in acubitu suo, nardus mea dedit odorem suum: quia membris cum capite suo Christo in secreti caelestis requie & quasi acubitu compositis, virtutes sanctorum magnæ suauitatis quædam gaudia nobis ministrat. Qui sicut lilium florentes ante conspectum Domini, ex admirabili illo odore sui balsami medicinale mundo porrigunt antidotum, sanantes languidos, mortuos viuificantes, nascentibus incommodis vbiquè se opponentes.

Vi Vualde femine S. Trudonem inuocanti, mox patuerit eius ecclesia. Cap. 9.

Suicabantur interim noua quædam miracula ad tumulû in Christo soporati beati viri, ita vt penè dies nulla præteriret, quin immortalitatis suæ certissimum & fidele monumentum mœrenti Ecclesiæ in consolationem relinqueret. Et iam gloriosæ depositionis eius tricesima dies aderat, vnusquisque certantibus studijs, quæ solent, exequalia charo funeri præparabant. Erat inter cæteros foemina quædam Vualda nomine, honestè religiosa, quæ ex doctrina viri Dei in virtutè olim cum profecisset, in familiaritatem quoquè venerat, obsequio frequens adhaerebat. Hæc super amisso patrono impatientissimi doloris nullum admittès solatium, more Evangelicarum foeminarum, vulnerata charitate, cum cereis & thymiamaterijs se exhibuit, monumentum illud visitare perrexit, primaque viuentem spiritum in mortuis oïibus inuenire promeruit. Veniens enim ad ecclesiam, foribus obseratis impeditum cernens introitum, mœrore statim cum fletu appenso, manibus in cælum porrectis, O sanctissime, inquit, Trudo, quandiu te viuum habere meruimus, fores huius basilicæ semper apertas habuimus. Inuidit fortuna commodo, beneficium mors abstrulit. Te sublato, frustra iam venimus, obsequium seruetes intrare nequimus. Mira velocitas. Adhuc verba in ore loquentis voluebantur, cùm in clamatus sanctus Dei, quasi leo apertis obdormiens oculis, supplici suæ mirabiliter se exhibuit. Nam diruptis feris, repagulo abiecto, repentè veluti à vehementissimo turbine repercussè sunt ianua, & appulerunt se portæ parietibus impulsæ. Quanta igitur, putatis, pietatis felicitate peccatis hominum clausos cælos potest referare, ad cuius sanctissimi nominis inuocationem natura vim pati cogitur, & non ferrum, non clausura lignorum officiale seruant modum? Cuius apud omnipotentem efficax potentia miserijs suorum compatitur, peccati dirumpat nodos, & introitum ad illud summæ æternitatis tabernaculum rogata nobis obtineat. Consolata satis mulier, expleto officio, propter quod venerat, fidelissima miraculorum testis regreditur, nomen Domini magnificans, & meritum verè cum Deo viuentis Trudonis, sine cunctatione aliqua prædicans.

Quæ dona eius Ecclesiæ Pipinus princeps & vxor eius Plectrudis contulerint. Cap. 10.

ET cùm ad tantum omnipotentis Dei circa chari militis sui glebam respectum miraculorum vox toti penè orbi quasi intonauisset, Germaniæ & Gallorum populus religione ductus confluebat, & sub tali defensore se committebat. Quapropter & gloriosus ille Pipinus Maior domus, filius Ansigisi & Carolidarum principum, vnà cum Francorum primatu, & curialium optimatibus, gratia orandi ad propitiabile illud viri Dei sepulcrum peruectus est. Vbi etiam in testimonium pie deuotionis facta solenni donatione, quicquid in villa Ekinfala, quæ tunc fiscus publicus erat, possidere videbatur, contradidit. Similiter & aliam villam, pago Campaniæ sitam, nomine Ham, in vsus seruorum Dei inibi militantium deuotè sub charta & teste condonauit. Venerabilis quoquè eius coniunx Plectrudis, omnis religionis sufficiens monumentum, quanta se inibi deuotione depouerit, largitiones eius in testimonium sunt. Quæ etiam regale suum aurum in recompensatione æternæ mercedis appendens, vocatis artificibus, altare sanctissimi patris auro & gemmis

Ecc 3 deco

RIUS

DE
VIRI
S

Multa miracula sunt ad monumentum eius,

Matr. 28. Marc. 16.

Magno miraculo diuinitus reuerantur fores templi.

Pipin^o princeps multa largitur monasterio S. Trudonis.

Altare eius
Plectrudis
ornat auro
& gemmis.

decorabile reddidit. Hæc erga milites tuos, Christe, gratia: ista est retributio, vt post mortem cinis facti, seruiantur à regibus, qui viuētes pro nomine tuo seruiērunt pauperibus: fiantque potestatum seculi apud te reconciliatores, qui contempta mundi dignitate, humilitatis tuæ se exhibuerunt imitatores.

Vt Hartfridus quidam verbere eius correctus sit. Cap. 11.

Acerescit ad materiam miraculorum quidā Hartfridus, vir inter suos præcipuus, & carnis consanguinitate beato Trudoni coniunctus. Quem in familiaritate assumptum, vir Dei castigata exhortatione sub promissione quorundam obligauerat, nunquam coniugali alligandum copula, sed magis sub calibatu professum, virginitatis suæ munus Domino conseruaturum. Concessit inuenit, non amore, quem gratia remunerat: sed timore, quem iustitia punire solet. Assumpto de medio venerabili patre, homo non benè religiosus, quasi iam adeptalbertate, terminum promissionis egreditur, coniugium postulat, parat vxorari. Dum cumulata, cōposito sumptu, nuptialis consummatur copula, promissionis de conseruanda virginitate nulla recordatio. Nox reddita somnū facit, cum ecce vir Dei, tota sanctitatis suæ coopertus autoritate, terribiliter ingreditur, tactum hominem taliter increpans: Cur, inquit, neglecto imperio, violata fide, promissi inmemor, vxorem ducere non timuisti? Sed quam frustra non tuum negotium assumpseris, vel ex hoc intellige, quanuis vxoratus, semper tamen eris sine sobole, neque proficiet in huiusmodi germen inobedientiæ. Addit deinde pœnam, & virga, quam gerebat, percussio in femore, Signum, ait, id sit neglectæ promissionis: qui donèc adiuues, curuo curate, incessu malè prono damnaberis. Expergefactus homo, eruditus ex verbere, recognoscit auctoritatem, peccatum fatetur, mutatusque in melius, in basilicam viri Dei comam deponit capitis, monachum proficitur: & tradita in vsum Ecclesiæ latissima, qua pollebat, possessione, omnes retrò dies religionem ingressus, castigatè factis emendat.

Diuinitas
punitur, qui
post votum
cōcinentiæ
duxit vxorem.

Respicit
& sit monachus.

Vt cæcus eius meritis lumen receperit. Cap. 12.

Ne pigeat interim de innumerabilibus quædam replicare, quæ ad declarandam serui sui merita, omnipotentem Dominum non piguit operari. Godefridus quidam, vir præfectorius, nec minus religione, quam opibus clarus, territorio debebat Hasbanienti: cui accessu temporis, debilitas quoque addiderat cæcitatem. Homo cum arate, tum etiam sapientia plenus, inastimabili patientia flagellum cum culpa reputabat, & inter aduersa Deum benedicere didicerat. Tobiam illum ex veteri instrumēto esse putares, nisi quod coniunx & filius de medio abierant. Fama illa beatissimi patris Trudonis admonitus, quasi de graui somno euigilare cogitur: desperatus à medico & tempore, hoc tali propitiatorio vt respiraret, fidem adhibuit. Duce regente gressus accedit, dies continuat, quotidie cum prece fidem ad comparandam oculorum mercem Deo appendit. Inter agenda Missarum solennia aliquandò de more se exhibuerat, tacita reuerentia cæteris circūstantibus, solus ipse clamoso singultu aures maiestatis inquietabat. Distillat se euicta misericordia, redduntur ministerio oculi, illuminatus homo seipsum miratur & stupet. Rem interim silentio premit: expleto officio, voce Ecclesiam conuocat, vna sua luce omnes ad videndum Deum commouet, & in laudem cogit. Persona nobilis, dies festus, frequentia popularis, miraculo præstitere emolumentum.

Tobias.

Cæcus videt.

De homine impio, qui furto & homicidio se obstrinxerat. Cap. 13.

Multa quidem & relatu dignissima, fastidiosa prolixitati consultum volens, prætereo: pauca tamen & de minoribus adhuc vt interseram, causa est, quæ dubiter fides sperare, quoties ex occasione aliqua vel de minori substantia cum fortuna ludibrio lactamen inire cogitur. Latro quidam præsumpta malitia, tenebris fretus, domo violata bonem auferens, imminuti pecoris damnum monachis fecerat. Puer mancipium gregis, spe recuperandi animalis, dum sublequitur, inuit periculum. Malitiæ commilitonem quendam minus cautum latro ille sibi assciuerat: quo misso in obuiam, puerum curioso oculo vestigium amissi pecoris iam deprehendentem, sicaria manu vt transuerberet, facit. Addunt crimini scelus, cadauer exanime tractum, limosa abdunt palude. Homicidij & furti uterque reus, consummata malitia, domum se referunt, iustitiæ aut iudicij omnia de celo prospectantis Dei respectus nullus erat. Monachi duplex interim fiebant damnum, pecus

Addunt lationes crimini scelus, quia frequenter peccatum, peccatum generat.

pecus aratro, puerum deesse officio. Latebat palliata iniquitas: quid potissimum pius affectus speraret, non habebat. Lotharius tunc temporis vir prudens & religiosus, monasterio praeerat, qui latentis malitiae secretum ab omnipotente monens quaerendum, prece ad ieiunium addidit, tandiu dies continuare facit, donec suspensum adhuc caelestis vindictae gladium, in ultionem prouocarent. Latro enim ille, iniquitatis caput, a vehementissimo daemone inuasus, furtum fatetur, homicidij exponit ordinem, iustum in se redundasse iudicium, terribili contra se testimonio ipse vitur. Nec desistit tormentum, donec inuasor inimicus miserabile possessionis suae vasculam contereret, coeno demersum usque ad extinctam animam cruciaret.

Corripitur a daemone fur occulte, seque prodit & perit.

Quid eius furis socio acciderit. Cap. 14.

TAlii igitur sine miserrimo homine in interitum tradito, alter ille iniquitatis comminister & homicida, quid aliud speraret, quam ut sibi quoque aequati facinoris poenam & aequale tormentum timeret imminere? Ex consilio ergo matris, satis prouidæ circa salutem qualiscunque filij, occupata celeritate, tanquam statim capiti superextensam iam mortem fugiendo, ad monasterium curritur, apertis foribus maturatur confugium. Sed reum suum diuina ultione ab introitu longè repulsam, validissimi statim quidam ignes corripunt, ingeminatisque horribili cum stridore vocibus, Vror, vror, inquit, mater. Tumultuario clamore turba confuit, ultionis quidem testes impatientissimos fletus audientes, sed materialis ignis vestigium nullum considerantes. Manibus miserantium ut inferretur assumptus, natus elabatur, & temperata ultione, iterum totis membris in globum contrahitur. Stabat misera mulier, moriente filio solo affectu iam mater, nec aliud, quam exequialia femiuio iam cadaueri parabat. Contracta tamen membra interim ad ianuam basilicæ componit: ibi totos septem dies continuat, peccatum filij quodam cruciari in se quotidie vindicans, & ad erogandam misericordiam sacratissimum illud beati viri sepulcrum importuna oratione inquietans. Septima demum die frequenti conatu vix filius cum matre ingreditur: ibi inter Missarum solennia, Ecclesia teste, erigitur, & integræ sanitati reformatur. Extinguat etiam in nobis illicitos ardores, erigat supplices suos in virtutem, cuius meritum est, quod ignis inuisibilis extinguitur, & contracta membra officio & vsui suo restituantur.

Quid eius socio acciderit.

Sub Missa sanatur.

De fure alio boues auferente. Cap. 15.

Minimum est, quod diciturus sum, pietati tamen conueniens, & in erigendo virtutum culmine bona pars materiae. Persona officialis, quem mansionarium appellant, Ecclesiae contiguam habens habitationem, pecore abundabat. Rapta opportunitate, nocturnus praedo boues eius praesumat & auferat. Homo penuria pecoris motus, primam in sanctum Dei statim retorquet cum fide quaerimoniam: dehinc exaudibilem illum sepulcri locum adiens, damnum cum pietate, merorem cum misericordia talis patroni componit. Res iucunda, nec minus mirabilis. Fur tota nocte fugam dum accelerat, magis moram necit, multo fatigationis suae itinere frustra consumpto, sano quodam errore impeditur. Volebat scirem, relicta rapina, latere, nec poterat: fugere, & efficacia deerat. Manè reddito, vterque praedo & praeda ad fores ecclesiae reperiuntur: iusto possessori pecus suum, auctori miraculorum gratia redditur.

Fur diuinitus detinetur, ne possit boues abigere.

Ut minister Episcopi, miro modo liberatus sit a meritis poenis. Cap. 16.

Idem ferè temporibus Grodegandus, sanctae Metensis Ecclesiae antistes, Pipini Regis ex Landrada sorore nepos, & Gorziensis fundator coenobij, in Sarchinio animarum exercebat Domino lucrum: vir, cui ad gradum tantae dignitatis, gratia etiam accesserat magna sanctitatis. Fortè, plerunque ut solet, puer officialis, neglecta re familiari, sancta sententia ad culpae modum iustus erat poenis plecti. Exponitur tormento, & sub extenso verberere tremulus homo, solo metu reatus sui sufficientes satis poenas iam soluerat. Locus euadendi nullus, a misericordia tota spes remota erat. Tum vero, quantum ad temporis illius necessitatem, timor & tormentum angustiae satis consulunt: reus ille solubilis vinculi euadens nodum, ad misericordiam beati Trudonis facit confugium. Sequitur euectio minax tortor, & ira adente stimulum, temerario ausu inconsulta manus pietatis irrumpunt asyllum. Pro-nocata maiestas, mirabili cum auctoritate se exhibet, & delapso caelitus igne accendit.

Grodegandus Metensis Episcopus & fundator Gorziensis coenobij.

R I U S
V III
S

Illustreraculum.

censis cereis, qui sacro adstabat altari, totos persecutores metu sternit. Adspiciet miser misericordiam pro se extensam, & diuinæ pugnæ spectator ociosus, verba vice minacibus suis miseretur. Ira in pietatem transit, minæ in preces mutantur. Episcopus ipse in testimonium miraculi euocatus, sicut audiuit, ita & vidit in ciuitate Domini virtutum: & quod in se erat, puero culpam donans, malè præsumptum suorum in domum Domini introitum castigat: de reliquo seipsum sub tam defensibili tutela humiliat.

De thesauro Ecclesie sublato. Cap. 17.

† deest, filius vel pater.

AD hanc operum Domini iucundam relationem accrescunt & alia, tristis cetero principio, ut potè de rerum Ecclesiasticarum damno, circa ultimam terminum sui clausulam, non minus læta ex tanti prouisoris beneficio. Tempore enim quo Pipinus, qui fuit Caroli, † apud Francos honestè agebat in locis patris, monasterium sanctissimi patris à latronibus violatum, & thesaurus tali modo exinde est sublatus. Adalbertus quidam latronum peritus, & inter id genus hominum quasi primipilaris, peregrinum simulans, & habitu velans iniquitatem, quorumdam qui sepulcrum beati viri ibant salutatum, veluti qui votum haberet, adhaerit conuictorio. Aduenienti, ex more monasterij à fratribus occurritur, præmissa oratione, xenodochio inducitur. Posita aqua, pedes lauant, cibos offerunt, refrigeria commutant in melius. Interim & ille conceptæ suæ malitiæ strenuus prouisor, opportunitatem querere, accessus faciles rimari, omnia prorsus curioso oculo metiri. Non reddita, in somnos trahit: ceteris labori quietem soluentibus, iniquus vigilanti pernox opportunitatem capit. Fenestra erat inconsultius procliuis, solotenus in gyrum erecta, clausura parùm prouidè munita, & occasione habilis. Hanc sacrilegus hospes irrepit, & temeratis sacris, prædam facit: Regum donaria & potestatum seculi in omne æuum memorialem largitionem, insimul corrasam præsumit, & fugam facit. Partim statim malè comparato sumptui diuidit, partim auarus possessor latebris foueæ credit. Later interim sceleratus author, & damnoso hospite, quæsitio vbi cunque mora nihil proficit, assumptus quærentium labor inuanum perit. Reditur ad singulare illud confugium defatigatis hominum studijs: beato Trudoni propriam committunt iniuriam, negocium iniungunt. Et quia necesse est reuelari opera, & occulta sciri, quodam mirabili diuinitatis consilio, quod diu iam erat absconditum, in palam redit tali modo.

Sacrilegium apud S. Trudonem perpetratur.

Vt depræbensus sit eius sacrilegius. Cap. 18.

HAbebat prophanator ille consanguineum, qui religione ductus, cum alio itinerante, ut orarent, ibat Sarchinium. Qui cum longè porrecto intuitu monasterium iam conspicerentur, ex familiari colloquutione homo ille conuicatori, Ego, inquit, noui, quis damnoso introitu Ecclesiam illam violauerit, & abstracto thesauro, adhuc occultus latet. Fauente illo, & protracta sodali conuolatione, superuenientibus noctis tenebris, vico succedunt, hospicio participant. Manè reddito iter ingressi, ex occasione aliqua aleam contentionis subeunt. Multiplicata lite, addito ad querelam stimulo, furis ille conscius armaturam præsumit, & contra minùs validum conuictorem suum, parùm consultè insurgit. Ille, cui potissimum in fuga præsidium, rapta celeritate ad monasterium præcurrit, & effuso tumultuario planctu, euocata multitudine, Vlsciscimini, ait, o viri, in mea iniuria vestro quoque damni occasionem. Hic meus enim persecutor, violatoris huius Ecclesie conscius, nam & consanguineus eius est. Exceptus statim iniuriosus homo, negat interrogatus: additus verberari, fatetur tandem, & Adelbertum furti reum proditor. Qui repertus, & tormentis exhibitus, adiudicante serenissimo Rege Pipino, ad malorum vel poenam, vel exemplum, suspensio damnatus interijt. Ex industria tam religiosi principis, thesaurus vbi cunque diuisus aut distractus, egressa à sacris legibus autoritate, recipitur, & Ecclesie reformatur. Præterea pars, quæ auaris terræ inimicis erat abscondita, pastores dum ex cura gregis in pascualibus occupantur, insperatè ostenditur, & ex integro recollecta, dominis reassignatur. Si hanc ergo affectui suorum miseris benignus pater, in exteriori substantia exhibuit prouidentiam, quantam putatis de animarum longè incomparabiliore thesauro adhiberet diuinitatem?

Proditor tandem sacrilegus, & laqueo necatur.

Sanctis de aiabus notis magna cura est.

SU

De quadam contracta, sub sacrificio sanata. Cap. 19.

EX annua in orbem reuolutione, festiua beatissimi Trudonis imminebat dies, & frequens populi fidelis conuentus ad pij patroni confluerebat memoriam. Qua enim quis occuparetur alia studiosiori occasione, cum omni eum fide perenti nusquam se presentius infunderet stillicidium diuinæ misericordiæ? Ad hanc festiuam inuitationem, mulier comparato aliorum solatio, inter manus portantium inuehitur: cui ad graue illud pondus senij, paralysis quoque importuna accreuerat, & conglobatam hominis materiam, in informem quandam nodum contraxerat. Totus, quicumque esset ille motus, ab alio magis, quam à seipso expectabatur, nec nisi alieno sustentaculo pigra massa viuere putabatur. Illata ad propitiatorium, appendit singultus, solam motabilem lingulam cum fide ad ingerendam maiestati quandam vim sufficere reputans. Interea in hora sancti sacrificij, quando immortalia illa tractantur, & mediantibus Angelis humana cælestibus reconcilian-

Annuerfa-
ria S. Trudo-
nis festiui-
tas.

Contracta
sanatur.

for.*Gratu-
latur

De contracto & cæco curatis. Cap. 20.

DVO quidam longa damnati dissimilitudine, eximaginationis suæ in contumeliam, ad hanc artificialis medicinæ manū veniunt reformare. Alterum enim emortua neruorum fila in claudum contraxerant, alterum pupilla ægotante, ab ipso natiuo lucis introitu nox præualens, perpetua cæcitate damnauerat. Quid potissimum agerent, duo deformata naturæ ludibria non habebant. Exhaustis loculis, medico desperante, incommoda sua cum quotidiana morte componebant, eam solam tormenti finem expectabant. Audita fama, quæ in debili-um recuperatione satis superque præbebat experimentum efficacis medicinæ, coguntur tanquam de morte respirare, & quod natura inuiderat, ex beneficio pijssimi patris recuperare. Ordinatur huic vehiculum, illi viæ ductor: & præcurrente spe, ad alteram, sed longè curabiliorem, Siloë piscinam: non vnus, sed duo simul procedunt. Mox ad quem tendant, sibi adesse confessorum sentiunt, & quò alterius procedunt, eo amplius viribus valent. Et sicut ignis feruore amplius calefcit, quo vicinior quis accedit: ita dum monasterio appropiant, clementius ambo ægotant. Vbi autem ad memoriam sancti ventum & oratum est, auro fidei vterq; quasitas diu merces comparant: laxata neruorum nodositate, emortuum languoris senio femur in quandam nouæ infantiaæ agilitatem mutatum stupet & gratulatur: ille restitutus in ictum motabilem palpebris, pupilla reuiuifcente oculo donatus, lucem haurit, & quæ auditu prius didicerat, lata visibilitate melius incipit cognoscere. Homines non obseuro loco nati & alti, sui notitia non minimam iucundata plebi fidem de recuperata sospitate adstruunt, & in laudem Domini vna vox omnium sonat.

Eximaginatione, dicit
deformati-
onem,

Ioan. 9.

Cæcus &
claudus cu-
rantur.

Autor se excusat, quod non possit sufficere commemorandis omnibus. Cap. 21.

NE expectes à me Lector, vt omnia, quæ vel fidelis nobis reliquit antiquitas, vel quæ ipsi oculis nostris vidimus, virtutum sanctissimi huius patroni nostri, explicare velim, aut valeam: ad quorum inæstimabilem multitudinem enumeranda, & Tulliani eloquij fluentia sicarentur, & contorta vibratq; Demosthenis sententiæ tardius languidiusq; ferrentur. Hoc pace sanctorum omnium dixerim, quod nunquam presentius cælestis medicinæ stillicidiū vsquam se effuderit, nec facilius vbiubi ad diuinū propitiatorij pulsanti peccatori introitus patuerit. Habuerunt certe aliquid nostra tempora omnibus retrò seculis inexpertū, cum singulis penè diebus (rem tori orbi compertam loquor) plerunq; triceni aut quadrageni, interdum etiam centeni, ab hac medicinali tumba, secū dum incommodorū qualitatem, recuperata sospitatis beneficia reportarent. Plus est, quod mecum tota testabitur prouincia, plerique visa alongè beatissimi patris ecclesia, antequam peterent, accipiebant, & solo affectu, longo adhuc terrarum remoti spatio, fide tamen propè erant, & medijs agris tota residens languentium multitudo, ibi orabant, ibi statim impetrabant. Et nē de mortuo non suscitato quis calumniatur, quanuis & in hanc quoq; partē, quoties ratio postulasset, sufficiens ei gratia non defuerit, me ipsum hæc scribentem (optimus ipse, quem loquor, mihi testis adest) de ipsa, quam calcare intraueram,

Ingens nu-
merus eorū,
qui à S. Tru-
done curati
sunt.

mortis

RIUS
V III
S

Author huius
historiae
à morte re-
re reuoca-
tur ad vitam.

Quicquid
hic sanctus
voluit, cum
Deo potuit.

De vera &
viva fide di-
cit.
Author in-
uocat san-
ctum Tru-
donem.

mortis porta retraxit. Languor ad extremum pertraxerat, paratis exequalibus, iam
funus efflabam animam, cum subito à circumstantibus in clamatus sanctus Trudo ad-
fuit, & efficaci illa sua potentia suscitatum interim distulit. Sed quanti est cadaver re-
danimare, qui quotidie de foetenti vitiorum sepulcro, amoto desperationis durissi-
mo lapide, innumeros non cessat clamosa compassione ad spiritualement vitam reuo-
care? Sunt qui in breui tabella terrarum depingunt situs, & ingentia naturae corpora
breuibus lineis quasi metiuntur. Sic in paruulo hoc libello cernas adumbrata, non
expressa, maximarum & incomparabilium virtutum eius insignia: de quo potissi-
mum hoc concluderim praedicamentum, quia quicquid voluit, cum Deo potuit. Co-
uendum igitur, & toto studio pertimescendum, ne indeficiens iste caelestis para-
dison, & viuientium aquarum semper manans puteus, à nobis negligatur, & cunctis
qui propè & longè sunt, bibentibus, hi quibus quotidie fluit, sitiant: sanatisque ali-
versa vice egrotent, qui totum medicum quasi possident. Loco enim patris & me-
ci nobis vnicus omnium pater hunc suae dilectionis perdonauit filium, sub quo & in-
euitabilia humanae infantiae corrigamus rudimenta, & languentis animae recupere-
mus fida subsidia. Si conscientiae lepra prurit animus, si caelum libero intuitu non re-
spicit oculus, si ad currendam mandatorum viam stupens nos impedit nertus,
auaritia venarum fila contrahit in manibus, ab hoc tali medico medelam sola fida
merebimur. Agè ergò nunc pater pie, pater inclyte, compone cum iudicibus seculi
causas nostras, rerum damna perpetuis bonis remunera, incendia refrigerio auri
spiritualis commuta: graue mortalitatis huius nostrae exilium, in aeternam repatri-
tionem transfer, vt per te ad spem vitae redeamus, & quandoquè desideratum du-
cem ad eam omnipotentis patris securi subsequamur mansionem, vbi cum concilio
bus Angelis gloriaris, & maiestatis manifesta contemplatione perfrueris. Quod ro-
garis calorum ille arbiter nobis largiatur: cuius imperium in triplici personarum
proprietate, & inseparabili Deitatis vnitatem omnipotentis sui leges toto orbe
disponit, iura moderatur, eadem & incommutabilis existens in secula seculorum,
Amen.

DE TRANSLATIONE SS. TRVDONIS ET
EVCHERII, SERMO EIVSDEM THEODORICI ABBA-
tis: quae quidem facta est 3. Idus Augusti, sed hic reponere libuit,
vt maneat historia coniuncta.

Lectio 1.

Loriosum est hodierna die tractare de margaritis sanctorum, & de-
lectat intueri duas confessorum gemmas de thesauris caelorum. Quo-
rum preciosa corporum translatio, animarum nostrarum facta est
consolatio: quia delectat filios patrum participari beneficio. Ipsi
enim ex vitae merito nobis à Deo patres constituti, nos ab eis filii
per gratiam adoptati. Has autem margaritas de millibus electas
& precio proprii sanguinis comparatas, omnipotens Imperator
diademati suo inseruit, sibi ad congruum honorem, nobis ad perpetuam salutem.
Quarum luminis splendorem caecus si sensit, illuminatus recessit: mortuus si tetigit,
reuiuixit: claudus si tractauit, cursum recepit. Neque enim aliae iaspides diadema de-
buerunt ornare tanti Imperatoris, quam tales, quae nascentibus ubique in commo dis
se opponerent virtute medicinalis splendoris. Harum pars preciosior, id est, spiritus
caelo recepti, fragmenta mortalitatis suae nobis reliquerunt, ossa scilicet & cineres

Sanctorum
reliquiae
preciosae.

Lect. 2.

suos, omni terrarum supellestile multo preciosiores: ne egere possit filiorum neces-
sitas, quae in manibus habet talium & tantorum patrum exuuias diuitias.
Isti etenim, isti, inquam, sunt inclyti propugnatores tui, o redempta Christi cruore
Ecclesia: isti stant pro filiis tuis, ne eos barathro oris absorbeat toto aere vagantes cor-
porum inuasores, & animarum iniqui corruptores. Quando enim per te armatis igni
& dolo resisteres aduersarijs, quae in propria carne imperium aegre agis? Sed emeriti
testes Christi, Angelorum ciues, immo consules pro meritis creati, etiam nunc iniqui-
tatis satellites per te expugnant, quos per se vicerunt. Hi reos Deo conciliant, orbem
portant, tartara spoliunt, vt Angelorum numerum expleant, & supernae Hierusalem
muros de viuis & quadrata soliditate politis lapidibus extruant. Hanc enim effica-
cem

Sancti quid
praesent no-
bis.

cem potentiam exercitus ille Domini Sabaoth, alij proprii sanguinis precio mercati sunt, alij munditia cordis, sine qua nemo Deum videt, promeruerunt: quos quadam aequalitate pares facit in superne mansionis domo aequalis pro omnibus Christi passio, & de vno latere profusi sanguinis & aquae commixtio.

Hinc est, quod Petrus & Paulus dominam orbis Romam coronant effuso sanguine, Iohannes myteriorum Dei aquila, & praeter ceteris possessor Christi pectoris, Ephesum sine sanguine sanctificat, solo somno pacis & carnis incorruptione. Sic vnus superni capitis innumerabilia membra suis in locis inestimabili modo mortem Christi quotidie nobis annunciant, & alij in ara, alij sub ara clamant: omnes autem sub throno Dei, confortia & numerum fratrum suorum, tempore adhuc modico expectant. Alij igitur sanguine rubent passionis, alij aqua candent confessionis: quatenus terrena quoque huius Ecclesiae sanctissimus paradysus, purpuream rosarum suarum speciem nobis proferat, & pulchre candentem liliorum fragrantiam non debeat. Ex huius paradisi fragrantissimo odore, odore, inquam, sicut agri pleni, cui benedixit Dominus, haec duo perpetui candoris lilia, quorum hodie translationem colimus, Trudonem & Eucherium caelestis nobis permisit munificentia: quorum verna fragrantia non deficiet, viriditas gratia non marcescet, eo quod pro vita admirabilis puritate florit illi incorporati, quem virga de radice Iesse nulla alia, quam sancti spiritus, generauit infusione.

Quorum alterum, id est, beatissimum Trudonem, vel hoc solo germine nulli terrarum inferiorum, de nobilissimorum regum radice edidit Hasbania, & longa carnis & spiritus colluctatione, peregrinatione probatum, scientia ornatum, sacerdotio insulatum, miraculis toti orbi manifestatum, victorem demum eius spiritum caelo destinatum, & mortale illud carnis eius indumentum in perpetuam sui munitionem & ornamentum Ecclesiae huic committens, usque in diem Domini sibi referuauit. Alterum, id est, venerabilem Eucherium, Franciae decus & corona urbium Aurelia generauit, & multiplici virtutum dote usque in pontificem exaltauit. Qui probatus iam miles, Christi communicans passionibus, pro Ecclesiarum religione tuenda, optima armatus innocentia, cum Carolum magni Pipini filium, qui Martellus appellatus est, de irreligiositate impetente argueret, in exemplum patientiae, & probatae fidei testimonium, velut Patmos ille Iohannes, exilio sponte relegatus est. Qui duci cuidam Roberto commissus, mirum in modum Aegyptiam domum quidam Ioseph illustrauit, & frequenti miraculorum gratia a Domino clarificatus, de exilio ad patriam, non terrena huius peregrinationis, sed supernae ciuitatis assumptus, in huius ecclesiae gremio, perpetuae pacis somno & haereditate est sepultus.

Hic sunt duo viri misericordiae, quorum iustitiae obliuione non acceperunt, caelo margaritae, superni diadematis gemmae, terrarum immarcescibilis flos: quorum animas sicut ex indiuisa charitate omnipotens remunerator in vna composuit caelesti requie, ita & corpora commendauit in gremio vnus ecclesiae, in diem illam sibi reconsignanda, & abundantissima immortalitatis stola induenda. Quorum hodie gloriosam memoria, quae de libro dextrae Dei nunquam excidet, caelos laetitia ornat, orbis terrae huius supplices spe & misericordia donat: spe scilicet, ne diffidamus: misericordia, ut praesumamus. Has duas superni aedificij admirabiles columnas, ce- li cacumen altitudine penetrantes, quicumque Israel esse volumus, irreuerberato mentis oculo contemplantes sequamur: quatenus noctium nostrarum aduersitates, ignis sui splendore depellant, & dierum prosperitates nubis suae blandimento componant. Acceperunt enim etiam ipsi ex beneficio sui Imperatoris, non cum Moysae, sed cum Iesu ducatum Israelitici sui populi. Lex enim, ait Apostolus, ad persequendum neminem perduxit, donec is, cui repositum erat, veniret, & per se suosque orbis terrae principes Christianum exercitum ad veram repromissionis terram induceret. Cuius terrae promissione consolatur Psalmista, Credo, ait, videre bona Domini in terra viuentium.

Horum igitur ducatu quicumque fruuntur, iacturam de Amalech non patiuntur: nec cadit coram hostibus, quisquis sub his pugnat victoribus. Qui & ipsi quondam sub signis fidei militantes, in die certaminis sui imitabilia nobis reliquere suae militiae monimenta: cum ipso iniquorum omnium capite nihil minus gloriosae dimicantes, quam si habuissent Decios & Nerones. Egregiam namque quandam vicissitudinem mortuo pro se Domino rependerunt, qui cessante persecutore, & sub titulo Christiana

Lect. 3.

Apoc. 7.

Esa. 11.

Lect. 4.

S. Trudo sit

per regia or-

tus.

S. Eucherio

a quo in ex-

ilio relegat

Apoc. 1.

Gen. 39.

Lect. 5.

S. Eucherio

us & Trudo

duae caelestis

aedificij co-

lumnarum.

Heb. 7.

Psal. 16.

Lect. 6.

na

R I U S

ber
ber
VIII
S

Pugna &
certamina
Sanctorum.

nae professionis designato iam orbe, ne tamen sine pugna essent, aliam legem in membris suis repugnantem expugnaverunt, carnem suam & concupiscentias seculi quotidiano martyrio crucifixerunt, ipsumque superbiam gigantem, caelis bella militantem diabolum cum omnibus copijs suis, mira constantiae pede conculcauerunt. Et nunc victoria potiti, immortalitatis lauro coronati, Agnum Dei sine macula sequuntur quocumque ierit. Virgines enim sunt, & vestimenta sua non coinquinaverunt: quia praeter inevitabilia, & sine quibus vita haec non ducitur, nullis cotagijis pretialem suam vestem susceperunt. Securi autem sui, solita illa sua pietate de nobis adhuc sunt solliciti, nobis manum porrigunt, & ad beatitudinis suae invitant praesidium. Quis autem dubitet sub talibus patronis confidere? quis sequi cunctetur, qui praecesserunt spes nostrae? Hos quippe gratuita clementia sua nobis omnipotens Deus defensores ordinavit: horum nos membris, super aurum & topazion preciosis, misericorditer ditavit. Nisi nos multum abijcimus, semper nobis eos praesentes sperare debemus, maxime in die huius solennitatis & laetitiae. Sed cuius laetitiae? hominum, angelorum? Ut fidenter loquar, & hominum, & Angelorum: quia & illi de quotidiano concivium suorum gratulantur contubernio, & nos non modice hilares redditur dierna gloriae nostrae, margaritarum Dei preciosa translatio.

Lect. 7.

Digna igitur, fratres mei, laude hanc diem sacremus, & pronò utriusque hominis obsequio honoremus. Egregium nobis sit, Angelorum participari officio. Neque enim sola hominum manu & obsequio, quam hodie recolimus, administrata est festiuitas. Adfuerunt utique invisibiles caelestium spirituum potestates, & concivium suorum preciosissimas exuias: ossa illa loquor, quae mundum debellauerunt, venerabiliter excipientes, in suae requietionis locum digna cum reuerentia transfulerunt. Vnde enim tot deformata hominum corpora officio suo reddita, nisi quia super militum suorum corpora toros caelos referavit, summam maiestatis potentiam? Et nunc Angelis super his caelestis aulae senatoribus tota alacritate gratulantibus, gaudia nostra, quantum possumus, conferamus: immò gaudia eorum geminare ambiamus, & de peccatorum nostrorum tumulis resurgendo, in vitam locum transferamur. Tunc etenim de morte resurgimus, & Angelis festiva gaudia cumulamur, cum Deum exquirimus, & formam vitae nostrae ex speculo supernae imaginis corrigimus. Hanc autem festiuitatem Deus à nobis exigit, quae nec torpore relaxet, nec illicitis negotijs implicet: sed tota ex superni desiderio amoris pendeat, & holocausta medullata diuino altari offerat. Quisquis enim bonum opus agit, sed omnipotentis Dei amore & desiderio ardere nescit, holocaustum quidem habet, sed medullam in holocausto non habet. Qui verò bona operatur, & visioni creatoris sui inhiat, sequi ipsum ex amore, quo accenditur, in fletibus maerit, profecto holocausta medullata Domino libat.

Lect. 8.

Psal. 117.

Vnde rursus per familiare suum organum idem spiritus sanctus, Constituite, ait, diem solennem in condensis vsque, ad cornu altaris. Solennem namque, Domino diem constituit, quisquis se in eius desiderio affligit. Qui nimirum solennitatis dies vsque, ad cornu altaris tendi praecipitur: quia tandiu necessè est, ut quisque, se afficiat, quousque, ad superni sacrificij altitudinem, id est, ad aeterna gaudia pertingat. Hanc perpetuae solennitatis diem hic inchoat, & ibi perficiunt, quicumque, castigato huius humanae infirmitatis luto, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem se exhibent: super quos Deus vultus sui Iamen signavit, & annuli sui formam impressit. De quo admirabili signaculo sanctae Ecclesiae à sponso suo dicitur: Pone me ut signaculum super cor tuum. Sponsus enim in signaculum ponitur, quando fidei eius mysterium in custodia internae cogitationis imprimitur: ut ille infidelis seruus, nimirum noster aduersarius, cum signata fide cordis nostri considerat, tentando ea irrumpere non presumat. Hoc igitur signaculum, fratres mei, à Domino postulemus, in amoris eius desiderio nosmetipsos hostiam sacrificemus. Labilem & praetereuntem mundi huius figuram declinemus, ad caelestem patriam toto desiderio anhelemus. Sancti isti, quorum hodie translationem colimus, nisi florentem mundum calcassent, nequaquam flos in conspectu Dei facti fuissent. Er nunc cum concivibus Angelis, & caelestis aulae senatoribus quanta, putatis, vernam viriditate, quorum ossa mortua flos ille natus de Virgine, tanta respersit fragrantia & dulcedine? Quorum obtentu idem Deus & creator omnium sic nobis tribuat bonae actionis flores inchoare, ut ad fructum honoris & honestatis mereamur pervenire. Phialae eorum plenae odoramentis in reconciliationem nostram accendantur, quatenus odor-

Esa. 11.

SU

odoratus Dominus placabile eorum sacrificium, gratia suae nobis indulgeat benefici-
cium: Qui viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Translationem hanc quidam factam annotarunt, Anno salutis octingen-
tesimo octogesimo primo, aut circiter, cum Nortmannorum Reges Godefri-
dus & Sigefridus Traiectum, Leodium, Tungros, Coloniam Agrippinam,
Bonnam, Aquisgranum & palatium, Monasterium quoque S. Trudonis, Sta-
bulense, Malmundariense, Prumiense, multaque alia loca inflammarunt. Vi-
de praeter alios Chronicon Sigeberti Anno Domini 882.

DE S. CHRYSOGONO videat Lector infra Historiam S. Ana-
stasiae, die 25. Decembris, in principio.

ITEM DE CRESCENTIANO martyre, videat historiam
S. Marcelli Papae, 16. Ianuarij circa medium, habe-
tur Tomo primo.

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS MER-
CVRI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE,
vt habetur quinto tomo Alosij.

IMPERANTE illo tempore Decio & Valeriano in ma-
gna vrbe Roma ij cōmuni decreto statuerunt, vt omnes
sacrificarent & dijs libarent. Conuocato ergo toto Se-
natu, ei exposuerunt, quae communi consensu à se decre-
ta fuerant: & cum eos inuenissent suae assentiri sententiae,
magna affecti sunt laetitia. Statim ergo literis imperato-
rij cum subscriptione Senatūs, iusserunt ea exponi, quae
communiter eis visa fuerant, & proponi in Capitolio,
quarum hoc est exemplum:

Nouēbr. 24.
vel 25. vt ha-
bet historia,
nisi mendū
est librarij.
Cap. 4.

Imperatores triumphatores, victores, Augusti, pij, De-
ciani & Valeriani simul cum Senatu haec communi con-
silio: Cum deorum beneficia & munera didicerimus, & simul etiam fruamur victo-
ria, quae nobis ab ipsis data est aduersus Romanos, pararent Imperatores suum
exercitum, vt acie cum eis conficerent, iubētes numeris militum, qui erant in omni-
bus ciuitatibus, vt venirent in auxilium. Ex ijs autem, qui ab vnaquaque ciuitate &
regione veniebant ad hunc belli apparatus, venit etiam legio eorum, qui diceban-
tur Martenses, qui sunt sub prima Armenia, sub tribuno nomine Saturnino. Egredi-
ente autem ad bellum Decio, debebat Romae Valerianus. Commisso verò inter Ro-
manos & barbaros praelio, durauit conflictus longo tempore. Permanentibus au-
tem ijs in illa congressione, apparuit visio cuidam ex legione Martensium, qui sunt
sub prima Armenia, nomine Mercurio: apparuit, inquam, vir quidam ingentis ma-
gnitudinis, indutus albis vestibus, in dextera manu tenens rhompheam, & ei dicens:

Impia de-
creta Impe-
ratorū De-
cij & Vale-
riani.

Cap. 2.

Legio Mar-
tensium.

Visio offer-
tae Mercurio.

FF Nè

RIUS
DE
BER
VIII
S